

การประเมินประสิทธิผลและปัจจัยที่กำหนดผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในจังหวัดสมุทรสงคราม

EVALUATING EFFECTIVENESS AND FACTORS INFLUENCING PERFORMANCE OF VILLAGE AND URBUN COMMUNITY FUND IN SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

พรพิงค์ จำปานาค^{1*}, สมหมาย อุดมวิทิต²

Pornping Jumpanak^{1*}, Sommai Udomwitit²

¹ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Economics, Kasetsart University

²อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Professor, Faculty of Economics, Kasetsart University

*Corresponding author, E-mail: Pornpingj@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานและศึกษาปัจจัยที่กำหนดผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่างคือกองทุนหมู่บ้าน คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 174 กองทุน สุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบลูกโซ่ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามประธานกองทุนหมู่บ้าน ผลการทดลองใช้แบบสอบถาม (Try out) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.83 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) โดยใช้โปรแกรม SPSS Statistics 17.0 การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดสมุทรสงคราม มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และด้านผลการดำเนินงาน จัดระดับการประเมินโดยนำคะแนนแต่ละด้านมาคิดเป็นค่าร้อยละ การศึกษาพบว่าประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านโดยรวมอยู่ในระดับดี โดยด้านการบริหารจัดการและด้านผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพในระดับดีเช่นเดียวกัน ส่วนด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งมีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง และจากการศึกษาปัจจัยที่กำหนดผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน พบว่า การจัดประชุมคณะกรรมการกองทุน จำนวนการจัดฝึกอบรม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ประสบการณ์การบริหารกลุ่ม จำนวนองค์กรชุมชน และจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านทั้งทางตรงและทางอ้อมข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ ควรมีพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน และควรมีการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน และแจ้งผลการดำเนินงานกองทุนให้สมาชิกทราบทุกเดือน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ กองทุนหมู่บ้าน สมุทรสงคราม

ABSTRACT

The purpose of this research was to evaluate the effectiveness and the factors influencing performance of village fund in Samut Songkhram province. The sampling groups is 174 village funds, derived by snowball sampling technique. A questionnaire was used in collecting data. Try out a questionnaire with 30 sampling groups, reliability of questionnaire is 0.83. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency means and path analysis to validate the linear structure relationship model through SPSS statistics 17.0 program. The results were found as follows: 1) The effectiveness of village fund as a whole was at good level. Management and Performance results was also at good level but Strengthening was at medium level. 2) Factors that effected the effectiveness as follow: Meeting of village fund committee, Providing training, Knowledge and understanding of village funds, Experience in group management, Supporting community organization and the members of the funds was participation. This research commended the development of activities to support the project, measures to enhance people participation, monitor the fund management and usually monthly report the performance of the fund to members.

Keywords: Effectiveness, Village Fund, Samut Songkhram

บทนำ

ความยากจนเป็นปัญหาระดับประเทศที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสังคมไทย เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความยากจนซ้ำซากเกิดจากการขาดแคลนเงินทุนในการพัฒนาอาชีพของคนจน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตร ดังนั้น การจะแก้ไขปัญหาความยากจน ต้องทำให้รายได้ของคนภาคการเกษตรเพิ่มขึ้น เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งรัฐบาลได้ก่อตั้งโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือในแก้ไขปัญหาความยากจนและกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า โดยรัฐบาลจัดสรรเงินงบประมาณให้หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และลดรายจ่าย รวมทั้งเป็นการพัฒนาขีดความสามารถของหมู่บ้านในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน สำหรับเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข หรือเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบ และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการต่อไป

ทบทวนวรรณกรรม

จากทฤษฎีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของฮาร์รอด-โดมาร์ (Harrod-Domar Growth Model) อธิบายว่าอัตราการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจในระยะสั้นจะถูกกำหนดโดยการออมและอัตราส่วนของทุนต่อผลผลิต ซึ่งอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะเพิ่มขึ้น มาจากการเพิ่มอัตราการออมและการลงทุน และลดอัตราส่วนของทุนต่อผลผลิต หรือการเพิ่มประสิทธิภาพของการลงทุน แต่ในภาคการเกษตรหรือประชาชนที่ยากจนจะมีอัตราการออมต่ำ เนื่องจากมีรายได้น้อย ทำให้เกิดช่องว่างการออมเพิ่มมากขึ้น หรือไม่เกิดการลงทุน เพราะการลงทุนทำให้เกิดความเสี่ยงเพิ่มขึ้น จึงต้องมีกระบวนการเพื่อที่จะลดความเสี่ยงลง โดยการนำเงินใส่เข้าไปในระบบเศรษฐกิจ ดังนั้น โครงการกองทุนหมู่บ้านจึงเป็นการสร้างโอกาสทางการเงินให้ผู้มีรายได้น้อย ในการกู้เงินจากกองทุนเพื่อไปลงทุนสร้างอาชีพหรือเป็นเงินออมไว้ใช้ยามฉุกเฉิน จะทำให้เกิดการออมหรือการลงทุนมากขึ้น ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจเกิดการเจริญเติบโต ส่วน Micheal P. Todaro (2012) ได้อธิบายแนวความคิดเกี่ยวกับความเสี่ยงของเกษตรกร โดยเกษตรกรที่ยังยึดติดกับการผลิตแบบดั้งเดิม จะผลิตเพื่อการดำรงชีพเท่านั้น จะต่อต้านนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่ใช้ในการทำการเกษตรหรือการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ เนื่องจากกลัวความเสี่ยงจึง ทำให้การทำเกษตรแบบดั้งเดิมยังคงติดอยู่กับวัฏจักรความยากจน ซึ่งการจะทำให้เกษตรกรแบบดั้งเดิมหลุดพ้นจากความยากจน จะต้องมีความเสี่ยงหรือเงินออมเพื่อรองรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น เพราะฉะนั้น โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเป็นโครงการที่เข้ามาช่วยให้เงินกู้แก่เกษตรกรหรือประชาชนที่ยากจน เพื่อนำเงินไปลงทุนหรือมีเงินออมเพื่อรองรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในธุรกิจ ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้นและมีโอกาสหลุดพ้นจากความยากจน

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2555) มีการจัดทำคู่มือการประเมินศักยภาพและประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งแบ่งการประเมินออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และ 3) ด้านผลการดำเนินงาน ประกอบไปด้วย 20 ตัวชี้วัด โดยแปลงข้อมูลจากแบบประเมินมาเป็นคะแนนตามเกณฑ์ในแต่ละตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดทั้งหมด 20 ตัวชี้วัด แต่ละตัวชี้วัดมีคะแนนอยู่ 3 คะแนนจึงมีคะแนนรวมเท่ากับ 60 คะแนน ใช้คะแนนที่ได้จากการประเมินมาจัดระดับออกเป็น 4 ระดับได้แก่ ระดับดีมาก (A) ระดับดี (B) ระดับปานกลาง (C) และระดับปรับปรุง (D) และจากผลการศึกษาของกาญจนา กังวานกิจยืนยง (2547) จริญญา วงศ์กำแหง (2551) สิริรัฐ สุกันธา (2552) และกาญจนา สวัสดิ์ (2554) มีการศึกษาตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนเพิ่มเติม คือ ได้แก่ 1) การประชาสัมพันธ์ พบว่า การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของกองทุนให้สมาชิกรับทราบหลายรูปแบบและสม่ำเสมอ ทำให้เกิดความชัดเจนและโปร่งใสเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุน เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่กองทุนหมู่บ้าน ส่งผลให้การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านเกิดประสิทธิผล 2) การติดตามตรวจสอบและประเมินผลพบว่า ควรมีการติดตามแก้ไขหนี้เป็นประจำ เพื่อป้องกันปัญหาหนี้ค้างชำระ และควรมีการตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุน เพื่อที่คณะกรรมการกองทุนจะได้นำข้อมูลจากการตรวจสอบมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของกองทุนและลดโอกาสในการเกิดข้อผิดพลาดและเกิดการทุจริตได้ และ 3) ความเป็นอยู่หลังกู้ยืมเงิน พบว่า หากสมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นไม่มีภาระหนี้สิน สะท้อนให้เห็นถึงผลสำเร็จ

ในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน และจากการศึกษางานวิจัยของอำนาจนาถ เอียดสกุล (2550) และจริยา วงศ์กำแหง (2551) ซึ่งทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่าง คือคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน คือ ภาวะผู้นำของคณะกรรมการ ประสบการณ์ในการบริหารกลุ่ม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมของสมาชิก การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุน ข้อเสนอแนะคือควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ภายใต้บริบทและภาวะแวดล้อมที่แตกต่างกัน และควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้รายละเอียดและชัดเจนมากขึ้น ส่วนพิชญ พงศ์ศรี (2553) ใช้การวิเคราะห์เส้นทางในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโครงการ คือ ตัวแปรนโยบายหน่วยเหนือ การมีส่วนร่วมของประชาชน บริบทชุมชน นโยบายกองทุน ภาวะผู้นำประธานกองทุน การบริหารกองทุน วัฒนธรรมกองทุน และคุณลักษณะคณะกรรมการกองทุน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ในจังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่กำหนดผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ในจังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมโดยการใช้แบบสอบถาม ประธานกองทุนหมู่บ้าน ร่วมกับการสังเกตสภาพแวดล้อมของกองทุนหมู่บ้านโดยมีประชากรในการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง และเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1) ประชากร คือ กองทุนหมู่บ้านในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 307 กองทุน

2) กลุ่มตัวอย่าง มีวิธีการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 174 กองทุน และสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling Technique) โดยการค้นหากลุ่มตัวอย่างที่สนใจอย่างเจาะจงเฉพาะผู้เกี่ยวข้องโดยตรง

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามประธานกองทุนหมู่บ้าน มีการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (Try out) จำนวน 30 กลุ่ม ใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83 โดยแบบสอบถามคำถามประกอบด้วยคำถาม 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของประธานกองทุน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในเรื่องโครงการกองทุนหมู่บ้าน

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเอกสารต่างๆ เช่น คู่มือปฏิบัติการ รายงานการประชุม บัญชีกองทุน และบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งจากสื่อสิ่งพิมพ์และ website

2. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งตามวัตถุประสงค์ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดสมุทรสงคราม
องค์ประกอบของประสิทธิผล แบ่งออกเป็น 3 ด้าน 23 ตัวชี้วัด ได้แก่

ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 12 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) ที่มาของกรรมการกองทุน 2) โครงสร้างคณะกรรมการกองทุน 3) การส่งมอบงาน 4) ระเบียบในการดำเนินงานกองทุน 5) การประชุมคณะกรรมการกองทุน 6) การประชุมสมาชิกกองทุน 7) แผนปฏิบัติงานประจำปี 8) สถานที่ทำการ 9) การจัดทำบัญชีและงบการเงิน 10) การแต่งตั้งผู้ตรวจสอบภายใน 11) การประชาสัมพันธ์ 12) การติดตามตรวจสอบและประเมินผล

ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) ระบบการจัดเก็บเอกสาร 2) การออมเงินของสมาชิกกองทุน 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน 4) มีการจัดกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้แก่คณะกรรมการและสมาชิกโดยกองทุนเอง

ด้านผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด ดังนี้

1) หนี้ค้างชำระ 2) สมาชิกที่ได้รับประโยชน์จากเงินกองทุน 3) การนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการกักเงิน 4) การทุจริตทางการเงิน 5) สวัสดิการของสมาชิก 6) ทุนสาธารณะประโยชน์ต่อปี 7) ความเป็นอยู่หลังกักเงิน

เกณฑ์การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาแปลงเป็นคะแนน และจัดระดับการประเมินออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับดีมาก (A) ได้ระดับคะแนน 75.01 – 100 คะแนน

ระดับดี (B) ได้ระดับคะแนน 50.01 – 75 คะแนน

ระดับปานกลาง (C) ได้ระดับคะแนน 25.01 – 50 คะแนน

ระดับปรับปรุง (D) ได้ระดับคะแนน 0 - 25 คะแนน

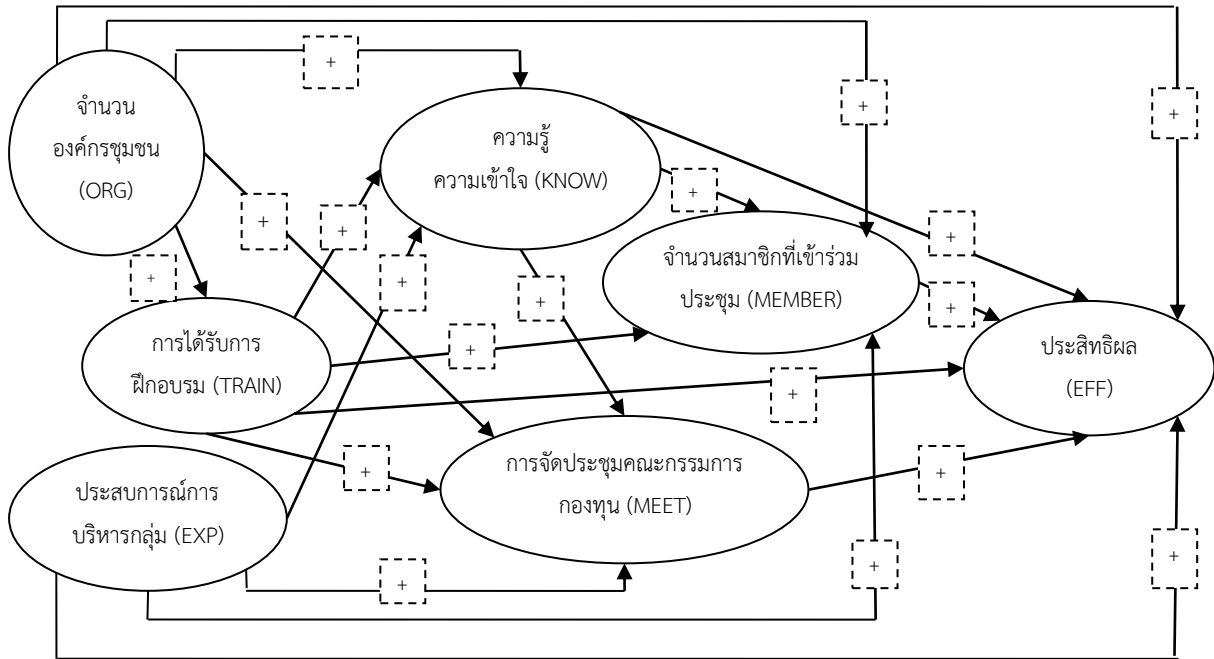
2.2 ปัจจัยที่กำหนดผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดสมุทรสงคราม ใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) โดยตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา มีดังนี้

ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน (EFF)

ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยที่กำหนดผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ จำนวนองค์กรชุมชน (ORG), จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม (MEMBER), จำนวนการจัดประชุมคณะกรรมการกองทุน (MEET), ประสบการณ์บริหารกลุ่ม (EXP), ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน (KNOW) และการได้รับการ

ฝึกอบรม (TRA) ซึ่งตัวแปรจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมและจำนวนการจัดประชุม แยกออกมาจากตัวแปร
ภาวะผู้นำที่ได้จากการทบทวนงานวิจัย

จากตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา สามารถนำมากำหนดกรอบแนวคิด ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1: แผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

จากแผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร สามารถสร้างสมการโครงสร้างของปัจจัยที่
กำหนดผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน มีรายละเอียดดังนี้

$$\begin{aligned} \text{EFF} = & \beta_{11}\text{ORG} + \beta_{12}\text{MEET} + \beta_{13}\text{MEMBER} + \beta_{14}\text{EXP} \\ & + \beta_{15}\text{KNOW} + \beta_{16}\text{TRAIN} \end{aligned} \quad (1)$$

$$\text{MEET} = \beta_{21}\text{ORG} + \beta_{22}\text{EXP} + \beta_{23}\text{KNOW} + \beta_{24}\text{TRAIN} \quad (2)$$

$$\text{MEMBER} = \beta_{31}\text{ORG} + \beta_{32}\text{EXP} + \beta_{33}\text{KNOW} + \beta_{34}\text{TRAIN} \quad (3)$$

$$\text{KNOW} = \beta_{41}\text{ORG} + \beta_{42}\text{EXP} + \beta_{43}\text{TRAIN} \quad (4)$$

$$\text{TRAIN} = \beta_{51}\text{ORG} \quad (5)$$

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดสมุทรสงคราม (ตารางที่ 1)
พบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดสมุทรสงครามโดยรวมจำนวน 174 กองทุน อยู่
ในระดับดี มีคะแนนเท่ากับ 50.95 เมื่อจำแนกตามระดับประสิทธิภาพการดำเนินงาน พบว่า กองทุนหมู่บ้าน

ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (C) จำนวน 66 กองทุน คิดเป็นคะแนนเท่ากับ 42.53 รองลงมาอยู่ในระดับดี (B) จำนวน 58 กองทุน, ระดับดีมาก (A) จำนวน 29 กองทุน และระดับปรับปรุง (D) จำนวน 21 กองทุน โดยคิดเป็นคะแนนเท่ากับ 66.78, 79.08 และ 15.40 ตามลำดับ

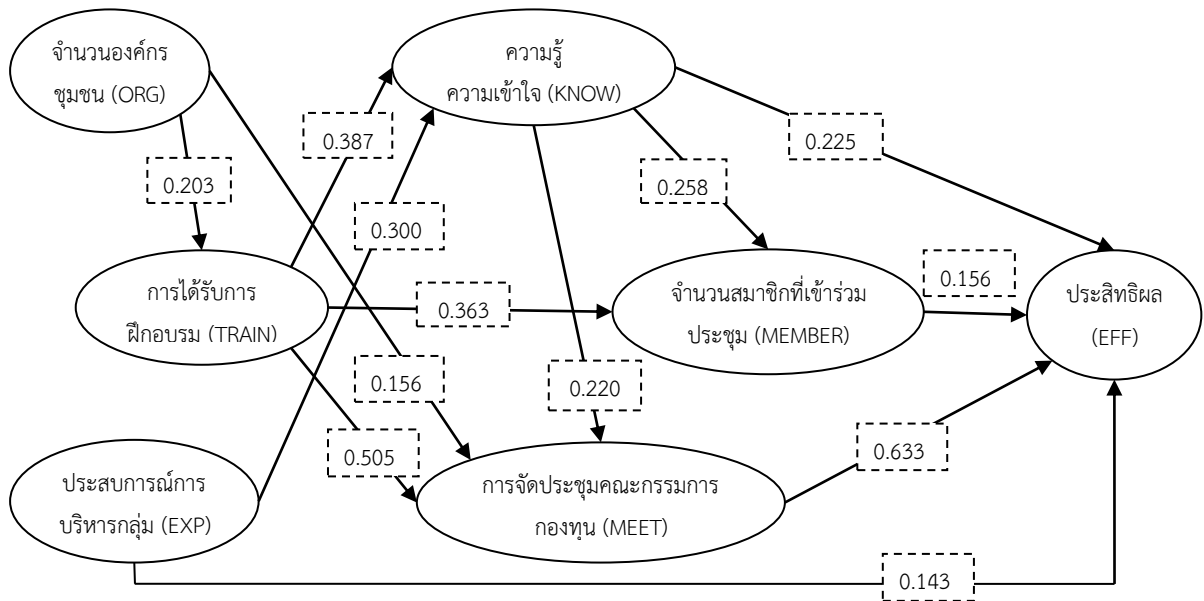
ตารางที่ 1: ผลการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดสมุทรสงคราม
(หน่วย: ร้อยละ)

ระดับประสิทธิผล การดำเนินงาน	จำนวน (กลุ่ม)	ด้านการบริหาร จัดการ	ด้านการเสริมสร้าง ความเข้มแข็ง	ด้านผลการ ดำเนินงาน	คะแนนประสิทธิผล การดำเนินงาน
ดีมาก (A)	29	90.70	66.55	80.00	79.08
ดี (B)	58	71.65	61.30	67.40	66.78
ปานกลาง (C)	66	41.80	38.20	47.60	42.53
ปรับปรุง (D)	21	13.35	18.55	14.30	15.40
รวม	174	54.38	46.15	52.33	50.95

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับดี คิดเป็นคะแนนเท่ากับ 54.38 มาจากการที่คณะกรรมการกองทุนดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านตามแนวทางที่ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดไว้ คือวิธีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเงินกองทุนและสมาชิกกองทุนการกู้และสั่คืนเงินกู้การจัดทำบัญชี และการตรวจสอบแต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของกองทุนให้สมาชิกรับทราบ และมีการติดตามตรวจสอบและประเมินผลไม่สม่ำเสมอ ส่วนด้านผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีเช่นกัน คิดเป็นคะแนนเท่ากับ 52.33 มาจากการที่สมาชิกที่ได้รับประโยชน์จากเงินกองทุน มีสวัสดิการและทุนสาธารณะประโยชน์ต่อปีให้สมาชิกได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ยังมีสมาชิกบางส่วนนำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงินและขาดการชำระหนี้ ทำให้กองทุนเกิดหนี้ค้างชำระส่วนด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นคะแนนเท่ากับ 46.15 มาจากการมีส่วนร่วมกันในการประชุมที่ดีแต่กองทุนยังขาดการจัดกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้แก่คณะกรรมการและสมาชิก

2. ปัจจัยที่กำหนดผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดสมุทรสงคราม

ในการวิเคราะห์สมการโครงสร้างรอบที่ 1 พบว่ามีสมการที่ยังมีเส้นทางที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงทำการปรับสมการโดยการตัดเส้นทางที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออก แล้วทำการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างที่ปรับแก้ได้เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่กำหนดผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2: เส้นทางการสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่กำหนดผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน

ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างที่ปรับแก้แล้ว ได้สมการถดถอยมาตรฐานดังนี้

$$EFF = 0.633MEET + 0.156MEMBER + 0.143EXP + 0.225KNOW \quad (1)$$

$$MEET = 0.156ORG + 0.220KNOW + 0.505TRAIN \quad (2)$$

$$MEMBER = 0.258KNOW + 0.363TRAIN \quad (3)$$

$$KNOW = 0.300EXP + 0.387TRAIN \quad (4)$$

$$TRAIN = 0.203ORG \quad (5)$$

การวิเคราะห์ขนาดของอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่กำหนดผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2: ค่าอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน

ตัวแปรอิสระ	อิทธิพล ทางตรง	อิทธิพลทางอ้อมผ่าน										อิทธิพล ทางอ้อม รวม	อิทธิพล รวม
		MEET	KNOW	MEMBER	TRAIN	TRAIN	TRAIN	KNOW	KNOW	TRAIN –	TRAIN –		
					-	-	-	-	-	KNOW-	KNOW-		
					MEET	KNOW	MEMBER	MEMBER	MEET	MEET	MEMBER	รวม	
ORG	-	0.099	-	-	0.065	0.018	0.011	-	-	0.011	0.003	0.207	0.207
TRAIN	-	0.320	0.087	0.057	-	-	-	0.016	0.054	-	-	0.534	0.534
EXP	0.143	-	0.068	-	-	-	-	0.012	0.042	-	-	0.122	0.265
KNOW	0.225	0.139	-	0.040	-	-	-	-	-	-	-	0.179	0.404
MEET	0.633	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.633
MEMBER	0.156	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.156

หมายเหตุ: จำนวนองค์กรชุมชน (ORG) จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม (MEMBER) การจัดประชุมคณะกรรมการกองทุน (MEET) ประสบการณ์บริหารกลุ่ม (EXP) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน (KNOW) จำนวนการฝึกอบรม (TRAIN)

ผลการวิเคราะห์ขนาดของอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีผลต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน (ตารางที่ 2) อธิบายตามลำดับอิทธิพลดังนี้

การจัดประชุมคณะกรรมการกองทุน (0.633) มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านสูงกว่าตัวแปรอื่น โดยเป็นอิทธิพลทางตรง ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงที่การจัดประชุมทุกเดือนจะทำให้ประธานกองทุนสรุปผลการดำเนินงานและแจ้งแก่สมาชิกกองทุนอย่างสม่ำเสมอ สามารถติดตามการชำระหนี้ของสมาชิกกองทุน และเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนส่งผลต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในด้านการบริหารจัดการ คือการจัดประชุมทำให้คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนมีส่วนร่วมบริหารจัดการกองทุน ทำให้การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การได้รับการฝึกอบรม (0.534) มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการจัดประชุมคณะกรรมการกองทุน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม เนื่องจากประธานกองทุนที่ได้รับการฝึกอบรม เช่น การอบรมเรื่องการบริหารจัดการกองทุน การจัดทำบัญชีกองทุน จะทำให้มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ และการจัดการกองทุนมากขึ้น สามารถจัดทำบัญชีกองทุนได้อย่างถูกต้องตามหลักการ ทำให้สะดวกต่อการตรวจสอบเงินกองทุน หรือการอบรมเรื่องการพัฒนาอาชีพ ประธานกองทุนจะส่งต่อความรู้ให้แก่สมาชิกในการประชุมกองทุน ทำให้สมาชิกสามารถสร้างงาน สร้างรายได้จากเงินทุนได้ การได้รับการฝึกอบรมส่งผลต่อการดำเนินงานของกองทุนทั้งในด้านการบริหารจัดการ คือการที่มีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้แก่ประธานกองทุน จะช่วยให้ประธานกองทุนมีความรู้และทักษะในการบริหารงานได้ดีขึ้น และทำให้กองทุนเกิดความเข้มแข็ง เสริมสร้างศักยภาพของกองทุน ส่งผลให้การดำเนินงานของกองทุนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน (0.404) มีทั้งอิทธิพลทางตรง (0.225) และทางอ้อม (0.179) ผ่านการจัดประชุมคณะกรรมการกองทุน และจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม หากประธานกองทุนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน จะทำให้ประธานกองทุนดำเนินงานได้ตรงตามแนวทางที่ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดไว้ส่งผลต่อการดำเนินงานกองทุนทั้งในด้านการบริหารจัดการ คือประธานที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านจะสามารถบริหารงานได้ตรงตามระเบียบของกองทุน และทำให้เกิดความเข้มแข็งของกองทุน ส่งผลให้การดำเนินงานของกองทุนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประสบการณ์ในการบริหารกลุ่ม (0.265) มีทั้งอิทธิพลทางตรง (0.143) และทางอ้อม (0.122) ผ่านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน หากประธานกองทุนเคยมีประสบการณ์ในการบริหารงานในลักษณะเดียวกันกับกองทุนหมู่บ้าน เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี จะส่งผลต่อการดำเนินงานของกองทุนในด้านการบริหารจัดการ เนื่องจากทำให้ประธานกองทุนมีความรู้และทักษะในการบริหารกองทุน ทำให้การดำเนินงานของกองทุนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จำนวนองค์กรชุมชน (0.207) มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการจัดประชุมคณะกรรมการกองทุน และการได้รับการฝึกอบรมโดยการมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกองทุน เช่น กองทุนการออมแห่งชาติ กรมการพัฒนาชุมชน ธนาคารออมสิน เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมการบริหารงาน ให้ความรู้ให้คำปรึกษาแนะนำจัดสรรงบประมาณและร่วมติดตามประเมินผลกองทุนหมู่บ้านจะส่งผลต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ทั้งในด้านการ

บริหารจัดการ คือทำให้ประธานกองทุนมีแนวทางในการบริหารงานด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งคือหน่วยงานที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ จะทำให้การดำเนินงานของกองทุนมีความเข้มแข็งขึ้นและมีประสิทธิผลมากขึ้น

จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของกองทุนน้อยที่สุด โดยเป็นอิทธิพลทางตรง (0.156) การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนแสดงถึงการยอมรับและความเชื่อมั่นที่มีต่อประธานกองทุน การเข้าร่วมประชุมจะทำให้สมาชิกมีส่วนช่วยผลักดันการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิผล ทั้งในด้านการบริหารจัดการคือสมาชิกกองทุนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการกองทุนด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็ง คือการมีส่วนร่วมของสมาชิกจะทำให้กองทุนหมู่บ้านเกิดความเข้มแข็ง และด้านผลการดำเนินงานของกองทุน คือการเข้าร่วมประชุมเป็นการแสดงให้เห็นว่าสมาชิกกองทุนเห็นความสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและมีจิตสำนึกที่จะช่วยทำให้การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านประสบผลสำเร็จ

สรุป

จากผลการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ระดับประสิทธิผลของกองทุนหมู่บ้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับดี มาจากการที่คณะกรรมการกองทุนดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านตามแนวทางของระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติแต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของกองทุนให้สมาชิกทราบ และมีการติดตามตรวจสอบและประเมินผลไม่สม่ำเสมอ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) กองทุนหมู่บ้านควรมีการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานให้สมาชิกทราบทุกเดือนและหลายช่องทางเพื่อความสะดวกของสมาชิกกองทุน 2) กองทุนหมู่บ้านควรบริหารกองทุนให้โปร่งใส โดยให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน และแจ้งผลการดำเนินงานกองทุนให้แก่สมาชิกกองทุนทราบทุกเดือน

ประสิทธิผลด้านผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีเช่นกัน มาจากการที่สมาชิกที่ได้รับประโยชน์จากเงินกองทุน มีสวัสดิการและทุนสาธารณะประโยชน์ต่อปีให้สมาชิกได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ยังมีสมาชิกบางส่วนนำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการกักเงินและขาดการมีสำนึกในการชำระหนี้ ทำให้กองทุนเกิดหนี้ค้างชำระผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรกระตุ้นให้สมาชิกกองทุนเห็นว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นของทุกคนจะต้องร่วมกันในการบริหารจัดการ ควรมีการติดตามการชำระหนี้ของสมาชิกกองทุนทุกเดือน และตรวจสอบการใช้เงินของสมาชิกกองทุน

ประสิทธิผลด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งอยู่ในระดับปานกลาง มาจากการมีส่วนร่วมกันในชุมชนที่ดีแต่กองทุนยังขาดการจัดกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้แก่คณะกรรมการและสมาชิกผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรพัฒนาองค์ความรู้แก่คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนเกี่ยวกับกฎระเบียบ วิธีการดำเนินงานกองทุน การบริหารเงินกองทุนและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินงานของกองทุน

จากการวิจัยที่พบว่าปัจจัยที่กำหนดผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดสมุทรสงครามเรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปน้อย ได้แก่ การจัดประชุมคณะกรรมการกองทุนจำนวนการฝึกอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านประสบการณ์บริหารกลุ่มจำนวนองค์กรชุมชนจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) จากตัวแปรการจัดประชุมคณะกรรมการกองทุน ควรมีการจัดประชุม

คณะกรรมการทุกเดือนเพื่อเป็นการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนแต่ละเดือน 2) จากตัวแปรจำนวนการฝึกอบรมประธานกองทุนควรได้รับการฝึกอบรมที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนอย่างสม่ำเสมอเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานกองทุน 3) จากตัวแปรความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านประธานกองทุนควรศึกษาระเบียบการดำเนินงานกองทุนให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพ 4) จากตัวแปรประสบการณ์บริหารกลุ่ม ประธานกองทุนควรเป็นบุคคลที่เคยมีประสบการณ์ในการดำเนินงานลักษณะเดียวกันกับกองทุนหมู่บ้าน เพื่อนำความรู้ความสามารถที่มีมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุน 5) จากตัวแปรจำนวนองค์กรชุมชนประธานกองทุนควรมีการติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวกับการบริหารกองทุน เช่น กรมพัฒนาชุมชน สถาบันการเงินชุมชน เพื่อที่จะได้มีองค์กรชุมชนเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิผลมากขึ้น 6) จากตัวแปรจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม ประธานกองทุนควรมีการจูงใจให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารกองทุน เป็นหน้าที่ของประธานกองทุนที่จะต้องให้ความมั่นใจ เพื่อการยอมรับของคนในกองทุน ประธานกองทุนจะต้องมุ่งเน้นเรื่องของการสื่อสารให้มีความชัดเจน การสื่อสารที่ดีนั้นถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งในการสร้างพันธะสัญญาและทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันที่สุดในที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพื่อสร้างตัวชี้วัดเพิ่มเติมที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพการดำเนินงานมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา กังวาลกิจยืนยง. 2547. *การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษาอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กาญจนา สวัสดิ์. 2554. *ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านตำบลลำพูน อำเภอ บ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- จรรยา วงศ์กำแหง. 2550. *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พิสนุ พองศรี. 2553. “การประเมินประสิทธิภาพโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมพร และระนอง.” *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย* 23 (1): 1-23
- สิริรัฐ สุกันธา. 2552. “การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดเชียงใหม่.” *วารสารวิจัยมสด*. 5(2): 11-20.
- สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. 2555. *คู่มือการประเมินศักยภาพและประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านละชุมชนเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.

อำนวนาถ เอียดสกุล. 2550. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน อำเภอบ้าน
แพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน, มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.

Micheal P. Todaro and Stephen C. Smith. 2012. *Economic Development*. 11th ed. Boston:
Pearson Higher Education.

การวิเคราะห์ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาปริญญาตรี

AN ANALYSIS OF VARIABLES EFFECTING DIRECTLY AND INDIRECTLY ON LIVING
BEHAVIOR WITH PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY OF BACHELOR'S
DEGREE STUDENTS

สุบิน ยุระราช

Subin Yurarach

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนางานวิจัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Research Facilitation and Development Center, Sripatum University

*Corresponding author, E-mail: subin.yu@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปริมาณเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 2 คือ (1) เพื่อศึกษาระดับของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาปริญญาตรี และ (2) เพื่อวิเคราะห์ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาปริญญาตรี ตัวอย่าง คือ นักศึกษาปริญญาตรี จำนวน 390 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติเชิงบรรยายและการวิเคราะห์เส้นทาง ผลการวิจัยพบว่า (1) นักศึกษาปริญญาตรีมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก และ (2) ความมุ่งมั่นมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ผลของพฤติกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อความมุ่งมั่น และมีอิทธิพลทางตรงต่อเจตคติต่อการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ผลของพฤติกรรมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งผ่านตัวแปรความมุ่งมั่น ส่วนความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: การดำเนินชีวิต ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นักศึกษา การวิเคราะห์เส้นทาง

ABSTRACT

Two objectives of this quantitative research were (1) to study the level of living behavior with Philosophy of Sufficiency Economy (PSE) of bachelor's degree students, and

(2) to analyze the variables directly and indirectly effecting on the living behavior with PSE of the students. The sample consisted of the 390 bachelor's degree students. A questionnaire was applied to collect data. Descriptive statistics and path analysis were applied. The significant research findings were as follows: (1) the living behavior with PSE was used by the students at high level, and (2) intention effected directly on the living behavior with PSE, behavioral perception effected directly on the intention and on attitude towards the living behavior with PSE, the behavioral perception effected indirectly on the living behavior with PSE via the intention, finally knowledge about PSE had no effect on the living behavior with PSE

Keywords: Living, Philosophy of Sufficiency Economy, Student, Path Analysis

บทนำ

แผนการศึกษาชาติระยะ 20 ปี ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนค่อนข้างมาก โดยกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาในด้านผู้เรียนไว้ว่า ผู้เรียนจะต้องมีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หรือ 3Rs 8Cs ได้แก่ (1) 3Rs ประกอบด้วย การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetic) และ (2) 8Cs ประกอบด้วย ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

คุณภาพของบัณฑิตไทยตามแผนฯ ฉบับนี้ ไม่ได้เน้นแค่คุณภาพด้านความเก่ง แต่ยังให้ความสำคัญกับคุณภาพด้านความดีไปพร้อมกันด้วย คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมที่แผนฯ ฉบับนี้ได้กำหนดไว้คือ “ความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)” ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน โดยวิสัยทัศน์ของแผนฯ ฉบับนี้ คือ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จากวิสัยทัศน์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า บัณฑิตไทยจะมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้นั้นส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการใช้ชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Philosophy of Sufficiency Economy) ซึ่งแผนฯ ฉบับนี้ได้ระบุไว้อย่าง

ชัดเจนว่า “คนทุกช่วงวัยจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำเนินชีวิตเพิ่มขึ้น” ดังนั้น หากผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วก็น่าที่จะสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมได้ไม่ยากนัก

Fishbein & Ajzen (1975) กล่าวว่า องค์ประกอบด้านความรู้ (Knowledge) อาจเป็นอีกตัวแปรหนึ่ง ที่ส่งผลต่อเจตนาหรือความมุ่งมั่นในเชิงพฤติกรรม อย่างไรก็ตาม นอกจากเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่น่าจะส่งผลการดำเนินชีวิต Fishbein & Ajzen (1980) เชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลจะถูกกำหนดโดยเจตนาหรือความมุ่งมั่น (intention) ตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action) ซึ่งเป็นทฤษฎีการทำนายพฤติกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ โดยทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงข้อตกลงเกี่ยวกับความมีเหตุผลในการกระทำของมนุษย์ว่า โดยปกติบุคคลจะทำอะไรสักอย่างจะมีเหตุผลเสมอ และจะใช้ข้อมูลที่มีอยู่ประกอบการพิจารณาในการกระทำแต่ละครั้งสาระสำคัญของทฤษฎีนี้ระบุไว้ว่า (1) พฤติกรรมส่วนมากอยู่ภายใต้การควบคุมของเจตนาเชิงพฤติกรรม (behavioral intention) ของบุคคล โดยเจตนาหรือความมุ่งมั่นนี้เป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการกระทำ (2) เจตนาเชิงพฤติกรรมนี้ขึ้นอยู่กับตัวแปร 2 ตัว คือ เจตคติต่อพฤติกรรม (attitude toward the behavior) และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (subjective norm) โดยกลุ่มอ้างอิง หมายถึง บุคคลใกล้ชิดที่มีความสำคัญหรือมีอิทธิพลต่อบุคคลที่แสดงพฤติกรรม โดยพฤติกรรมบางอย่างอาจถูกกำหนดโดยเจตคติต่อพฤติกรรมมากกว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ส่วนพฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจได้รับอิทธิพลจากการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมากกว่าเจตคติต่อพฤติกรรม แต่พฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจได้รับอิทธิพลจากตัวแปรทั้งสองใกล้เคียงกัน

การวิจัยเชิงปริมาณเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยระยะที่ 1 ของโครงการวิจัยเรื่อง “การปลูกฝังกรอบความคิดเรื่อง ความรู้คู่คุณธรรมให้กับนักศึกษาปริญญาตรีโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (สุบิน ยุระรัช, 2561) โดยมุ่งศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาปริญญาตรี ตลอดจนวิเคราะห์ผลของความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เจตคติต่อการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ผลของพฤติกรรม และความมุ่งมั่นในการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำถามการวิจัย

1. นักศึกษาปริญญาตรีมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับใด
2. มีตัวแปรเชิงสาเหตุใดบ้างที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาปริญญาตรี

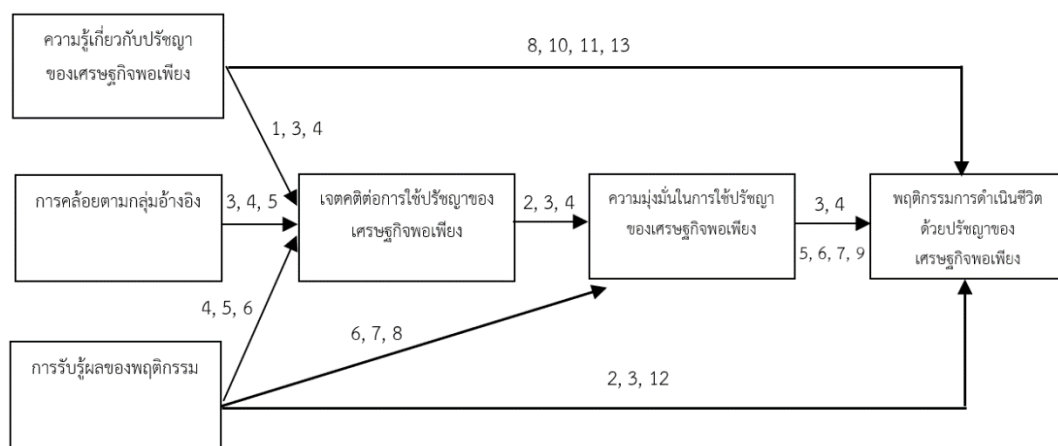
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาปริญญาตรี

2. เพื่อวิเคราะห์ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาปริญญาตรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยมาจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย (1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำเสนอโดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) (2) ทฤษฎีที่นำมาใช้ในการทำนายพฤติกรรม ได้แก่ ทฤษฎีของ Rokeach (1968) ทฤษฎีของ Wicker (1971) ทฤษฎีของ Triandis (1971, 1977) ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของ Fishbein & Ajzen (1980) ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของ Ajzen (1985, 1988, 1991) และทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนที่ปรับปรุงโดย Sideridis & Kaissidis – Rodafinos (2001) ตลอดจนการสังเคราะห์ตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตจากผลงานวิจัยในอดีต ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในการวิจัย

หมายเหตุ

1. Rokeach (1968)	6. Ajzen (1991)	11. วิสาชา ภูจินดา และวิวัฒน์ แก้วดวงเล็ก (2558)
2. Wicker (1971)	7. Sideridis & Kaissidis–Rodafinos (2001)	12. ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม (2558)
3. Triandis (1971, 1977)	8. Wanasilp & Tangvitoontham (2015)	13. ชูชัย พิทักษ์เมืองแมน (2553)
4. Fishbein & Ajzen (1975)	9. Choochom (2015)	
5. Fishbein & Ajzen (1980)	10. บุษกร คำโฮม และศุภกัญญา จันทรุกขา (2558)	

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ออกแบบโดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีหน่วยวิเคราะห์ (Unit of analysis) คือ นักศึกษาปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย จำนวน 1,669,361 คน แบ่งออกเป็นนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 1,422,024 แห่ง และนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 247,337 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560) (สืบค้นจาก <http://www.info.mua.go.th> เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2560)

ตัวอย่าง คือ นักศึกษาปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย จำนวน 390 คน การกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างตามข้อเสนอของ Kline (2005) Schumacker & Lomax (1996) และ Hair, Anderson, Tatham & Black (1998) นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) กล่าวคือ ใช้ขนาดตัวอย่างประมาณ 25 คนต่อจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่า ในที่นี้ จำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่ามีจำนวนเท่ากับ 14 ค่า ดังนั้น จำนวนตัวอย่างจึงเท่ากับ $14 \times 25 = 350$ ตัวอย่าง แต่เพื่อป้องกันข้อมูลสูญหาย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากตัวอย่างเพิ่มอีกร้อยละ 15 รวมตัวอย่างที่แจกแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน 453 คน อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างที่เก็บได้จริงจำนวน 390 คน คิดเป็นร้อยละ 86.09 สำหรับวิธีการสุ่มตัวอย่าง เลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยจำแนกตามสังกัดของสถาบันอุดมศึกษาและในแต่ละสังกัดใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota sampling)

ตัวแปรในการวิจัย

1. ตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous latent variable) มีจำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ (1) การดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) ความมุ่งมั่นในพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (3) เจตคติต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous latent variable) มีจำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ (1) ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และ (3) การรับรู้ผลของพฤติกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม คุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาพบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.99-1.00 และคุณภาพด้านความเที่ยง ใช้การวิเคราะห์ความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่ามีค่า α อยู่ระหว่าง 0.90-0.95 และแบบทดสอบความรู้ใช้การตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงด้วยสูตร KR20 พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองโดยทำทั้ง 3 วิธี คือ เดินทางไปรับเอง ส่งและรับกลับทางอีเมล และส่งและรับกลับทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์สถิติเชิงบรรยายใช้โปรแกรม SPSS เวอร์ชัน 23 และการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) ใช้โปรแกรมลิสเรล เวอร์ชัน 8.30

ผลการวิจัย

ตัวแปรในการวิจัย ประกอบด้วย (1) การดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (LIVING) (2) ความมุ่งมั่นในพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (INTENTION) และ (3) เจตคติต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ATTITUDE) (4) ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (KNOWLEDGE) (5) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (NORM) และ (6) การรับรู้ผลของพฤติกรรม (PERCEPTION) สำหรับเกณฑ์การแปลความหมายของตัวแปรดังกล่าว สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: เกณฑ์การแปลความหมายของตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปร	เกณฑ์การแปลความหมาย
LIVING	4.51 - 5.00 หมายถึง มีพฤติกรรมหรือมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 3.51 - 4.50 หมายถึง มีพฤติกรรมหรือมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2.51 - 3.50 หมายถึง มีพฤติกรรมหรือมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีพฤติกรรมหรือมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีพฤติกรรมหรือมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด
INTENTION	5.81 - 7.00 หมายถึง มีความมุ่งมั่นอยู่ในระดับมากที่สุด 4.61 - 5.80 หมายถึง มีความมุ่งมั่นอยู่ในระดับมาก 3.41 - 4.60 หมายถึง มีความมุ่งมั่นอยู่ในระดับปานกลาง 2.21 - 3.40 หมายถึง มีความมุ่งมั่นอยู่ในระดับน้อย 1.00 - 2.20 หมายถึง มีความมุ่งมั่นอยู่ในระดับน้อยที่สุด
KNOWLEDGE	4.51 - 5.00 หมายถึง มีความรู้ในระดับมากที่สุด 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความรู้ในระดับมาก 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความรู้ในระดับปานกลาง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความรู้ในระดับน้อย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความรู้ในระดับน้อยที่สุด
ATTITUDE	(+1.81) - (+3.00) หมายถึง มีเจตคติอยู่ในระดับมากที่สุด (+0.61) - (+1.80) หมายถึง มีเจตคติอยู่ในระดับมาก (-0.60) - (+0.60) หมายถึง มีเจตคติอยู่ในระดับปานกลาง (-1.81) - (-0.60) หมายถึง มีเจตคติอยู่ในระดับน้อย (-3.00) - (-1.80) หมายถึง มีเจตคติอยู่ในระดับน้อยที่สุด
NORM	(+1.81) - (+3.00) หมายถึง มีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงอยู่ในระดับมากที่สุด (+0.61) - (+1.80) หมายถึง มีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงอยู่ในระดับมาก (-0.60) - (+0.60) หมายถึง มีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงอยู่ในระดับปานกลาง (-1.81) - (-0.60) หมายถึง มีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงอยู่ในระดับน้อย (-3.00) - (-1.80) หมายถึง มีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงอยู่ในระดับน้อยที่สุด
PERCEPTION	5.81 - 7.00 หมายถึง มีการรับรู้ผลของพฤติกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.61 - 5.80 หมายถึง มีการรับรู้ผลของพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก 3.41 - 4.60 หมายถึง มีการรับรู้ผลของพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง 2.21 - 3.40 หมายถึง มีการรับรู้ผลของพฤติกรรมอยู่ในระดับน้อย 1.00 - 2.20 หมายถึง มีการรับรู้ผลของพฤติกรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. นักศึกษาปริญญาตรีมีพฤติกรรมพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับความมุ่งมั่นในพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ผลของพฤติกรรม ส่วนตัวแปรที่มีคะแนนในระดับมากที่สุด คือ เจตคติของนักศึกษาปริญญาตรี ส่วนตัวแปรที่มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง คือ ความรู้ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2: ค่าสถิติเชิงบรรยายของตัวแปรในการวิจัย (n =390)

ตัวแปร	$\bar{X}$	SD	Min	Max	Sk	Kur	แปลผล
LIVING	3.79	0.49	1.83	5.00	-0.52	0.49	มาก
INTENTION	4.66	0.92	1.83	7.00	-0.23	-0.35	มาก
KNOWLEDGE	3.04	1.01	0.00	5.00	0.24	-0.75	ปานกลาง
ATTITUDE	1.92	0.95	-2.13	3.00	-1.09	0.96	มากที่สุด
NORM	1.74	1.01	-1.67	3.00	-.53	-0.55	มาก
PERCEPTION	5.56	1.18	1.00	7.00	-.86	0.24	มาก

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงบรรยายเมื่อพิจารณาตามสังกัดของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาปริญญาตรีในทุกสังกัด มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากทุกสังกัด ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3: ค่าสถิติเชิงบรรยายของตัวแปรในการวิจัยจำแนกตามสังกัด (n =390)

ตัวแปร	ม.รัฐ (n=84)		แปลผล	ม.ในกำกับรัฐ (n=87)		แปลผล	ม.เอกชน (n=82)		แปลผล	มรภ. (n=62)		แปลผล	มทร. (n=75)		แปลผล
	$\bar{X}$	SD		$\bar{X}$	SD		$\bar{X}$	SD		$\bar{X}$	SD		$\bar{X}$	SD	
LIVING	3.64	0.51	มาก	3.87	0.44	มาก	3.92	0.41	มาก	3.59	0.58	มาก	3.89	0.42	มาก
INTENTION	4.54	0.94	ปานกลาง	4.89	0.83	มาก	4.74	0.90	มาก	4.29	0.92	ปานกลาง	4.75	0.95	มาก
KNOWLEDGE	3.17	1.04	ปานกลาง	3.39	1.06	ปานกลาง	2.68	0.90	ปานกลาง	2.71	0.98	ปานกลาง	3.17	0.86	ปานกลาง
ATTITUDE	1.83	0.90	มากที่สุด	2.18	0.71	มากที่สุด	1.89	1.03	มากที่สุด	1.43	1.20	มาก	2.14	0.79	มากที่สุด
NORM	1.70	0.95	มาก	1.88	0.93	มากที่สุด	1.56	1.09	มาก	1.41	1.15	มาก	2.09	0.86	มากที่สุด
PERCEPTION	5.30	1.23	มาก	5.91	0.82	มากที่สุด	5.61	1.06	มาก	4.89	1.56	มาก	5.95	0.95	มากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ 5 ข้อ ได้แก่ (1) ความมุ่งมั่นมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล (Effect coefficient) เท่ากับ 0.95 (2) เจตคติต่อการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจ

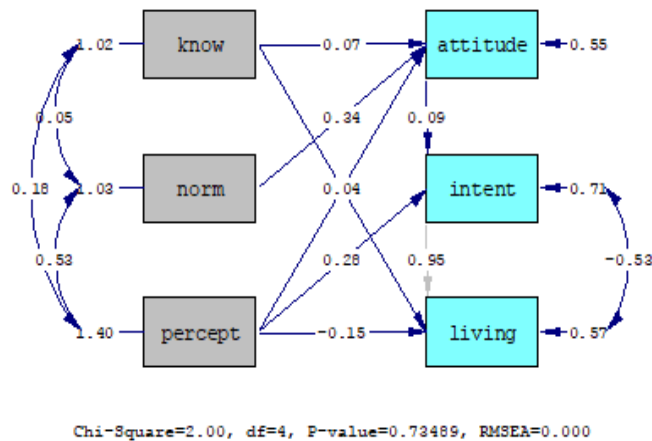
พอเพียงผ่านตัวแปรความมุ่งมั่น โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.09 (3) การรับรู้ผลของพฤติกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อความมุ่งมั่นในการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.28 และมีอิทธิพลทางตรงต่อเจตคติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.30 ส่วนการรับรู้ผลของพฤติกรรมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งผ่านตัวแปรความมุ่งมั่น และมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.29 (4) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีอิทธิพลทางตรงต่อเจตคติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.34 และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งผ่านตัวแปรเจตคติ และตัวแปรความมุ่งมั่น (5) ความรู้ ไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติ และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 4: ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปร

	LIVING	INTENTION	KNOWLEDGE	ATTITUDE	NORM	PERCEPTION
LIVING	1.00					
INTENTION	0.47**	1.00				
KNOWLEDGE	0.17**	0.10*	1.00			
ATTITUDE	0.34**	0.26**	0.14**	1.00		
NORM	0.23**	0.17**	0.05	0.53**	1.00	
PERCEPTION	0.39**	0.41**	0.15**	0.54**	0.44**	1.00
Bartlett's test of sphericity = 497.02, df = 15, p = 0.000, KMO = 0.74						

หมายเหตุ * p < .05 ** p < .01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปร พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (LIVING) คือความมุ่งมั่นในพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (INTENTION) (r=0.47) รองลงมา คือ การรับรู้ผลของพฤติกรรม (PERCEPTION) (r=0.39) เจตคติต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ATTITUDE) (r=0.34) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (NORM) (r=0.23) และความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (KNOWLEDGE) (r=0.17) ตามลำดับ

ภาพที่ 2: การวิเคราะห์เส้นทางตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) ของตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหลังปรับโมเดล พบว่า $\chi^2/df = 0.73$, GFI = 1.00, AGFI = 0.99 และ RMSEA = 0.00 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ดัชนีทุกตัวเป็นไปตามเกณฑ์ของการยอมรับ ส่งผลทำให้โมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 5: ดัชนีของโมเดลการวิเคราะห์เส้นทางของตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนปรับและหลังปรับ)

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ก่อนปรับ		หลังปรับ	
		ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2	$p > 0.05$	0.03	ไม่ผ่าน	0.73	ผ่าน
χ^2 / df	< 2.00	2.62	ไม่ผ่าน	0.50	ผ่าน
GFI	≥ 0.95	0.99	ผ่าน	1.00	ผ่าน
AGFI	≥ 0.95	0.95	ผ่าน	0.99	ผ่าน
RMSEA	< 0.05	0.07	ไม่ผ่าน	0.00	ผ่าน

ผลการวิเคราะห์เส้นทางของตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักศึกษาปริญญาตรี ทำให้ได้ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง (Direct Effects : DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects: IE) และอิทธิพลรวม (Total Effects: TE) โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6: ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักศึกษาปริญญาตรี

ปัจจัยเหตุ	KNOWLEDGE			NORM			PERCEPTION			ATTITUDE			INTENTION		
ปัจจัยผล	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
ATTITUDE	0.07 (0.04)	-	0.07 (0.04)	0.34** (0.04)	-	0.34** (0.04)	0.30** (0.04)	-	0.30** (0.04)	-	-	-	-	-	-
INTENTION	0.01 (0.00)	0.01 (0.00)	-	0.03** (0.01)	0.03** (0.01)	-	0.31** (0.04)	0.03** (0.01)	0.28** (0.04)	0.09** (0.03)	-	0.09** (0.03)	-	-	-
LIVING	0.05 (0.02)	0.01 (0.00)	0.04 (0.02)	0.03** (0.01)	0.03** (0.01)	-	0.14** (0.02)	0.29** (0.03)	-0.15 (0.03)	0.08** (0.03)	0.08** (0.03)	-	0.95** (0.00)	-	0.95** (0.00)
ค่าสถิติ Chi-Square (χ^2)= 2.00 , df =4 , p =0.73 , GFI =1.00, RMSEA = 0.00															
สมการโครงสร้างของตัวแปร ATTITUDE INTENTION LIVING															
R Square				0.40			0.17			0.17					

* p< .05 ** p < .01

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 6 พบว่า เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักศึกษาปริญญาตรี พบว่า (1) ความมุ่งมั่น (INTENTION) มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.95 (2) เจตคติ (ATTITUDE) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (LIVING) โดยผ่านตัวแปรความมุ่งมั่น (INTENTION) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.08 (3) การรับรู้ผลของพฤติกรรม (PERCEPTION) มีอิทธิพลทางตรงต่อความมุ่งมั่น (INTENTION) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.28 และมีอิทธิพลทางตรงต่อเจตคติ (ATTITUDE) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.30 การรับรู้ผลของพฤติกรรมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (LIVING) โดยส่งผ่านตัวแปรความมุ่งมั่น (INTENTION) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.29 (4) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (NORM) มีอิทธิพลทางตรงต่อเจตคติ (ATTITUDE) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.34 และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (LIVING) โดยส่งผ่านตัวแปรเจตคติ (ATTITUDE) และตัวแปรความมุ่งมั่น (INTENTION) (5) ความรู้ (KNOWLEDGE) ไม่มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อ (ATTITUDE) และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (LIVING)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 2 ข้อ ผลการวิจัยขอสรุปตามวัตถุประสงค์ กล่าวคือ (1) นักศึกษาปริญญาตรีมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก และ (2) ความมุ่งมั่นมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ผลของพฤติกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อความมุ่งมั่น และมีอิทธิพลทางตรงต่อเจตคติต่อการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง การรับรู้ผลของพฤติกรรมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งผ่านตัวแปรความมุ่งมั่น ส่วนความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

อภิปรายผล

1. พฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีคะแนนอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับความมุ่งมั่น การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ผลของพฤติกรรม ส่วนตัวแปรที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เจตคติ แต่ที่น่าสนใจก็คือ ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาปริญญาตรี พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวทำให้ทราบว่า นักศึกษาปริญญาตรียังคงมีความรู้ความเข้าใจค่อนข้างน้อยในหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง น่าที่จะต้องมีการเรียนรู้และบ่มเพาะให้มากยิ่งขึ้น ในขณะที่กำลังศึกษา เพราะหากจบออกไปทำงานแล้ว ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะมีผลอย่างมากต่อรายได้ของครอบครัว (Wanasilp & Tangvitoontham, 2015)

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ได้ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาปริญญาตรีในทุกสังกัดอยู่ในระดับมาก ไม่มีความแตกต่างระหว่างสังกัด ทำให้สะท้อนได้ว่าการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างสังกัดของนักศึกษา หากแต่อาจจะแตกต่างกันได้ตามคุณลักษณะของบุคคล เช่น ชัยปี เป็นต้น (ทักษิณา เครือหงส์ ธัญจิรา บุญพิชญาภา และ รุจิรา คงนุ้ย, 2558) การปลูกฝังแนวคิดเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำเป็นต้องทำให้ชั้นปีที่ 1 เพื่อจะได้มีเวลาบ่มเพาะที่นานขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม (2558) ที่ทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนปทุมโศก โดยพบว่าคุณลักษณะของบุคคลมีผลทำให้ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่างกัน บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนปทุมโศก ที่มีเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพในชุมชน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และประสบการณ์เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

2. โมเดลการวิเคราะห์เส้นทางที่ระบุค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ผลการวิเคราะห์เส้นทางในการวิจัยเรื่องนี้ ได้ผลแบบเดียวกันกับงานวิจัยของ บุษกร คำโฮม และศุภกัญญา จันทรุกขา (2558) ที่ได้พัฒนาแบบจำลองการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี กล่าวคือ ตัวแปรความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีอิทธิพลต่อการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่มีส่วนที่คล้ายกันและน่าจะสนับสนุนแนวทางการปลูกฝังกรอบความคิด เรื่อง ความรู้คู่คุณธรรม ได้

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลค้นพบว่า ตัวแปรการรับรู้มีอิทธิพลทางตรงต่อความมุ่งมั่นอันจะส่งผลต่อให้นักศึกษาแสดงพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม (2558) ที่พบว่า การรับรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตกับการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ผลการวิจัยดังกล่าวมีส่วนที่สอดคล้องและขัดแย้งกับงานวิจัยของ วิสาขา

ภูจินดา และวิวัฒน์ แก้วดวงเล็ก (2558) ที่ค้นพบว่า ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะเห็นได้ว่างานวิจัยเรื่องนี้ให้ความสำคัญกับตัวแปรความรู้และการรับรู้

จากผลการวิจัยของ ศศิเพ็ญ พวงสายใจ วชิรี พฤกษิกานนท์ พรทิพย์ เจริญธีรวิทย์ สุขุม พันธุ์ณรงค์ และพิมลพรรณ บุญยะเสนา (2554) พบว่า ประชาชนในภาคเกษตรมีความเข้าใจในระดับปานกลาง แต่มีความเข้าใจผิดในหลักการอยู่หลายเรื่อง อาทิเช่น คิดว่าเป็นปรัชญาที่ใช้กับคนยากจน เป็นเรื่อง เกี่ยวกับเศรษฐกิจเท่านั้น มิได้รวมด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้นั้น มีความสัมพันธ์ระดับความรู้ ความเข้าใจในหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้ที่มีความเข้าใจมาก จะนำมาประยุกต์ใช้มาก ส่วนผู้ที่เข้าใจน้อยก็จะนำมาใช้น้อย ผลงานวิจัยเรื่องนี้จะคล้ายกับของ ชูชัย พิทักษ์เมืองแมน (2553) ได้ศึกษาทัศนะของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครต่อการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต และพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนะของนักศึกษาต่อการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยเรื่องนี้ที่ทำในกลุ่มนักศึกษาปริญญาตรี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถาบันอุดมศึกษา ควรเริ่มจากการสร้างความมุ่งมั่นให้กับนักศึกษาโดยการปรับเปลี่ยนเจตคติที่มีต่อการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำเนินชีวิต ตลอดจนการส่งเสริมให้นักศึกษารับรู้ข้อดีของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ด้วย ทั้งนี้

1.2 ผู้ที่เกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อชีวิตนักศึกษา เช่น พ่อแม่ผู้ปกครอง เพื่อน อาจารย์ผู้สอน เป็นต้น จะต้องร่วมมือกันในการสนับสนุนให้นักศึกษานำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในหัวข้อเกี่ยวกับการพัฒนากรอบความคิด เรื่อง ความรู้คุณธรรม โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี ปรัชญา หรือหลักการอื่นๆ ที่ไม่ใช่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอาจจะมีแนวทางอื่นๆ ที่สามารถทำได้ แต่ไม่ได้นำมาทดลองใช้ และอาจจะแตกต่างกันในแต่ละบริบททั้งในประเทศและต่างประเทศ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยในระยะยาว (Longitudinal study) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของคนในสังคมต่างๆ ที่ดำเนินชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 ควรมีการศึกษาในเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อให้เห็นมิติต่างๆ ของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- ชูชัย พัทธกิจเมืองแมน. (2553). *ทัศนะของนักศึกษาต่อการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต: กรณีศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ทักษิณา เครือหงส์, ธัญจิรา บุญพิชญาภา และรุจิรา คงนุ้ย. (2558). การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 9 (ฉบับพิเศษ), 616-632.
- ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม. (2558). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนปทุมมอโคก จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 2 (1), 27-44.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุษกร คำโสม และศุภกัญญา จันทรุกขา. (2558). แบบจำลองการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาคณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 7 (ฉบับพิเศษ), 86-98.
- วิสาชา ภูจินดา และวิวัฒน์ แก้วดวงเล็ก. (2558). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองและชุมชนชนบทในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 10 (1), 39-48.
- ศศิเพ็ญ พวงสายใจ, วัชร พุกขิกานนท์, พรทิพย์ เขียวธีรวิทย์, สุขุม พันธุ์ณรงค์ และพิมลพรรณ บุญยะเสนา. (2554). การประเมินผลเปรียบเทียบ ในมิติต่างๆ ของประชาชนในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้. *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 15 (1), 13-43.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *รายงานสรุปโครงการประชุมแถลง เรื่อง แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. การประชุมแถลง วันพฤหัสบดีที่ 20 เมษายน 2560 ณ ห้องแกรนด์ไดมอนด์บอลรูม อิมแพคฟอรัม เมืองทองธานี จ.นนทบุรี. กรุงเทพฯ: สกศ. (อัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- สุบิน ยุทธรัช. (2561). *การปลูกฝังกรอบความคิด เรื่อง ความรู้คู่คุณธรรม ให้กับนักศึกษาปริญญาตรีโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Process*, 50, 179-211.
- Choochom, O. (2015). A Causal Relationship of Living Behavior Based on Sufficiency Economy Philosophy for Thai University Students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 177, 260-264.

- Fishbein, M. & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention and behavior: An introduction to theory and research*. Massachusetts: Addison-Wesley.
- Fishbein, M. & Ajzen, I. (1980). Predicting and understanding consumer behavior: Attitude – behavior correspondence. In I. Ajzen & M. Fishbein (Eds.), *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Hair, J.F., Anderson, R.E., Tatham, R.L., & Black, W.C. (1998). *Multivariate Data Analysis*. 5th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. (2nd ed.). New York: Guilford Press.
- Rokeach, M. (1968). A theory of organization and change within value-attitude systems. *Journal of Social Issues*, 24 (1), 13-33.
- Sideridis, G.D. & Kaissidis – Rodafinos, A. (2001). Goal importance within planned behavior theory as ‘the’ predictor of study behaviour in college. *British Journal of Educational Psychology*, 71, 595-618.
- Schumacker, R.E. & Lomax, R.G. (1996). *A beginner’s guide to structural equation Modeling*. Mahwah, NJ: Lawrence Earlbaum.
- Trandis, H.C. (1971). *Attitude and attitude change*. New York: John Wiley & Sons.
- Trandis, H.C. (1977). *Interpersonal behavior*. Belmont California: Brooks/ Cole.
- Wanasilp, W. & Tangvitoontham, N. (2015). The relationship between the understanding of philosophy of sufficiency economy and the living standard: the case study of sufficiency economy community in lower northern region of Thailand. *International Journal of Business and Economic Development*, 3 (1), 87-95.
- Wicker, A.W. (1971). An examination of the “other variables” explanation of attitude-behavior inconsistency. *Journal of Personality and Social Psychology*, 19, 18-30.

ความต้องการของชุมชนริมคลองลาดพร้าว

COMMUNITY NEEDS OF LAD PHRAO CANAL.

ธนาสิทธิ์ เพิ่มเพียร*, อังสุภัทร์ ละมุลตรีพล, อริญชัย โชคเสรีสุวรรณ, ณัฐวุฒิ ว่องทรัพย์ทวี

คณะ วิทยาการจัดการ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Thanasit Phoempian, Aungshupat Lamuntreepon, Arin Choksereesuan, Nattawut Wongsutthawee

Faculty of Management Science, Panyapiwat Institute of Management

*Corresponding author, E-mail: poempian@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนริมคลองลาดพร้าว ดำเนินการวิจัยด้วยการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงทั้งหมด 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis) จากผลการวิจัย พบว่า ชุมชนมีความต้องการสร้างเศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย 1)พัฒนาอาชีพเชิงรูปธรรม 2)ต้องการสร้างชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใจกลางเมืองกรุงเทพมหานคร 3)ต้องการมีสมรรถนะในการทำธุรกิจ 4)ต้องการความช่วยเหลือด้านเงินทุน และ 5)ต้องการได้รับความช่วยเหลือด้านการศึกษาให้กับเยาวชนในชุมชน

คำสำคัญ: คำสำคัญ (Keywords) คลองลาดพร้าว, ความต้องการชุมชน

ABSTRACT

The Research objective: To study the needs of the Lad Phrao Canal community. The sample size was 20 persons by in-depth interviews. Analysis used content analyst. Finding, the community need to create a community economy by : 1) Career development for people in the community 2) to create community as a tourist attraction in the heart of Bangkok, 3) to have ability to do business 3) need funding assistance and 4) need to receive educational assistance for the youth in the community.

Keywords: Lad Phrao Canal, Community needs

บทนำ

สืบเนื่องจากเหตุการณ์อุทกภัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในปี 2554 พบว่า สาเหตุหลัก ที่เป็นอุปสรรคต่อการระบายน้ำคือ คู คลอง ทางระบายน้ำหลักถูกชุมชนบุกรุกปลูกสร้างบ้านเรือนรุกล้ำเข้ามา ในริมคลองจำนวนมาก ทำให้การระบายน้ำไม่คล่องตัว ปัจจุบัน มีชาวบ้าน 6,000 ครอบครัว กว่า 50 ชุมชน ที่รุกล้ำพื้นที่คลองลาดพร้าว กรุงเทพฯ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาขยะและน้ำท่วม(ไทยรัฐออนไลน์, 2561) ปัจจุบันพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีจำนวนคูคลองทั้งสิ้น 1,161 คลอง เป็นคู ลำราง ลำกระโดง จำนวน 521 แห่ง โดยให้ดำเนินโครงการนำร่องในพื้นที่ “คลองลาดพร้าว” ก่อนเป็นลำดับแรก เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมของกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยมีชื่อโครงการว่า “โครงการก่อสร้างเขื่อน คสล. และประตู ระบายน้ำคลองลาดพร้าว ที่ผ่านมาปัญหาประชาชนบุกรุกอยู่อาศัยและปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างบริเวณคลอง และขานคลองมีมากกว่า 50 ชุมชน 6,868 ครัวเรือน (สำนักบริหารที่ราชพัสดุกรุงเทพมหานคร กรมธนารักษ์, 2559)

คลองลาดพร้าวมีความยาวประมาณ 22 กิโลเมตร เชื่อมกับคลองแสนแสบบริเวณอุโมงค์ระบายน้ำ พระราม 9 เขตวังทองหลาง (ใกล้ทางด่วนเอกมัย-รามอินทรา) ตลอดเส้นทางที่คลองลาดพร้าวไหลผ่านจะมี ชื่อเรียกต่างกันตามย่านที่มีวัดหรือชุมชนตั้งอยู่ เช่น เมื่อผ่านวัดลาดพร้าวเรียกว่า “คลองลาดพร้าว” ผ่าน ชุมชนวังหิน (เขตจตุจักร) เรียกว่า “คลองวังหิน” ผ่านวัดบางบัว (เขตบางเขน) เรียกว่า “คลองบางบัว” จน ไปบรรจบกับคลองสอง เขตสายไหม ปัจจุบันคลองลาดพร้าวมีชุมชนต่างๆ ตั้งเรียงรายอยู่ใน 8 เขต คือ เขตวังทองหลาง ห้วยขวาง ลาดพร้าว จตุจักร บางเขน หลักสี่ ดอนเมือง และสายไหม รวม 50 ชุมชน ประมาณ 7,069 ครัวเรือน

โครงการพัฒนาพื้นที่ริมคลองลาดพร้าว ดำเนินการโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ ‘พอช.’ เป็นโครงการที่เกิดขึ้นตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลและ คสช.ในการบริหารจัดการ สิ่งก่อสร้างที่รุกล้ำลำน้ำสาธารณะเพื่อจัดระเบียบและพัฒนาที่อยู่อาศัยบริเวณชุมชนริมคลองให้มีความเป็น ระเบียบมากขึ้น วัตถุประสงค์เพื่อเปิดทางระบายน้ำให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น ป้องกันน้ำท่วม อันจะเป็น ประโยชน์ทั้งเรื่องการคมนาคม สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของชุมชนริมคลอง โดยโครงการนี้ได้ดำเนินการ มีตั้งแต่ปี 2557 ปัจจุบันความคืบหน้าการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งมีพื้นที่ดำเนินการก่อสร้างบ้าน 2,543 ครัวเรือน โดยสร้างเสร็จแล้ว 1,158 หลัง และพร้อมก่อสร้างบ้าน 1,224 ครัวเรือน ส่วนการตอกเสาเข็ม ขณะนี้ ได้ดำเนินการไปแล้ว 19,530 ต้นโดยมีความยาวเขื่อนที่ตอกเสาเข็มได้ 46.80 กิโลเมตร หรือร้อยละ 32.55 (ไทยรัฐออนไลน์, 2561) จากการพัฒนาพื้นที่ริมคลองลาดพร้าวนี้นี้ทำให้ชุมชนคลองลาดพร้าวได้รับ ผลกระทบที่ต้องย้ายบ้านหรือที่พักที่รุกล้ำเข้าไปในคลองออกจากริมคลองให้หมด ทำให้บางครอบครัวต้อง อพยพไปหาแหล่งที่อยู่ใหม่เนื่องจากสัราคาที่ดินใกล้เคียงไม่ไหว บางครอบครัวต้องย้ายขึ้นมาบนฝั่งแต่ต้องซื้อ ที่ดินและปลูกสร้างบ้านใหม่โดยได้รับความช่วยเหลือจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ ‘พอช.’ เพื่อเข้าสู่กระบวนการบ้านมั่นคง ดังนั้นจึงเป็นที่มาของงานวิจัยนี้เพื่อศึกษาความต้องการของ

ประชาชนในชุมชนแห่งนี้จริง ๆ ว่ามีความต้องการอย่างไรในการดำรงชีวิตต่อไป และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้จะได้นำเสนอเพื่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่อไป

ทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of needs)

Maslow (1943) ศึกษาความต้องการของมนุษย์ ซึ่งลำดับชั้นของความต้องการของ มี 5 ลำดับดังนี้

1. ความต้องการด้านกายภาพ (The physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานขั้นแรก เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตให้อยู่รอด ได้แก่ ความต้องการน้ำ อากาศหายใจ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ความอบอุ่น ที่อยู่อาศัย การพักผ่อนนอนหลับ และความรู้สึกทางเพศ รวมถึงสภาพแวดล้อมในสถานที่อยู่ อาทิเช่น อากาศที่ปลอดโปร่ง แสงสว่างที่เพียงพอ ชุมชนที่สะอาดถูกสุขอนามัย เป็นต้น

2. ความต้องการความมั่นคง หรือความปลอดภัยในชีวิต (the safety needs) เป็นความต้องการมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งก็คือหลักประกันความมั่นคงทางรายได้ และความปลอดภัยทางร่างกาย เช่น ความปลอดภัยจากการถูกคุกคามจากโจรผู้ร้าย อุบัติเหตุ และการมีสุขภาพแข็งแรง เป็นต้น

3. ความต้องการความรัก (the love needs) ความต้องการนี้จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความรู้สึกมั่นคงและปลอดภัยแล้ว ลำดับความต้องการถัดไปคือความต้องการความรัก ความผูกพันจากครอบครัว และ สังคม รวมถึงความเอื้ออาทรจากผู้อื่น

4. ความต้องการยกย่องนับถือ (the esteem needs) ความต้องการในขั้นนี้ จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการในลำดับขั้นที่ 1, 2 และ 3 ได้รับการตอบสนองแล้ว ในขั้นนี้บุคคลต้องการการยอมรับยกย่องนับถือในตัวเอง และ จากบุคคลอื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องการเป็นบุคคลสำคัญ พึงพอใจในอำนาจ และสถานะทางสังคม

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (the need for self- actualization) คือความต้องการในระดับสูงสุดของบุคคลจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการอื่นๆ ได้รับการตอบสนองแล้วเป็นความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จ ความก้าวหน้า และบรรลุความสำเร็จ ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สูงสุดในชีวิต

ความต้องการของมนุษย์ดังกล่าวนี้ถือว่ามีสำคัญต่อการดำรงชีวิตที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ทางร่างกาย รวมถึงสภาพจิตใจที่ทำให้คุณภาพชีวิตของมนุษย์ดีขึ้น

ข้อมูลชุมชนริมคลองลาดพร้าว

คลองลาดพร้าวมีความยาวประมาณ 22 กิโลเมตร เชื่อมกับคลองแสนแสบบริเวณอุโมงค์ระบายน้ำพระราม 9 เขตวังทองหลาง (ใกล้ทางด่วนเอกมัย-รามอินทรา) ตลอดเส้นทางที่คลองลาดพร้าวไหลผ่านจะมีชื่อเรียกต่างกันตามย่านที่มีวัดหรือชุมชนตั้งอยู่ เช่น เมื่อผ่านวัดลาดพร้าวเรียกว่า “คลองลาดพร้าว” ผ่านชุมชนวังหิน (เขตจตุจักร) เรียกว่า “คลองวังหิน” ผ่านวัดบางบัว (เขตบางเขน) เรียกว่า “คลองบางบัว” จนไปบรรจบกับคลองสอง เขตสายไหม ปัจจุบันคลองลาดพร้าวมีชุมชนต่างๆ ตั้งเรียงรายอยู่ใน 8 เขต คือ เขต

วังทองหลาง ห้วยขวาง ลาดพร้าว จตุจักร บางเขน หลักสี่ ดอนเมือง และสายไหม รวม 50 ชุมชน
ประมาณ 7,069 ครัวเรือน

ประวัติคร่าวๆของชุมชนริมคลองลาดพร้าวไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าคลองลาดพร้าวขุดขึ้นมาในสมัยใด แต่สันนิษฐานว่าน่าจะใกล้เคียงกับการขุดคลองแสนแสบ (คลองแสนแสบเริ่มขุดในปี พ.ศ.2380 ในสมัยรัชกาลที่ 3 เพื่อเป็นเส้นทางลำเลียงทัพในสงครามระหว่างสยามกับ-ญวน เชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยากับบางปะกง) โดยเฉพาะหากพิจารณาจากการตั้งถิ่นฐานของบ้านเรือนและวัด ซึ่งส่วนใหญ่มักจะสร้างอยู่ริมแม่น้ำและลำคลอง พบว่า วัดบางบัวที่ตั้งอยู่ริมคลองลาดพร้าว (เขตบางเขน) สร้างขึ้นในราวปี 2380 และวัดลาดพร้าวสร้างขึ้นในปี 2410 ในขณะที่แรงงานในการขุดคลองแสนแสบ (รวมถึงการขุดแก้คลองพระโขนงและคลองซอยต่างๆ) ซึ่งมีทั้งแรงงานที่ถูกกองทัพสยามกวาดต้อนเข้ามาในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ เช่น ชาวจาม (มุสลิม) จากเขมร ชาวลาว ชาวมลายูจากปัตตานี และแรงงานรับจ้างชาวจีน เมื่อการขุดคลองเสร็จในอีก 3 ปีถัดมา (พ.ศ.2383-2384) ทางราชการจึงให้แรงงานเหล่านี้ตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ริมคลอง โดยเฉพาะชาวมุสลิมได้ตั้งแต่ชุมชนบ้านครัว (ชาวจามจากเขมร) ริมคลองแสนแสบย่านมหานาค ลงมาจนถึงคลองตัน บางกะปิ มีนบุรี และหนองจอก รวมทั้งในย่านคลองตันเชื่อมกับคลองพระโขนง และคลองลาดพร้าวก็มีชุมชนมุสลิมตั้งกระจายอยู่ตลอดแนวคลองเช่นกัน

จากประวัติของชุมชนมุสลิมสามอิน เล่าสืบทอดกันมาว่า ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ผู้นำชาวมุสลิมจำนวนหนึ่งได้นำครอบครัวจากปัตตานีและกรุงศรีอยุธยาบางส่วนมาปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่ที่ริมคลองแห่งหนึ่ง (คลองสามอิน) ซึ่งเป็นคลองย่อยที่เชื่อมกับคลองตัน ซึ่งต่อมาเรียกว่า ‘บ้านสามอิน’ มีสุเหร่าสามอิน (มัสยิดฮิยาตุลอิสลาม) เป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจ (ปัจจุบันอยู่ในซอยสุขุมวิท 71 เขตวัฒนา อยู่ใกล้คลองตัน-คลองพระโขนง) ส่วนคำว่า “สามอิน” แผลงมาจากคำว่า “สามะอิน” ซึ่งเป็นชื่อของผู้นำมุสลิมคนแรกของที่นี่ โดยผู้คนที่เดินทางผ่านไปมา เมื่อผ่านทางนี้และทักทายกัน ถามว่าไปไหน ก็จะบอกว่า “ไปบ้านสามะอิน” จนกลายเป็น “สามอิน” ต่อมาเมื่อมีผู้คนอยู่อาศัยกันหนาแน่น ชาวมุสลิมจากบ้านสามอินจึงได้ขยายครอบครัวไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่คลองแสนแสบ (ซอยนวลน้อย) คลองตัน คลองลาดพร้าว คลองจั่น และคลองซอยต่างๆ ซึ่งในสมัยเมื่อราว 100 กว่าปีก่อน พื้นที่แถบนี้ก็คือ ‘ทุ่งบางกะปิ’ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน), 2560).

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนริมคลองลาดพร้าวในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ วิธีการเก็บข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้
แหล่งข้อมูล ประกอบด้วย

- ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เอกสารจากหน่วยงานภาครัฐ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข่าวสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนริมคลองลาดพร้าว

- ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจทางกายภาพโดยการเดินสำรวจ กับนั่งเรือเพื่อสำรวจข้อมูลทางกายภาพ และการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มคนเป้าหมาย จาก 4 ชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน 4 คน ประชาชนในชุมชน 12 คน กรรมการชุมชน 4 คน รวมทั้งหมด 20 คน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ซึ่งแนวคำถามสร้างจากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า สภาพคลองลาดพร้าวในปัจจุบันมีการสร้างเขื่อนและการจัดระเบียบชุมชนริมคลองซึ่งมาจากนโยบายเร่งด่วนที่สำคัญ 1 ใน 18 โครงการที่คณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ต้องการจะสร้างให้เห็นผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว เพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพฯและพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองลาดพร้าวภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัย 10 ปี (พ.ศ. 2559-2568) ตลอดแนวคลองลาดพร้าวปัจจุบันยังมีบ้านเรือนที่รกร้างหลายชุมชนที่ยังไม่มีการรื้อถอน ในน้ำมีขยะลอยจำนวนมาก น้ำมีกลิ่นเน่าเหม็น บางชุมชนเริ่มมีการตอกเสาเข็มเพื่อสร้างเขื่อนคลองลาดพร้าว ซึ่งปัจจุบันตอกเสาเข็มไปแล้วกว่า 7 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 13 ของการก่อสร้างบ้านมั่นคงที่สร้างแล้วเสร็จมี 5 ชุมชน คือชุมชนศาลเจ้าพ่อสมบุญ 54 ชุมชนบางบัวเชิงสะพานไม้ 1 ชุมชนบางบัวหลังกองการภาพ ชุมชนสามัคคีร่วมใจและชุมชนหลังราชภัฏจันทรเกษม โดยการร่วมมือของภาครัฐและเอกชน เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองทัพบก และคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ส่งเจ้าหน้าที่ชุดมวลชนสัมพันธ์เข้าไปสร้างความเข้าใจกับชาวชุมชนริมคลอง การประสานรื้อหลวง การไฟฟ้านครหลวง สนับสนุนการติดตั้งระบบประปา-ไฟฟ้าในชุมชน กรมส่งเสริมสหกรณ์เข้าไปสนับสนุนการจัดตั้งและบริหารสหกรณ์เคหสถาน กรุงเทพมหานคร โดยสำนักงานเขตต่างๆ สนับสนุนการพัฒนาชุมชนริมคลอง อำนวยความสะดวกในขั้นตอนขออนุญาตก่อสร้างบ้าน กรมธนารักษ์สนับสนุนการให้ชุมชนเช่าที่ดินระยะยาวเพื่อสร้างบ้าน การเคหะแห่งชาติ สนับสนุนเรื่องที่อยู่อาศัย ธนาคารอาคารสงเคราะห์สนับสนุนงบประมาณการพัฒนาในชุมชน ฯลฯ ส่วนภาคเอกชน เช่น บริษัทอิตาเลียน-ไทย, บริษัทเสนา ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด, บริษัทซีพี, อารีญา พรอพเพอร์ตี้ ฯลฯ เข้ามาให้การสนับสนุนสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียภายในชุมชน ติดตั้งไฟฟ้าโซล่าเซลล์บริเวณพื้นที่ริมคลอง มอบต้นไม้เพื่อปรับภูมิทัศน์ชุมชน มอบสื่อบ้าน มอบอุปกรณ์การออกกำลังกาย สนามเด็กเล่น จัดสร้างพิพิธภัณฑสถานชุมชน ฯลฯ นอกจากนี้กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดทำโครงการ ‘ประชารัฐร่วมใจ สร้างวินัยการจัดการขยะชุมชนริมคลอง’ โดยส่งเสริมให้ชาวชุมชนริมคลองคัดแยกขยะ เพื่อลดปริมาณขยะ นำไปขายเป็นขยะรีไซเคิล หรือนำกลับมาใช้ใหม่ และที่สำคัญคือ การสร้างวินัยไม่ทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ ลงในคลอง เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม และป้องกันไม่ให้ขยะไปกีดขวางทางเดิน

ของน้ำ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การระบายน้ำในคลองไม่มีประสิทธิภาพ ส่วนความต้องการของชุมชนคลองลาดพร้าว จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าคนในชุมชนต้องการสร้างเศรษฐกิจชุมชน เพื่อการสร้างรายได้ให้กับชุมชน เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนเกิดความวิตกกังวลเมื่อภาครัฐได้จัดทำโครงการสร้างบ้านให้แล้วแต่ชาวบ้านต้องมีการะในการผ่อนบ้าน ดังนั้นพวกเขาต้องดิ้นรน โดยเฉพาะชาวบ้านบางคนที่มีความรู้ น้อย ทำให้เกิดความคิดที่ว่าต้องการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนอยู่ได้ “บางคนในชุมชนเนียความรู้ก็น้อย ต้องมานั่งปรับเปลี่ยนตรงนี้ เขาไม่มีรากฐานในการสร้างเศรษฐกิจไว้ให้ เขาไม่มีการวางแผน คือให้ทำบ้านก็ทำบ้านอย่างเดียว โดยที่ทิ้งภาระไว้ให้กับชาวบ้าน ชาวบ้านก็ต้องดิ้นรน ไม่มีเวลาที่จะบริหารจัดการชุมชนเพื่อสร้างรายได้ เพราะว่ารัฐไม่ได้วางพื้นฐานไว้ให้ พื้นที่สาธารณะก็ไม่มี” ส่วนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของชุมชนผู้วิจัยสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นได้ดังนี้

- ต้องการสร้างชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใจกลางเมืองกรุงเทพฯ โดยการนำวิถีชุมชนเป็นตัวชูในการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ถ้ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ชาวบ้านทุกคนก็จะเห็นคุณค่าของคลอง หลังจากนั้นก็จะมีความคิดในธุรกิจของตัวเอง และสามารถสร้างเป็นธุรกิจชุมชนได้ “เราต้องการพัฒนาคลอง เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเข้ามาในชุมชน เช่น สร้างการท่องเที่ยวกลางใจเมือง มันเหมือนกับเอาวิถีชุมชนขึ้นมาชูในการท่องเที่ยว ถ้ามีนักท่องเที่ยวลง ทุกคนก็จะเห็นคุณค่าของคลอง ทุกคนก็จะมีธุรกิจตัวเอง ค้าขายได้อะไรก็ได้ ทำตลาดได้”

- ต้องการได้รับความช่วยเหลือในการฝึกฝนอาชีพ และถ้าจะให้อาชีพอยู่ยั่งยืนจำเป็นต้องให้ชาวชุมชนเรียนรู้และมีสมรรถนะในการทำธุรกิจ เช่น ระบบการจัดการธุรกิจ การเงิน และการตลาด “ทำบ้านอย่างเดียวไม่พอ เนะให้ทำธุรกิจชุมชน ซึ่งต้องมีการอบรมเรื่องผลิตอาชีพ ระบบการควบคุม ระบบการเงิน เข้ามาช่วย โดยเอกชนหรือผู้ประกอบการจะเป็นอีกหนึ่งแรงสำคัญที่เชื่อมต่อต่อต่างๆ ให้เป็นจริงได้” มีปัญหาเกี่ยวกับด้านเงินทุน และปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายใน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาของกลุ่ม และความสำเร็จของกลุ่มด้านการผลิต การตลาด นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า บางชุมชนมีอัตลักษณ์เฉพาะ เนื่องจากในอดีตพื้นที่คลองลาดพร้าวเคยเป็นพื้นที่ทำนามาก่อน ชาวชุมชนเคยมีอาชีพทำนา บ้านบางหลังมีการเก็บรักษาอุปกรณ์ในการทำนาในอดีตไว้จำนวนมาก เช่น เกวียนโบราณ อุปกรณ์เกี่ยวข้าว อุปกรณ์ในการจับสัตว์น้ำในอดีต เครื่องสีข้าวโบราณ ซึ่งสามารถจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์การทำนาแห่งคลองลาดพร้าว ซึ่งมีคนจำนวนมากที่ไม่เคยรู้ว่าลาดพร้าวที่มีความเจริญอย่างมากในปัจจุบันนั้นเคยเป็นทุ่งนามาก่อน รวมถึงชุมชนบางแห่งมีอาชีพแกะสลักไม้ที่เป็นงานฝีมือเป็นผลิตภัณฑ์หาเงินให้กับชุมชนเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้คนในชุมชนยังต้องการการศึกษาให้กับเยาวชนในชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็ง และการนำเอาความรู้ทางวิชาการมาพัฒนาต่อยอดให้กับชุมชนในอนาคต “การศึกษา มีทั้งเด็กโตและเด็กเล็ก ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาที่ดี”

สรุปและการอภิปรายผลการวิจัย

เหตุการณ์อุทกภัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในปี 2554 พบว่า สาเหตุหลัก ที่เป็นอุปสรรค

ต่อการระบายน้ำคือ คู คลอง ทางระบายน้ำหลักถูกชุมชนบุกรุกปลูกสร้างบ้านเรือนรูกล้ำเข้ามาในริมคลองจำนวนมาก ทำให้การระบายน้ำไม่คล่องตัว เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมของกรุงเทพมหานคร และปริมาณพล คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีนโยบายเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว จึงตั้งโครงการก่อสร้างเขื่อนคสล. และประตูระบายน้ำคลองลาดพร้าว จากการพัฒนาพื้นที่ริมคลองลาดพร้าวครั้งนี้ทำให้ชุมชนริมคลองลาดพร้าวได้รับผลกระทบ บางครอบครัวต้องย้ายอพยพไปหาแหล่งที่อยู่ใหม่เนื่องจากส้วราที่ตื้นไม่ไหว บางครอบครัวต้องย้ายขึ้นมาบนฝั่งแต่ต้องซื้อที่ดินและปลูกสร้างบ้านใหม่ ดังนั้นจึงเป็นที่มาของงานวิจัยนี้ เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนริมคลองลาดพร้าวในปัจจุบัน ดำเนินการวิจัยด้วยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนริมคลองลาดพร้าวและการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากบุคคลที่คัดเลือกจากประชากรที่เจาะจง (purposive sampling) คือ กลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 20 คน จาก 4 ชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน กรรมการชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนริมคลองลาดพร้าวต้องการสร้างเศรษฐกิจในชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนอยู่ได้ การพัฒนาอาชีพให้กับชุมชนเชิงรูปธรรม สอดคล้องกับ ทวี วัชรเกียรติศักดิ์ (2559) กล่าวว่า การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพเชิงรูปธรรม จัดตั้งดำเนินงานและขับเคลื่อนการจัดหาทุนตามความเหมาะสม อีกความต้องการคือการสร้างชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใจกลางเมืองกรุงเทพฯ โดยการนำวิถีชุมชนเป็นตัวชูในการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Adongo, R., et al., (2017) ที่กล่าวว่าประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการท่องเที่ยวมีหลายประการ แต่สิ่งสำคัญคือประโยชน์ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของชุมชนเอง อันส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนท้องถิ่นมีความสุข สามารถดูแลจัดการทรัพยากรและสังคมเศรษฐกิจด้วยตนเองเป็นหลัก ต้องการมีสมรรถนะในการทำธุรกิจ สอดคล้องกับ จิรพร มหาอินทร์ และคณะ (2554) ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานและส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน การดำเนินงานการบริหารกลุ่มที่ไม่เป็นรูปแบบเนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่มีวิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ในเรื่องของการบริหารงานภายในกลุ่ม ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มขาดประสิทธิภาพ ไม่เป็นระบบ และไม่มีการวางแผนในการดำเนินงาน รวมถึงต้องการความช่วยเหลือด้านเงินทุน นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า บางชุมชนมีอัตลักษณ์เฉพาะ เนื่องจากในอดีตพื้นที่คลองลาดพร้าวเคยเป็นพื้นที่ทำนามาก่อน มีการเก็บรักษาอุปกรณ์ในการทำนาในอดีตไว้จำนวนมาก สอดคล้องกับวิไลวรรณ ทวีศรี (2560) อัตลักษณ์ของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเมืองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งชุมชนควรจะช่วยกันรักษาวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่นไว้ให้ได้ รวมถึงชุมชนบางแห่งมีอาชีพแกะสลักไม้ที่เป็นงานฝีมือเป็นผลิตภัณฑ์หาเงินให้กับชุมชนเป็นจำนวนมาก และที่สำคัญอีกอย่างชุมชนต้องการได้รับความช่วยเหลือด้านการศึกษาให้กับเยาวชนในชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็ง และการนำเอาความรู้ทางวิชาการมาพัฒนาต่อยอดให้กับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- จิรพร มหาอินทร์ และคณะ. (2554). *การดำเนินงานและส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย จังหวัดปทุมธานี*. กรุงเทพมหานคร: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ทวี วัชรเกียรติศักดิ์ (2559). การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 5(1).
- ไทยรัฐออนไลน์. (2561). *เขื่อนคลองลาดพร้าวปล่อยขยายสัญญา, ชาวชุมชน*. ค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2561. จาก <https://www.thairath.co.th/content/1278407>
- วิไลวรรณ ทวีศรี (2560) อัตลักษณ์ชุมชน : แนวคิดและการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยหลักพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารศิลปการจัดการ*, 1(2).
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน). (2560). *ถอด 11 กระบวนท่า การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองชุมชน “ศาลเจ้าพ่อสมบุญ 54”*. ค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2561. จาก <http://www.codi.or.th>
- สำนักบริหารที่ราชพัสดุกรุงเทพมหานคร. (2559). *โครงการพัฒนาชุมชนริมคลองเพื่อรองรับนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาการรुक้าคูคลอง, กรมธนารักษ์*.
- Adongo, R., Choe, J. Y. & Han, H. (2017). Tourism in Hoi An, Vietnam: impacts, perceived benefits, community attachment and support for tourism development. *International Journal of Tourism Sciences*, 17(2), 86-106.
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Journal Psychology Review*, 50, 370 - 396.

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และความผูกพันในงาน
ของพนักงานธนาคารในเขตกรุงเทพมหานคร

THE RELATIONSHIP BETWEEN JOB CHARACTERISTICS, JOB MOTIVATION AND
JOB ENGAGEMENT OF BANK EMPLOYEES IN BANGKOK METROPOLITAN AREA

นฤปดี สลักเพชร^{1*}, รองศาสตราจารย์เนตรพัฒนา ยาวีราข²

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

E-mail: salakpetch_np@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และความผูกพันในงาน ของพนักงานธนาคารในเขตกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารในเขตกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะงานกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารในเขตกรุงเทพมหานคร 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับความผูกพันในงานของพนักงานธนาคารในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ค้าง พนักงานธนาคารในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ค้าง แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย Independent Samples t-test, One-Way ANOVA และ Pearson Correlation

ผลการศึกษาค้างพบว่า อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน และอายุการทำงานที่แตกต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คุณลักษณะงานมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ในทิศทางเดียวกันและอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันในงาน ในทิศทางเดียวกันและอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: คุณลักษณะงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ความผูกพันในงาน

ABSTRACT

The objectives of this survey research were to: 1) study job characteristics, job motivation and job engagement of bank employees in the Bangkok metropolitan area, 2) identify the

differences of individual factors in job motivation of bank employees in Bangkok metropolitan area, 3) study the relationship between job characteristics and job motivation of bank employees in the Bangkok metropolitan area, and 4) study the relationship between job motivation and job engagement of bank employees in the Bangkok metropolitan area.

The participants in this survey research were 400 bank employees in the Bangkok metropolitan area. The research tool was a questionnaire. and the descriptive statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The inferential statistics consisted of Independent Samples t-test, One-Way ANOVA and Pearson Correlation Coefficient.

The results indicated that age, level of education, marital status, salary, and years of work had influence on job motivation at the statistical significance level of 0.05. job characteristic were correlate with job motivation in the same direction at a moderate level at the statistical significance level of 0.01. job motivation was moderately correlated with job engagement in the same direction at a moderate level at the statistical significance level of 0.01

Keywords: job characteristics, job motivation, job engagement

บทนำ

สถาบันการเงินเป็นภาคธุรกิจที่มีความสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศ ทำหน้าที่ให้บริการทางการเงิน เช่น การรับฝาก-ถอนเงิน การให้สินเชื่อ การรับชำระเงิน และธุรกรรมทางการเงินอื่นๆ ตามที่ได้รับอนุญาต แก่ลูกค้าไม่ว่าจะเป็นประชาชนทั่วไป บริษัท ห้างร้าน หรือหน่วยงานราชการ ซึ่งประกอบธุรกิจสถาบันการเงินภายใต้พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และมีธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำกับดูแล (ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย) โดยสถาบันการเงินของไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ สถาบันการเงินประเภทธนาคารและสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ในส่วนของสถาบันการเงินประเภทธนาคารจะมีหน้าที่หลักในการรับฝากเงินและการให้เงินกู้ โดยธนาคารเปรียบเสมือนเป็นคนกลางระหว่างผู้ออมและผู้ขอกู้ ปัจจุบันธนาคารต่างๆ มีการแข่งขันกันสูงขึ้นเรื่อยๆ ในแทบจะทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการปล่อยสินเชื่อธุรกิจ สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ผลิตรายการด้านเงินฝาก ดอกเบี้ย หรือการยกระดับการให้บริการลูกค้า เป็นต้น ทำให้แต่ละธนาคารต้องมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและพัฒนากลยุทธ์ขององค์กรอยู่เสมอ เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ของการแข่งขันในปัจจุบัน การดำเนินธุรกิจของธนาคารส่วนใหญ่จำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลเป็นหลัก ดังนั้นธนาคารต่างๆ จึงจำเป็นต้องหันมาให้ความสนใจต่อปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับกับปัจจัยทางด้านทรัพยากรบุคคล

การจะทำให้การดำเนินงานภายในองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีการกำหนดรูปแบบหรือคุณลักษณะของงานให้มีความเหมาะสม โดยการกำหนดคุณลักษณะของงานให้มีความเหมาะสม

จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ทำให้พนักงานมีผลการปฏิบัติงานที่ดี พนักงานที่มีความพึงพอใจในการทำงานจะรู้สึกอยากทำงาน และการมีผลงานที่ดีจะเป็นเสมือนรางวัลที่ให้กับตนเอง แต่ในขณะเดียวกันถ้าผลงานออกมาไม่ดี ก็พยายามมากขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงผลงานที่ไม่เป็นที่พึงพอใจนั้น เพื่อเพิ่มรางวัลให้กับตนเองจากคุณภาพงานที่ดี (Hackman and Oldham, 1980) ดังนั้นการกำหนดรูปแบบหรือคุณลักษณะของงานให้มีความเหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่แรงจูงใจก็เป็นสิ่งอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญ เนื่องจากการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้นไม่เหมือนกับทรัพยากรทางการบริหารอื่นๆ เพราะมนุษย์สามารถได้รับการจูงใจโน้มน้าวให้ทำงานมากขึ้นกว่าเดิมได้ (สร้อยตระกูล อรรถมานะ, 2545) แรงจูงใจจะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลเกิดพฤติกรรมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ อย่างมีพลัง มีคุณค่า มีทิศทางที่ชัดเจน มีกำลังใจ มีความตั้งใจ และเต็มใจที่จะทำหน้าที่อย่างสุดความสามารถไม่ว่าจะต้องเผชิญอุปสรรคใดๆ (ศิริวรรณและคณะ, 2541)

ความผูกพันในงานเป็นทัศนคติ อารมณ์ และความรู้สึกในเชิงบวกที่พนักงานมีต่อขอบเขตงานที่ได้รับมอบหมาย กล่าวคือ พนักงานจะมีความพึงพอใจต่องานที่ได้รับมอบหมาย ใช้เวลาส่วนใหญ่ทุ่มเทไปกับการปฏิบัติงาน และตระหนักว่างานเป็นสิ่งสำคัญกับชีวิตความเป็นอยู่ทั้งของตนเองและขององค์กร ดังนั้นด้วยสถานะการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรงในปัจจุบัน การสร้างให้พนักงานเกิดความผูกพันในงานจึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะเมื่อพนักงานเกิดความผูกพันในงานแล้วพวกเขาจะทุ่มเททำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสุดความสามารถ ซึ่งก็จะทำให้งานออกมาดีตามไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัย Harter J.K, Schmidts F.L., and Hayes T.L., (2002) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระดับธุรกิจ ระหว่างความพึงพอใจของพนักงาน การมีส่วนร่วมของพนักงาน และผลลัพธ์ทางธุรกิจ พบว่า ความผูกพันในงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานในเชิงธุรกิจ ได้แก่ ความพึงพอใจและความจงรักภักดีของลูกค้า ผลกำไร ผลการปฏิบัติงานขององค์กร และความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และความผูกพันในงาน โดยศึกษาจากบุคลากรระดับปฏิบัติการของธนาคารต่างๆ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะงานกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับความผูกพันในงานของพนักงานธนาคารในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน และอายุการทำงาน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 คุณลักษณะงานมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

สมมติฐานที่ 3 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันในงาน

ขอบเขตของการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และความผูกพันในงานของพนักงาน โดยทำการศึกษากลุ่มพนักงานระดับปฏิบัติการของธนาคารที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาการปฏิบัติงาน

2.1.2 ปัจจัยด้านคุณลักษณะงาน ประกอบด้วย ความหลากหลายของทักษะ ความมีเอกลักษณ์ของงาน ความสำคัญของงาน ความเป็นอิสระ และผลสะท้อนของงาน

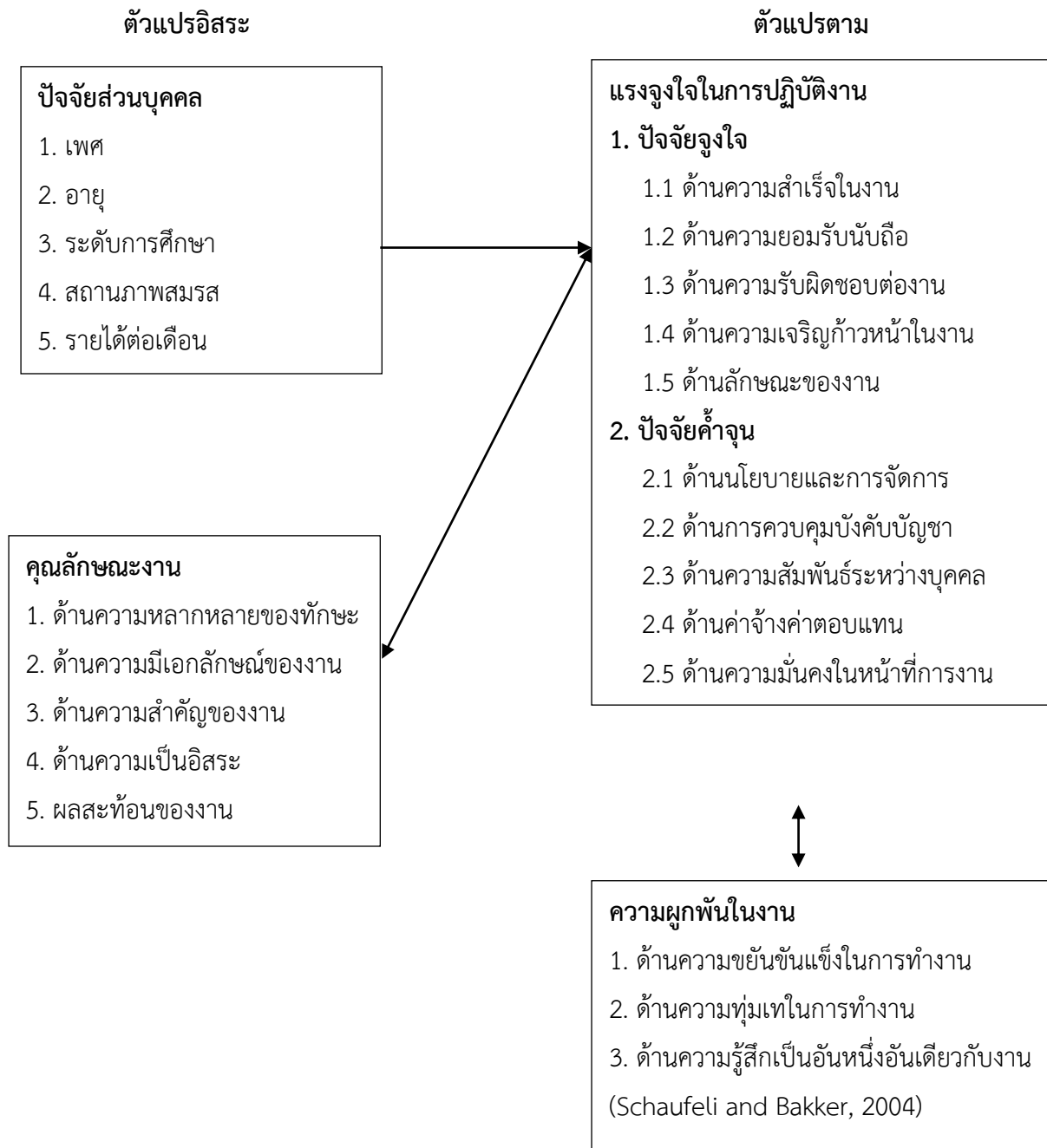
2.2 ตัวแปรตาม

2.2.1 ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน

2.2.2 ปัจจัยด้านความผูกพันในงาน ประกอบด้วย ด้านความขยันขันแข็งในการทำงาน ด้านความทุ่มเทในการทำงาน และด้านความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันในงานของพนักงานธนาคารในเขตกรุงเทพมหานคร” ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ ดังนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของพนักงานธนาคารในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน และอายุการทำงาน
2. ทำให้ทราบถึงระดับความสัมพันธ์ของคุณลักษณะงานกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน
3. ทำให้ทราบถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันในงาน

4. สามารถนำผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และความผูกพันในงาน ไปวางแผนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของพนักงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. ผู้บริหารของธนาคารสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยนี้มาใช้กำหนดแนวทางในการวางแผนการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการปฏิบัติงานภายในองค์กรได้

บททวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะงาน

แฮคแมน และ โอลด์แฮม (Hackman & Oldham, 1980) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของงานที่จะช่วยอธิบายแรงจูงใจในการการทำงานของพนักงานขึ้นมา โดยอธิบายไว้ว่ามิติของงานจะมีผลกระทบต่อสถานะของจิตใจของบุคคลและส่งผลต่อไปยังผลลัพธ์ในเรื่องผลงานและความพึงพอใจของบุคคลผู้ปฏิบัติงาน ทฤษฎีคุณลักษณะงานนั้นอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีแรงจูงใจ คุณลักษณะของงานจะนำไปสู่สถานะทางจิตวิทยา เช่น ความเชื่อ ทศนคติ ซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ นำไปสู่การจูงใจในการทำงาน และความพึงพอใจในการทำงาน

แฮคแมน และ โอลด์แฮม (Hackman & Oldham, 1980) ได้แบ่งคุณลักษณะงาน (Core Job Dimension) ซึ่งประกอบด้วย มิติ 5 ด้าน ดังนี้

1. มิติด้านความหลากหลายของทักษะ (Skill Variety) หมายถึง คุณลักษณะของงานซึ่งผู้ปฏิบัติงานได้ทำกิจกรรมที่แตกต่างกัน และจำเป็นต้องใช้ทักษะ ความชำนาญ และความสามารถหลายๆ อย่าง ในการทำงานให้สำเร็จลุล่วง

2. มิติด้านความมีเอกลักษณ์ของงาน (Task Identity) หมายถึง คุณลักษณะของงานซึ่งผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนสามารถปฏิบัติงานนั้นๆ ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการ และบังเกิดเป็นผลงานให้เห็นได้ชัดเจน

3. มิติด้านความสำคัญของงาน (Task Significance) หมายถึง คุณลักษณะของงานซึ่งผลการปฏิบัติงานมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลอื่น ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลในองค์กรหรือนอกองค์กรก็ได้

4. มิติด้านความเป็นอิสระ (Autonomy) หมายถึง คุณลักษณะของงานซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีอิสระที่จะใช้วิจารณญาณ กำหนดตารางการทำงาน และกระบวนการทำงานได้ด้วยตัวเอง

5. มิติด้านผลสะท้อนของงาน (Feedback) หมายถึง คุณลักษณะของงานซึ่งสามารถทำให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงข้อมูลย้อนกลับของงาน หรือผลลัพธ์ที่ชัดเจนโดยตรงจากงานที่ทำไปแล้วว่ามีประสิทธิผลหรือไม่

ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg et al. (1959) เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงานของเฮิร์ชเบิร์ก สร้างขึ้นมาจากงานวิจัยของเขาในคณะ เมื่อปี 1959 ที่เมืองพิทส์เบิร์ก รัฐเพนซิลวาเนีย สหรัฐอเมริกา เฮิร์ชเบิร์กได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของบุคคลว่าคนเราต้องการอะไรจากงาน ซึ่งคำตอบที่ได้คือ บุคคลต้องการความสุขจากการทำงาน สรุปได้ว่าความสุขจากการทำงานนั้น เกิดมาจากความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในงานที่ทำ โดยความพึงพอใจหรือความไม่พอใจในงานที่ทำนั้นไม่ได้มาจากกลุ่มเดียวกัน แต่มีสาเหตุมาจากปัจจัยสองกลุ่ม คือ ปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ปัจจัยจูงใจ คือ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับแรงจูงใจภายในที่เกิดจากงานที่ทำ เป็นปัจจัยทำให้เกิดความพึงพอใจ ปัจจัยจูงใจจะทำให้บุคคลเกิดความยินดีหรือชื่นชอบในผลงานที่เกิดจากความสามารถของตนเอง ถ้าบุคคลใดได้รับการสนองตอบต่อปัจจัยเหล่านี้แล้วจะส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดแรงจูงใจในการทำงาน ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสุดความสามารถเป็นการช่วยเพิ่มคุณภาพให้กับงานได้ ปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่

1.1 ความสำเร็จของงาน หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจหรือยินดีต่อผลสำเร็จของงานที่เขาได้ทำ หรือการที่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ปัจจัยนี้ถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด

1.2 การได้รับความยอมรับนับถือ หมายถึง การได้รับการยอมรับนับถือจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน เพื่อนหรือจากบุคคลทั่วไป โดยการยอมรับนับถือนี้ในบางครั้งอาจจะแสดงออกมาในรูปแบบของการยกย่องชื่นชม

1.3 ลักษณะของงาน หมายถึง ความรู้สึกที่ดีและความรู้สึกที่ไม่ดีต่อลักษณะของงาน ความรู้สึกที่งานนั้นมีความน่าสนใจ หรือท้าทายกับความสามารถที่จะทำให้ผู้ที่ทำงานเกิดความพึงพอใจต่องาน หรือว่า ในทางตรงกันข้ามงานนั้นเป็นงานที่น่าเบื่อจำเจจึงเกิดเป็นความรู้สึกที่ไม่ดีต่องาน

1.4 ความรับผิดชอบ หมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดจากการได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานใหม่ๆ มีอำนาจตัดสินใจและความรับผิดชอบต่องานนั้นอย่างเต็มที่

1.5 ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในสถานะ หรือตำแหน่งงานของ บุคลากรในองค์กร การได้รับค่าตอบแทนที่เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงการได้รับโอกาสที่จะเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

2. ปัจจัยค้ำจุน เป็นปัจจัยที่ลดความไม่พึงพอใจในงานอันจะทำให้บุคคลปฏิบัติงานได้เป็นปกติใน องค์กรและทำงานอยู่กับองค์กรเป็นเวลานาน โดยปัจจัยนี้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อมภายนอก ปัจจัยเหล่านี้ไม่ถือว่าเป็นสิ่งจูงใจให้คนทำงานมากขึ้น แต่จะมีส่วนช่วยให้การทำงานมีความสะดวกสบายขึ้น เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดผลออกจากงานในขณะที่ทำงาน ปัจจัยนี้ถ้าไม่มีงานหรือจัดไว้ไม่ดีจะทำให้ขวัญ กำลังใจของผู้ปฏิบัติงานไม่ดีตามไปด้วย ปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่

2.1 นโยบายและการบริหารงาน หมายถึง การจัดการและการบริหารงานขององค์กร การให้อำนาจแก่ผู้ปฏิบัติงานในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ รวมทั้งการติดต่อสื่อสารระหว่างกันภายในองค์กร เช่น การที่บุคคลจะต้องทราบว่าเขาทำงานให้ใคร กล่าวคือ นโยบายขององค์กรจะต้องมีความชัดเจน เพื่อให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

2.2 การควบคุมบังคับบัญชา หมายถึง การรู้สิทธิรู้ถึงความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน มีความยุติธรรมในการบริหารงาน ตลอดจนความเต็มใจและไม่เต็มใจของผู้บังคับบัญชาในการให้ คำปรึกษาแนะนำ หรือการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบต่างๆ ให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง ท่าที ความรู้สึกในการติดต่อสื่อสารกันที่แสดงถึง ความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน

2.4 เงินเดือนและผลตอบแทน หมายถึง ค่าจ้าง เงินเดือน หรือค่าตอบแทนที่ได้รับจากการปฏิบัติงาน ซึ่งพิจารณาได้จากความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับงานที่ทำ พนักงานเก่าหรือพนักงานใหม่ได้เงินไม่แตกต่างกันพอเหมาะพอควร การเลื่อนขั้น การขึ้นเงินเดือนและตำแหน่งซ้ำเกินไป เป็นผลให้เกิดความไม่พอใจในองค์กร

2.5 ความมั่นคงในงาน หมายถึง ความรู้สึกส่วนบุคคลที่มีต่อความมั่นคงในงาน และความมั่นคงขององค์กร

2.6 สภาพแวดล้อมการทำงาน หมายถึง สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่จะอำนวยความสะดวกต่อการทำงาน เช่น แสง สีเสียง อากาศ เครื่องมืออุปกรณ์และอื่นๆ รวมทั้งปริมาณงานที่รับผิดชอบ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความผูกพันในงาน

ชูเฟลิและเบคเกอร์ (Schaufeli and Bakker, 2004) ได้เสนอองค์ประกอบของความผูกพันในงาน โดยแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านความขยันขันแข็งในการทำงาน (Vigor) หมายถึง การที่บุคคลมีพลังในการทำงานสูง มีจิตใจที่เข้มแข็งขณะทำงาน มีจิตใจที่เข้มแข็งขณะทำงาน และมีความเต็มใจที่จะใช้ความพยายามที่มีทั้งหมดในการทำงาน มีความอดทน และต่อสู้กับปัญหา อุปสรรค และความยากลำบากในการทำงาน

2. ด้านความทุ่มเทในการทำงาน หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกว่างานมีความเกี่ยวข้องกับตนเองและรู้สึกว่างานมีความสำคัญ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีแรงบันดาลใจในการทำงาน รู้สึกภาคภูมิใจกับงานที่ทำ และรู้สึกว่างานมีความท้าทาย

3. ด้านความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับงาน (Absorption) หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับงาน ให้ความสนใจกับงานที่ทำอย่างเต็มที่ ไม่อยากจะละทิ้งจากงานที่ทำ และรู้สึกได้ว่าเวลาผ่านไปอย่างรวดเร็วในขณะทำงาน

แบบสอบถามวัดความผูกพันในงานของยูเทรชท์ (Utrecht Work Engagement Scale : UWES) เป็นเครื่องมือวัดความผูกพันในงานที่ถูกพัฒนาขึ้นตามแนวคิดของ ชูเฟลิและคณะ (Schaufeli, et al., 2002) โดยประเมินความผูกพันในงาน 3 ด้าน คือ ด้านความขยันขันแข็งในการทำงาน (Vigor) ด้านความทุ่มเทในการทำงาน (Dedication) และด้านความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับงาน (Absorption)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทวีศักดิ์ รองแขวง (2555) ศึกษาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะงานกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน : กรณีศึกษา อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ นิคมอุตสาหกรรมนวนคร พบว่า คุณลักษณะงานด้านความหลากหลายของทักษะ ด้านความเกี่ยวเนื่องกันของงาน ด้านความสำคัญของงาน ด้านความมีอิสระในงาน และด้านผลสะท้อนจากงาน มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในภาพรวมเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด

รังสรรค์ อ่วมมี (2550) ศึกษาคุณลักษณะงานที่มีความสัมพันธ์ต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท กม.18 วิศวกรรม ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน

จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะงานกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ไม่แตกต่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะงานกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมากและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

วรากร ทรัพย์วิระพรรณ และทรงวุฒิ อยู่เอี่ยม (2551) ศึกษาแรงจูงใจในงานที่มีผลต่อความผูกพันในงานของอาสาสมัครสาธารณสุข พบว่า แรงจูงใจในงาน ส่งผลต่อความผูกพันในงานของอาสาสมัครสาธารณสุข โดยเฉพาะแรงจูงใจในงานด้านความต้องการความพึงพอใจในการทำงาน ด้านความต้องการความพึงพอใจในสัมพันธภาพทางสังคม แสดงให้เห็นว่า ถ้าอาสาสมัครสาธารณสุขมีความต้องการความพึงพอใจในสัมพันธภาพทางสังคมเกิดขึ้น ก็มีแนวโน้มที่จะเกิดความผูกพันในงานเพิ่มขึ้น

นรกร งามขसार (2556) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับความผูกพันในองค์กรของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาสายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า โดยภาพรวมแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจและด้านปัจจัยค้ำจุน มีความสัมพันธ์กับความผูกพันในองค์กรของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาสายวิชาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และในทิศทางบวก กล่าวคือ หากพนักงานธนาคารในเขตกรุงเทพมหานครมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก จะส่งผลให้มีความผูกพันในงานมากขึ้นด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ พนักงานธนาคารพาณิชย์ไทยในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารออมสิน ธนาคารธนชาต ธนาคารกรุงศรีอยุธยา และธนาคารกรุงเทพ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานของธนาคารที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากร โดยใช้สูตรของ Taro Yamane โดยขนาดของตัวอย่างประชากรที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 คำนวณจากความคลาดเคลื่อน (e) เป็นร้อยละ และสัมประสิทธิ์ของความผันแปรเท่ากับ 0.5 (วิชิต อุ๋อัน, 2550) หน้า 599 สามารถแสดงได้ดังนี้

$$= \frac{1}{\left[\frac{4e^2}{Z^2} \right]} \text{ เมื่อ } n = \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง}$$

e = ค่าของความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้ (โดยการวิจัยครั้งนี้กำหนดให้เท่ากับร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95)

Z = ค่าที่ได้จากการเปิดตารางสถิติ Z (Z = 1.96) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95

$$\begin{aligned}\text{แทนค่าในสูตร } n &= \frac{1}{\left[\frac{4(0.05)^2}{(1.96)^2} \right]} \\ &= 385 \text{ กลุ่มตัวอย่าง}\end{aligned}$$

ดังนั้น จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงเท่ากับ 385 คน และได้สำรองเพื่อการสูญเสียของแบบสอบถามไว้ 15 ชุด ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างรวมกับสำรองเพื่อการสูญเสียสำหรับการวิจัยครั้งนี้จึงเท่ากับ 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาความผูกพันในงานของพนักงานธนาคารในเขตกรุงเทพมหานคร โดยโครงสร้างแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน และอายุงาน เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) มีจำนวน 6 ข้อ ดังนี้

1. เพศ ใช้การวัดข้อมูลแบบนามบัญญัติ (Nominal Scale)
2. อายุ ใช้การวัดข้อมูลแบบเรียงลำดับ (Ordinal Scale)
3. ระดับการศึกษา ใช้การวัดข้อมูลแบบเรียงลำดับ (Ordinal Scale)
4. สถานภาพสมรส ใช้การวัดข้อมูลแบบนามบัญญัติ (Nominal Scale)
5. รายได้ต่อเดือน ใช้การวัดข้อมูลแบบเรียงลำดับ (Ordinal Scale)
6. อายุงานใช้การวัดข้อมูลแบบเรียงลำดับ (Ordinal Scale)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะงาน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามของ ทิพย์สุนันธ์ จงรักษ์ (2556) ซึ่งสร้างขึ้นจากแนวคิดและทฤษฎีคุณลักษณะงานของ Hackman and Oldham (1980) ประกอบด้วย มิติด้านความหลากหลายของทักษะ มิติด้านความมีเอกลักษณ์ของงาน มิติด้านความสำคัญของงาน มิติด้านความเป็นอิสระ มิติด้านผลสะท้อนของงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีคำถามจำนวน 14 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามของ ทวีศักดิ์ รองแขวง (2555) ซึ่งสร้างขึ้นจากแนวคิดและทฤษฎีแรงจูงใจของ Herzberg, (1959) ประกอบด้วย ปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีคำถามจำนวน 32 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันในงาน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามของ เกรียงสุข เฟื่องฟูพงศ์ (2554) ซึ่งสร้างขึ้นจากแนวคิดและทฤษฎีแรงจูงใจของ Schaufeli and Bakker (2004) ประกอบด้วย ความขยันขันแข็งในการทำงาน ด้านความทุ่มเทในการทำงาน และด้านความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีคำถามจำนวน 17 ข้อ

การทดสอบหาความตรงเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินด้วยคะแนน 3 ระดับ ประกอบด้วย 1 = สอดคล้อง 0 = ไม่

แน่ใจ -1 = ไม่สอดคล้อง จากนั้นขอให้ผู้เชี่ยวชาญปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามที่ไม่ชัดเจนเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา และหลังจากนั้นผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่คุณผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ นำคะแนนที่ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาทำการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับค่านิยมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้สูตรดังนี้ (สุวิมล ติรภานันท์, 2548)

$$\begin{aligned} \text{IOC} &= \frac{\sum R}{n} \\ \text{IOC} &= \text{ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ} \\ \sum R &= \text{ผลบวกของคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ} \\ n &= \text{จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด} \end{aligned}$$

การคัดเลือกข้อคำถามที่ผู้เชี่ยวชาญประเมิน ตรวจสอบเกี่ยวกับการใช้ภาษาและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ในแต่ละด้านเป็นรายข้อ และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence–IOC) ที่มีค่าเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป (พิชิต ฤทธิ์จรรณู, 2549) จึงจะนำมาใช้

ผลสรุปค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ในแต่ละด้านเป็นรายข้อของแบบสอบถามทั้งชุด โดยผล IOC ที่ได้ในงานวิจัยครั้งนี้มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป และข้อคำถามที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.5 จะทำการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามที่ไม่ชัดเจนให้สอดคล้องกับบริบทที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างและรอรับแบบสอบถามคืนกลับมา โดยกำหนดจำนวนแบบสอบถาม 400 ชุด จากขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ และเก็บข้อมูลตามสัดส่วนที่ผู้วิจัยวางแผนไว้ตามแต่ละเขตของกรุงเทพมหานคร
2. เมื่อแจกแบบสอบถามครบตามจำนวนแล้ว ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ คัดแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ นับจำนวนและทำการจัดเก็บเพิ่มเติมให้ได้ครบตามจำนวนที่ต้องการ
3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ความแตกต่างของประชากรที่มีต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งใช้การทดสอบโดยใช้ (t-test) ที่จำแนกข้อมูลตั้งแต่ 2 กลุ่ม คือ เพศ
2. การวิเคราะห์ความแตกต่างของประชากรที่มีต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ได้ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) ซึ่งถ้าพบความแปรปรวนที่แตกต่างกันที่จำแนกข้อมูลตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป จะใช้วิธี LSD เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยจากกลุ่มตัวอย่าง คือ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน อายุงาน

3. ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)
4. ข้อมูลเกี่ยวแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)
5. ข้อมูลเกี่ยวกับความผูกพันในงานของพนักงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)
6. วิเคราะห์ปัจจัยด้านคุณลักษณะงานที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ใช้ Pearson's Product moment correlation coefficient
7. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันในงาน ใช้ Pearson's Product moment correlation coefficient

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล

พนักงานธนาคารในเขตกรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 57 มีอายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 70.2 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 89.5 สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 86.2 มีระดับรายได้ต่อเดือน 10,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 57.8 และมีอายุการทำงาน 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 55.2

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านคุณลักษณะงาน

คุณลักษณะงานโดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) และรายด้าน พบว่า ด้านความหลากหลายของทักษะ ด้านความมีเอกลักษณ์ของงาน ด้านความสำคัญของงาน ด้านความอิสระ และด้านผลสะท้อนของงาน ทุกด้านมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านความสำคัญของงานมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมาคือ ด้านความมีเอกลักษณ์ของงาน ($\bar{X} = 4.14$) ด้านความหลากหลายของทักษะ ($\bar{X} = 4.10$) ด้านผลสะท้อนของงาน ($\bar{X} = 3.92$) และด้านความอิสระ ($\bar{X} = 3.77$) ตามลำดับ

ด้านความหลากหลายของทักษะโดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในทุกข้อมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด คือ งานที่ท่านทำเปิดโอกาสให้ท่านได้ใช้ทักษะที่หลากหลาย ($\bar{X} = 4.15$)

ด้านความมีเอกลักษณ์ของงาน โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในทุกข้อมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ท่านรับผิดชอบงานตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการทำงานจนแล้วเสร็จ ($\bar{X} = 4.18$)

ด้านความสำคัญของงาน โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ งานของท่านมีความสำคัญและส่งผลต่อการดำเนินงานของบุคคลอื่นๆ ในองค์กร ($\bar{X} = 4.44$)

ด้านความอิสระ โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในทุกข้อมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ท่านมีอิสระในการตัดสินใจแก้ปัญหาในการทำงานได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 3.88$)

ด้านผลสะท้อนของงาน โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในทุกข้อมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด คือ งานของท่านเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารและได้ทราบประสิทธิภาพการทำงานจากผู้บังคับบัญชา ($\bar{X} = 3.97$)

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) และรายด้าน พบว่า ด้านปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านปัจจัยค้ำจุน มีค่าคะแนนเฉลี่ยที่ ($\bar{X} = 4.13$) ซึ่งมากกว่าด้านปัจจัยจูงใจที่มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.08$)

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ปัจจัยจูงใจโดยรวม มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) และรายด้าน พบว่า ด้านความสำเร็จในงาน และด้านความรับผิดชอบต่องาน มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความยอมรับนับถือ ด้านความเจริญก้าวหน้าในงาน และด้านลักษณะของงาน มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านความรับผิดชอบต่องาน มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมาคือ ด้านความสำเร็จในงาน ($\bar{X} = 4.26$) ด้านความเจริญก้าวหน้าในงาน ($\bar{X} = 4.09$) ด้านความยอมรับนับถือ ($\bar{X} = 3.89$) และด้านลักษณะของงาน ($\bar{X} = 3.84$) ตามลำดับ

ด้านความสำเร็จในงาน โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ท่านพอใจกับงานที่ได้ทำสำเร็จตามเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.40$)

ด้านความยอมรับนับถือ โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในทุกข้อมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ท่านเป็นผู้ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = 4.01$)

ด้านความรับผิดชอบต่องาน โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.31$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ท่านทำงานด้วยความซื่อสัตย์ ขยัน และอดทน ($\bar{X} = 4.53$)

ด้านความเจริญก้าวหน้าในงาน โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในทุกข้อมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ท่านมีโอกาสได้รับการฝึกอบรมความรู้และทักษะฝีมือ ($\bar{X} = 4.12$)

ด้านลักษณะของงาน โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในทุกข้อมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การจัดการอย่างเป็นระบบทำให้ท่านทำงานได้อย่างคล่องตัว ($\bar{X} = 4.20$)

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ปัจจัยค่าจูงโดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) และรายด้านพบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านความมั่นคงในหน้าที่การงาน มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านนโยบายและการจัดการ ด้านการควบคุมบังคับบัญชา ด้านค่าจ้างค่าตอบแทน และด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.25$) รองลงมาคือด้านความมั่นคงในหน้าที่การงาน ($\bar{X} = 4.21$) ด้านการควบคุมบังคับบัญชา ($\bar{X} = 4.13$) ด้านนโยบายและการจัดการ ($\bar{X} = 4.08$) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ($\bar{X} = 4.06$) และด้านค่าจ้างค่าตอบแทน ($\bar{X} = 4.04$) ตามลำดับ

ด้านนโยบายและการจัดการ โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในทุกข้อมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดคือ องค์การของท่านมีการวางแผนกำหนดภาระหน้าที่อย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.17$)

ด้านการควบคุมบังคับบัญชา โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ผู้บังคับบัญชาของท่านมีความน่าเชื่อถือ และมีความสามารถ ($\bar{X} = 4.37$)

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ท่านสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ($\bar{X} = 4.38$)

ด้านค่าจ้างค่าตอบแทน โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ค่าจ้างค่าตอบแทนที่ได้รับเป็นสิ่งจูงใจที่ดีในการทำงาน ($\bar{X} = 4.34$)

ด้านความมั่นคงในหน้าที่การงาน โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ท่านคิดว่าองค์การที่ท่านทำงานอยู่มีชื่อเสียงและความมั่นคงดี ($\bar{X} = 4.45$)

ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในทุกข้อมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดคือ พื้นที่ทำงานสะอาด ปราศจากฝุ่น ควัน หรือสารพิษที่เป็นอันตราย ($\bar{X} = 4.11$)

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความผูกพันในงาน

ความผูกพันในงานโดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) และรายด้านพบว่าความผูกพันในงานด้านความขยันขันแข็งในการทำงาน ด้านความทุ่มเทในการทำงาน และด้านความรู้สึกเป็นอันหนึ่ง

อันเดียวกับงาน ทุกด้านมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับงาน มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมาคือ ด้านความทุ่มเทในการทำงาน ($\bar{X} = 4.09$) และด้านความขยันขันแข็งในการทำงาน ($\bar{X} = 4.02$) ตามลำดับ

ด้านความขยันขันแข็งในการทำงาน โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ท่านรู้สึกว่าคุณมีความขยันขันแข็งและอดทนต่องานที่ทำ ($\bar{X} = 4.31$)

ด้านความทุ่มเทในการทำงาน โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในทุกข้อมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดคือ งานของท่านเป็นสิ่งที่สร้างแรงจูงใจให้กับตัวท่านเอง ($\bar{X} = 4.12$)

ด้านความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับงาน โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ท่านต้องการงานให้ออกมาดีที่สุดในทุกครั้ง ($\bar{X} = 4.36$)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน และอายุการทำงาน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน สรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศที่แตกต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ตารางที่ 1: ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาพรวมของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามเพศ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	Independent samples t-test				
	เพศ	$\bar{X}$	SD	T	Sig.
1. ปัจจัยจูงใจ	ชาย	4.05	0.38	-1.295	0.588
	หญิง	4.10	0.40		
2. ปัจจัยค้ำจุน	ชาย	4.13	0.42	0.207	0.033*
	หญิง	4.13	0.49		
รวม	ชาย	4.09	0.36	-0.548	0.286
	หญิง	4.11	0.39		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามเพศ โดยรวมพบว่ามีค่า Sig. เท่ากับ 0.286 ซึ่งมีความมากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐาน หมายความว่า เพศที่แตกต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปัจจัยจูงใจ มีค่า Sig. เท่ากับ 0.588 ซึ่งมีความมากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐาน หมายความว่า เพศที่แตกต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านปัจจัยจูงใจไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านปัจจัยค่าจูง มีค่า Sig. เท่ากับ 0.033 ซึ่งมีความน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน หมายความว่า เพศที่แตกต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านปัจจัยค่าจูง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 1.2 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุที่แตกต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ตารางที่ 2: ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ปัจจัยจูงใจ จำแนกตามอายุ

<u>แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน</u>	แหล่งความแปรปรวน	SS	MS	F-Ratio	Sig.
1. ปัจจัยจูงใจ	ระหว่างกลุ่ม	2.338	0.585	3.909	0.004**
	ภายในกลุ่ม	59.066	0.150		
	รวม	61.404			
1. ปัจจัยค่าจูง	ระหว่างกลุ่ม	2.521	0.630	3.068	0.017**
	ภายในกลุ่ม	81.155	0.205		
	รวม	83.676			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	1.250	0.313	2.211	0.037*
	ภายในกลุ่ม	55.848	0.141		
	รวม	57.098			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามอายุ โดยรวมพบว่ามีค่า Sig. เท่ากับ 0.037 ซึ่งมีความน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน หมายความว่า อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปัจจัยจูงใจมีค่า Sig. เท่ากับ 0.004 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานหมายความว่า อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านปัจจัยจูงใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านปัจจัยค่าจูงมีค่า Sig. เท่ากับ 0.07 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานหมายความว่า อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านปัจจัยค่าจูงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 1.3 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ตารางที่ 3: ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาพรวมของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามระดับการศึกษา

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	แหล่งความแปรปรวน	SS	MS	F-Ratio	Sig.
1. ปัจจัยจูงใจ	ระหว่างกลุ่ม	0.477	0.238	1.553	0.213
	ภายในกลุ่ม	60.928	0.153		
	รวม	61.404			
1. ปัจจัยค่าจูง	ระหว่างกลุ่ม	4.917	2.458	12.392	0.000**
	ภายในกลุ่ม	78.759	0.198		
	รวม	83.676			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	1.910	0.955	6.871	0.001**
	ภายในกลุ่ม	55.188	0.139		
	รวม	57.098			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมพบว่ามีค่า Sig. เท่ากับ 0.001 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน หมายความว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปัจจัยจูงใจมีค่า Sig. เท่ากับ 0.213 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐาน หมายความว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านปัจจัยค่าจูง จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมพบว่ามีค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ

สมมติฐาน หมายความว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านปัจจัยค่าจ้างแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 1.4 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านสถานภาพสมรสที่ต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ตารางที่ 4: ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาพรวมของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามสถานภาพสมรส

<u>แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน</u>	แหล่งความแปรปรวน	SS	MS	F-Ratio	Sig.
1. ปัจจัยจูงใจ	ระหว่างกลุ่ม	2.958	1.479	10.045	0.000**
	ภายในกลุ่ม	58.447	0.147		
	รวม	61.404			
1. ปัจจัยค่าจ้าง	ระหว่างกลุ่ม	2.684	1.342	6.577	0.002**
	ภายในกลุ่ม	80.992	0.204		
	รวม	83.676			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2.764	1.382	10.098	0.000**
	ภายในกลุ่ม	54.335	0.137		
	รวม	57.089			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามสถานภาพสมรส โดยรวมพบว่า มีค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีความน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน หมายความว่า สถานภาพสมรสที่ต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปัจจัยจูงใจ มีค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีความน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน หมายความว่า สถานภาพสมรสที่ต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านปัจจัยค่าจ้าง มีค่า Sig. เท่ากับ 0.002 ซึ่งมีความน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน หมายความว่าสถานภาพสมรสที่ต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 1.5 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ต่อเดือนที่ต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ตารางที่ 5: ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาพรวมของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	แหล่งความแปรปรวน	SS	MS	F-Ratio	Sig.
1. ปัจจัยจูงใจ	ระหว่างกลุ่ม	2.205	0.551	3.679	0.006**
	ภายในกลุ่ม	59.199	0.150		
	รวม	61.404			
2. ปัจจัยค่าจ้าง	ระหว่างกลุ่ม	4.876	1.219	6.111	0.000**
	ภายในกลุ่ม	78.799	0.199		
	รวม	83.676			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	1.981	0.495	3.549	0.007**
	ภายในกลุ่ม	55.118	0.140		
	รวม	57.098			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน โดยรวมพบว่า มีค่า Sig. เท่ากับ 0.007 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน หมายความว่า รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีผลต่อภาพรวมของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปัจจัยจูงใจ มีค่า Sig. เท่ากับ 0.006 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน หมายความว่า รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านปัจจัยค่าจ้างมีค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน หมายความว่า รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 1.6 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุการทำงานที่แตกต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ตารางที่ 6: ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาพรวมของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามอายุการทำงาน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	แหล่งความแปรปรวน	SS	MS	F-Ratio	Sig.
1. ปัจจัยจูงใจ	ระหว่างกลุ่ม	3.142	1.047	7.119	0.000**
	ภายในกลุ่ม	58.262	0.147		
	รวม	61.404			
1. ปัจจัยค่าจ้าง	ระหว่างกลุ่ม	3.604	1.201	5.941	0.001**
	ภายในกลุ่ม	80.072	0.202		
	รวม	83.676			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	1.331	0.444	3.151	0.025*
	ภายในกลุ่ม	55.767	0.141		
	รวม	57.098			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามอายุการทำงาน โดยรวม พบว่ามีค่า Sig. เท่ากับ 0.025 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน หมายความว่า อายุการทำงานที่แตกต่างกัน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปัจจัยจูงใจ มีค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน หมายความว่า อายุการทำงานที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านปัจจัยค่าจ้างมีค่า Sig. เท่ากับ 0.001 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน หมายความว่า อายุการทำงานที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 คุณลักษณะงานมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 7: ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

คุณลักษณะงาน	แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน			
	Pearson Correlation (r)	Sig.	ระดับความสัมพันธ์	ทิศทาง
ด้านความหลากหลายของทักษะ	0.074	0.142	ไม่มีความสัมพันธ์	-
ด้านความมีเอกลักษณ์ของงาน	0.620	0.000**	ระดับปานกลาง	เดียวกัน
ด้านความสำคัญของงาน	0.416	0.000**	ระดับปานกลาง	เดียวกัน
ด้านความเป็นอิสระ	0.300	0.000**	ระดับต่ำ	เดียวกัน
ด้านผลตอบแทนของงาน	0.552	0.000**	ระดับปานกลาง	เดียวกัน
ภาพรวม	0.602	0.000**	ระดับปานกลาง	เดียวกัน

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คุณลักษณะงานมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับความสัมพันธ์ปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คุณลักษณะงาน ด้านความมีเอกลักษณ์ของงาน ด้านความสำคัญของงาน ด้านความเป็นอิสระ และด้านผลตอบแทนของงาน มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านปัจจัยจูงใจ ด้านปัจจัยค้ำจุน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในภาพรวมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่คุณลักษณะงาน ด้านความหลากหลายของทักษะไม่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านปัจจัยค้ำจุน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในภาพรวม

สมมติฐานที่ 3 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันในงาน

ตารางที่ 8: ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะงานมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	ความผูกพันในงาน			
	Pearson Correlation (r)	Sig.	ระดับความสัมพันธ์	ทิศทาง
ปัจจัยจูงใจ	0.541	0.000**	ระดับปานกลาง	เดียวกัน
ปัจจัยค้ำจุน	0.601	0.000**	ระดับปานกลาง	เดียวกัน
ภาพรวม	0.644	0.000**	ระดับปานกลาง	เดียวกัน

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความผูกพันในงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับความสัมพันธ์ปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานทั้งสองปัจจัย คือ ด้านปัจจัยจูงใจ และด้านปัจจัยค้ำจุน มีความสัมพันธ์กับความผูกพันในงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับความสัมพันธ์ปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน และอายุการทำงาน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

1.1 เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานขององค์กรต่างๆ โดยทั่วไป รวมถึงสถาบันทางการเงินอย่างธนาคารนั้น จะใช้เกณฑ์การคัดเลือกพนักงานโดยวัดจากความสามารถรู้ความสามารถของบุคคลมากกว่าการคัดเลือกจากเพศของบุคคล เพราะเมื่อเข้ามาอยู่ในองค์กรแล้วก็ต้องปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายภายใต้กฎระเบียบ และสภาพแวดล้อมต่างๆ ในการทำงานในองค์กรที่เหมือนกัน สอดคล้องกับบัณฑิตพร พรหมมินทร์ (2558) ได้ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกรณีศึกษาพนักงานธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) พบว่าพนักงานธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีเพศต่างกัน มีการรับรู้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานไม่ต่างกัน และสอดคล้องกับโชติกา ระโส (2555) ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ พบว่า บุคลากรเพศชายและเพศหญิงมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมและในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

1.2 อายุที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกัน เนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้วกลุ่มคนในแต่ละช่วงอายุก็จะมีหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อครอบครัวที่แตกต่างกันออกไป เช่น กลุ่มคนที่อายุน้อย เพิ่งเริ่มเข้าสู่วัยทำงาน คนกลุ่มนี้จะอยู่ในช่วงของการเริ่มต้นเรียนรู้งาน ยังไม่มีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมากนัก ดังนั้นในด้านการทำงานคนกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งอาจจะยังไม่มั่นใจว่างานนี้เหมาะสมกับตนหรือไม่ และมองตนเองยังน้อยสามารถปรับเปลี่ยนงานเพื่อค้นหางานที่ชอบจริงๆ ได้ ซึ่งต่างจากกลุ่มคนที่มีอายุสูงขึ้นมา มีประสบการณ์การทำงานที่มากกว่าในกลุ่มแรก คนกลุ่มนี้ย่อมมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบที่มากกว่าในกลุ่มแรก ดังนั้นในด้านการทำงานคนกลุ่มนี้จะมีอัตราการย้ายงานน้อยกว่าในกลุ่มแรก เพราะเริ่มรู้แล้วว่างานแบบไหนที่เหมาะสมกับตนเอง ดังนั้นคนกลุ่มนี้จึงมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มากกว่าเพื่อให้ได้มาซึ่งความเจริญก้าวหน้าในงาน และความมั่นคงในอนาคตการทำงาน สอดคล้องกับปฐมวงศ์ สีหาเสนา (2557) ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลค่ายเนินวง ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี พบว่า บุคลากรของเทศบาลตำบลค่ายเนินวง ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

1.3 ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากพนักงานที่มีการศึกษาในระดับสูง จะมีโอกาสได้รับมอบหมายงานที่สำคัญต่อองค์กร

มากกว่าพนักงานที่มีการศึกษารองลงมา เพราะคนที่มีการศึกษาระดับสูงโดยส่วนมากจะมีความสามารถในเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลในเชิงลึกได้ดี เพราะมีความรู้ที่กว้างขวาง ซึ่งจะไปกระตุ้นให้พนักงานเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันตามระดับการศึกษาและหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย สอดคล้องกับ ปุณณภา อมรปิยะกิจ (2552) ได้ศึกษาแรงจูงใจที่มีผลให้พนักงานเกิดความผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษา ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการทำงานแตกต่างกัน และสอดคล้องกับปฐมวงศ์ สีหาเสนา (2557) ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลค่ายเนินวง ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี พบว่า บุคลากรของเทศบาลตำบลค่ายเนินวง ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรีที่มีการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

1.4 สถานภาพสมรสที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพนักงานที่มีสถานภาพสมรส มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากกว่าพนักงานที่มีสถานภาพโสด ในด้านความสำเร็จในงาน ด้านความยอมรับนับถือ ความรับผิดชอบต่องาน ด้านลักษณะของงาน ด้านนโยบายและการจัดการ ด้านการควบคุมบังคับบัญชา และด้านค่าจ้างค่าตอบแทน อันเนื่องมาจากพนักงานที่มีสถานภาพสมรสส่วนใหญ่จะวัยวุฒิ วุฒิภาวะ ประสบการณ์การทำงาน รวมถึงหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการดูแลครอบครัวที่มากกว่าพนักงานในกลุ่มที่โสด ส่งผลให้พนักงานในกลุ่มนี้ต้องทุ่มเทกับงานเป็นอย่างมากเพื่อหาความมั่นคงในชีวิตให้แก่ตนเองและครอบครัว สอดคล้องกับสุรรัตน์จิ คุตรระกุล (2550) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน : กรณีศึกษาพนักงานธนาคารพาณิชย์ไทยในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พนักงานธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีปัจจัยประชากรศาสตร์ด้านสถานภาพสมรสที่แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน และสอดคล้องกับอุมาภรณ์ บุตรน้ำเพชร (2556). ศึกษาแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด พบว่า สถานภาพที่ต่างกัน มีแรงจูงใจในการทำงานในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

1.5 รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกัน เนื่องจากระดับรายได้ต่อเดือนของพนักงานจะผันแปรตามหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย กล่าวคือ ผู้ที่มีระดับรายได้สูงจะต้องปฏิบัติงานในตำแหน่งที่สูงกว่า ได้ทำงานที่มีความยากและสลับซับซ้อนกว่า ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มผู้มีระดับรายได้สูงจะมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากกว่ากลุ่มผู้มีรายได้รองลงมา ในด้านความยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบต่องาน และด้านลักษณะของงาน สอดคล้องกับนันทิพร พรหมมินทร์ (2558) ได้ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกรณีศึกษา พนักงานธนาคาร กสิกรไทย จำกัด (มหาชน) พบว่า พนักงานธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการรับรู้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน และสอดคล้องกับปุณณภา อมรปิยะกิจ (2552) ศึกษาแรงจูงใจที่มีผลให้พนักงานเกิดความผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษา ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ พบว่า รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการทำงานด้านความสำเร็จ ด้านลักษณะและขอบเขตของงาน และด้านสภาพการทำงานที่แตกต่างกัน

1.6 อายุการทำงานที่แตกต่างกันมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มผู้มีอายุการทำงาน 1-5 ปี, 6-10 ปี และ 10 ปีขึ้นไป จะมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากกว่าพนักงานที่มีอายุการทำงานต่ำกว่า 1 ปี ในด้านความสำเร็จในงาน ด้านความยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบต่องาน ด้านลักษณะของงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านความมั่นคงในหน้าที่การงาน จากผลการศึกษาจะพบว่าพนักงานที่มีอายุการทำงานมากกว่าจะมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากกว่าพนักงานที่มีอายุการทำงานน้อย ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานที่มีอายุการทำงานมากจะมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในงานนั้นๆ มากกว่าพนักงานที่เพิ่งเริ่มต้นเข้ามาในสายงาน และเมื่อพนักงานมีประสบการณ์การทำงานที่สูง มีความเชี่ยวชาญในงานที่รับผิดชอบแล้วก็ย่อมจะต้องการความก้าวหน้าขึ้นไปตามสายงานของตน ทั้งด้านเงินเดือนและตำแหน่งที่สูงขึ้น ดังนั้นพนักงานในกลุ่มนี้จึงมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่สูงกว่าพนักงานที่เพิ่งเริ่มต้นเข้ามาในสายงาน พนักงานที่เพิ่งเริ่มต้นเข้ามาในสายงานอาจจะต้องใช้ระยะเวลาการเรียนรู้ ศึกษางานในช่วงแรกเพื่อให้มีความรู้และประสบการณ์ในงาน ในขณะเดียวกันพนักงานที่เพิ่งเข้ามาทำงานส่วนหนึ่งก็จะเป็นกลุ่มคนที่เพิ่งจบการศึกษาและเริ่มทำงานธนาคารเป็นงานแรก ซึ่งก็อาจจะยังไม่แน่ใจว่างานธนาคารเป็นงานที่ตนเองชอบและอยากทำงานในสายงานนี้จริงๆ จึงส่งผลให้พนักงานในกลุ่มนี้มีค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ต่ำกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์การทำงานที่มากกว่า สอดคล้องกับนันทพร พรหมมินทร์ (2558) ได้ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกรณีศึกษาพนักงานธนาคาร กสิกรไทย จำกัด (มหาชน) พบว่า พนักงานธนาคาร กสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีอายุการทำงานแตกต่างกัน มีการรับรู้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะงานกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คุณลักษณะงานมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีคุณลักษณะของงาน (Job Characteristics Model) ของแฮคแมน และ โอลด์แฮม (Hackman & Oldham, 1980) ที่อธิบายถึงมิติของงาน 5 ด้าน คือ มิติด้านความหลากหลายของทักษะ มิติด้านความมีเอกลักษณ์ของงาน มิติด้านความสำคัญของงาน มิติด้านความเป็นอิสระ และมิติด้านผลสะท้อนของงาน ซึ่งมีผลต่อสภาวะทางจิต (Psychological States) กระตุ้นให้บุคคลเกิดแรงจูงใจ และมีความพึงพอใจในงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รังสรรค์ อ่วมมี (2550) ได้ศึกษาคุณลักษณะงานที่มีความสัมพันธ์ต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท กม.18 วิศวรรรม จำกัด พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะงานกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.1 คุณลักษณะงานด้านความหลากหลายของทักษะ ไม่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความสำเร็จในงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการดำเนินงานของธนาคารจะเป็นไปในลักษณะของงานประจำ มีการกำหนดรูปแบบการทำงานและขอบเขตภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบเอาไว้อย่างชัดเจนอยู่แล้ว และโดยส่วนใหญ่พนักงานธนาคารจะมีหน้าที่ในการปฏิบัติงานในส่วนของตนตามรูปแบบงาน

ที่ธนาคารกำหนดขึ้นมาแบบเดิมซ้ำในทุกวัน ซึ่งการต้องทำงานแบบเดิมในทุกวันจึงอาจไม่เป็นสิ่งจูงใจให้พนักงานได้ใช้ทักษะการทำงานที่หลากหลาย

2.2 คุณลักษณะงานด้านความมีเอกลักษณ์ของงาน มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากธนาคารแต่ละแห่งจะมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานแต่ละตำแหน่งออกมาอย่างชัดเจน เพื่อให้พนักงานได้ทราบหน้าที่ความรับผิดชอบของตน และรับผิดชอบงานในส่วนนั้น และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า คุณลักษณะงานด้านความมีเอกลักษณ์ของงาน มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความสำเร็จของงาน ด้านความเจริญก้าวหน้าในงาน ด้านค่าจ้างค่าตอบแทน และด้านความมั่นคงในหน้าที่การงาน กล่าวคือ เมื่อพนักงานปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี ก็ย่อมส่งผลถึงความพึงพอใจที่สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ปัจจัยนี้จะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการเติบโตในสายงาน ช่วยให้พนักงานมีโอกาสได้มาซึ่งตำแหน่งและเงินเดือนสูงขึ้น อันจะส่งผลต่อความมั่นใจในหน้าที่การงานของตนต่อไป

2.3 คุณลักษณะงานด้านความสำคัญของงาน มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากธนาคารเป็นสถาบันการเงินที่คนทั่วไปให้ความเชื่อมั่นในการเข้ารับบริการทางการเงิน ดังนั้นลักษณะของงานธนาคารจึงมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของ คน โดยทั่วไปทั้งภายในและภายนอกองค์กร และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะงานด้านความสำคัญของงาน มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในทุกด้าน ฉะนั้นในการทำงานพนักงานธนาคารจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความละเอียดรอบคอบ มีความรับผิดชอบต่องานสูง รวมทั้งการวางตัวที่ดีเป็นที่ได้รับความยอมรับนับถือ ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่พนักงานธนาคารพึงมีเพื่อให้ลูกค้าที่ต้องการทำธุรกรรมกับธนาคารได้รับความเชื่อมั่นมากยิ่งขึ้น

2.4 คุณลักษณะงานด้านความเป็นอิสระ มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อาจเนื่องมาจากรูปแบบการดำเนินงานของธนาคารที่ค่อนข้างจะมีการกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการทำงานไว้แล้ว โดยพนักงานจะต้องปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมาย และพนักงานจะต้องปฏิบัติงานตามระบบที่ธนาคารกำหนดขึ้นมา ดังนั้น พนักงานจะมีอิสระค่อนข้างน้อยในการกำหนดตารางการทำงาน หรือกระบวนการทำงานต่างๆ ด้วยตัวเอง

2.5 คุณลักษณะงานด้านผลตอบแทนของงาน มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยในแต่ละสัปดาห์ แต่ละเดือน ธนาคารจะมีการประชุมเพื่อสรุปงาน ซึ่งพนักงานจะได้ทราบข้อมูลย้อนกลับของงานว่าผลการปฏิบัติงานของตนว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่ธนาคารกำหนดไว้หรือไม่อย่างไร เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะงานด้านผลตอบแทนของงาน มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านนโยบายและการจัดการ ด้านการได้รับความยอมรับนับถือ และความเจริญก้าวหน้าในงาน ซึ่งการประชุมสรุปงานเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการบริหารจัดการภายในองค์กรของธนาคารที่พนักงานทุกคนต้องปฏิบัติตาม และผลสรุปงานที่ได้จากการประชุมก็จะมีความสัมพันธ์กับความเจริญก้าวหน้าของพนักงาน กล่าวคือ พนักงานที่ทำงานของตนได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ธนาคารตั้งไว้

ก็มีโอกาสในการได้รับการเลื่อนตำแหน่ง หรือปรับเงินเดือนให้สูงขึ้น ดังนั้นสิ่งเหล่านี้จึงเป็นตัวกระตุ้นให้พนักงานเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นได้

สอดคล้องกับสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ รองแขวง (2555) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะงานกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน : กรณีศึกษา อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ นิคมอุตสาหกรรมนวนคร พบว่า คุณลักษณะงานในภาพรวม คุณลักษณะงานด้านความเกี่ยวเนื่องกันของงาน ด้านความสำคัญของงาน ด้านความเป็นอิสระในงาน และด้านผลสะท้อนจากงาน มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค่าเงิน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในภาพรวมเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับความผูกพันในงาน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับความผูกพันในงานโดยภาพรวม สอดคล้องกับแนวคิดของ เดอ เคลิร์ก (De Klerk, J.J., 2001) ที่กล่าวว่า บุคคลที่มีแรงจูงใจในงานสูงโดยมากมักมีความผูกพันในงานสูงตามไปด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรากร ทรัพย์วิระปกรณ์ และทรงวุฒิ อยู่เอี่ยม (2551) ได้ศึกษาแรงจูงใจในงานที่มีผลต่อความผูกพันในงานของอาสาสมัครสาธารณสุข พบว่า แรงจูงใจในงาน ส่งผลต่อความผูกพันในงานของอาสาสมัครสาธารณสุข โดยเฉพาะแรงจูงใจในงานด้านความต้องการความพึงพอใจในการทำงาน ด้านความต้องการความพึงพอใจในสัมพันธภาพทางสังคม แสดงให้เห็นว่า ถ้าอาสาสมัครสาธารณสุขมีความต้องการความพึงพอใจในสัมพันธภาพทางสังคมเกิดขึ้น ก็มีแนวโน้มที่จะเกิดความผูกพันในงานเพิ่มขึ้น

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับกับความผูกพันในงานทั้ง 3 ด้าน ประกอบไปด้วย ความผูกพันในงานด้านความขยันขันแข็งในการทำงาน ด้านความทุ่มเทในการทำงาน และด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับงาน ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจะพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ดังนั้นจึงส่งผลต่อความผูกพันในงานของพนักงาน กล่าวคือ เมื่อพนักงานมีแรงจูงใจในการทำงาน พวกเขาจะพร้อมทำงานด้วยความขยันขันแข็ง ทุ่มเทในการทำงาน โดยใช้ความพยายามที่มีทั้งหมดในการทำงาน มีความอดทน กระตือรือร้นในการทำงาน จนกว่างานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ นรากร งามชสาร (2556) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับความผูกพันในองค์กรของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาสายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า โดยภาพรวมแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยจูงใจและด้านปัจจัยค่าเงิน มีความสัมพันธ์กับความผูกพันในองค์กรของพนักงานในสถาบันอุดมศึกษาสายวิชาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางและในทิศทางบวก กล่าวคือ หากพนักงานธนาคารในเขตกรุงเทพมหานครมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก จะส่งผลให้มีความผูกพันในงานมากขึ้นด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนต์สิงห์ ไกรสมสุข (2550) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูในโรงเรียนคาทอลิก สังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ พบว่า แรงจูงใจในการทำงานของครูส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูในโรงเรียนคาทอลิก สังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

เอกสารอ้างอิง

- โชติกา ระโส. (2555). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการอุดมศึกษา, มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทวีศักดิ์ รองแขวง. (2555). ความสัมพันธ์ของคุณลักษณะงานกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน กรณีศึกษา อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ นิคมอุตสาหกรรมนวนคร. ปทุมธานี, สารนิพนธ์, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- นรินทร์ จันทน์หอม และสิทธิชัย ต้นศรีสกุล (2557). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารออมสิน สาขา ในสังกัดธนาคารออมสินเขตกาฬสินธุ์, วิทยาลัยการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- นันทพัชร พรหมมินทร์ (2558) ความคิดเห็นของพนักงานต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกรณีศึกษาพนักงาน ธนาคาร กลีกรไทย จำกัด (มหาชน) วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และ องค์การ คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ปฐมวงศ์สีหาเสนา. (2557). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลค่ายเนินวง ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรีจังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญณภา อมรปิยะกิจ. “แรงจูงใจที่มีผลให้พนักงานเกิดความผูกพันต่อองค์กร: กรณีศึกษาศูนย์เทคโนโลยี อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี 2552
- พรธนิภา สืบสุข. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะงาน ภาวะการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอ ผู้ป่วยกับความสุขในการทำงานของพยาบาลประจำการโรงพยาบาล มหาวิทยาลัยของรัฐ. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหาร พยาบาล, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
- รังสรรค์ อ่วมมี. 2550. คุณลักษณะงานที่มีความสัมพันธ์ต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท กม.18 วิศวกรรม. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการทั่วไป). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วรการ ทรัพย์วิระปกรณ์ และทรงวุฒิ อยู่เอี่ยม. (2551). แรงจูงใจในงานที่มีผลต่อความผูกพันในงานของ อาสาสมัครสาธารณสุข. วารสารศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). การวิจัยธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: เพชรจรัสแสงแห่งโลก ธุรกิจ.
- สร้อยตระกูล อรรถมานะ. (2545). พฤติกรรมองค์กร: ทฤษฎีและการประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหา วิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรัตน์จี คุตระกุล (2550) ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน : กรณีศึกษาพนักงานธนาคาร พาณิชย์ไทยในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- อุมาภรณ์ บุตรน้ำเพชร. (2556). แรงจูงใจในการทำงานของพนักงานบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด . ค้นคว้า อิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัด ปทุมธานี

De Klerk, J.J. (2001). *Motivation to work, work commitment and man's will to meaning*.

A dissertation submitted in partial fulfilment of requirements for the Degree, Doctor of Philosophy in Organisational Behaviour, in the Faculty of Economic and Management Sciences University of Pretoria

Frederick, Herzberg et al. (1959). *The Motivation of work*. New York: John Wiley & Sons.

Hackman, J.R., & Oldham, G.R. 1980. *Work redesign*. Massachusetts: Addison-Wesley.

Schaufeli, W., B., & Bakker, A., B. (2004). Job demands, job resources, and their relationship with burnout and engagement: A multi-sample study. *Journal of organizational behavior*, 25, 1-23

ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษา ตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี
THE IMPACT OF CULTURAL TOURISM: A CASE STUDY OF SAINOI FLOATING
MARKET, NONGTHABURI PROVINCE

พิจารศรี จีระนันท์กิจ^{1*}, รัชนิกร แซ่หวัง²

Pijarasri Jeeranantakij¹, Ratchaneekorn Sae-wang²

¹วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

College of Innovation, Thammasat University

*Corresponding author, E-mail: pijarasri.j@gmail.com

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในประเทศไทยได้เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต้องเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ งานวิจัยชิ้นนี้จึงเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวจากผลกระทบด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และนำเสนอแนวทางแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นที่ตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี สืบจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณตลาดน้ำไทรน้อย จ.นนทบุรี จำนวน 400 คน โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามปลายปิด และปลายเปิด ใช้สถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อยโดยเฉลี่ยมีความคิดเห็นด้านผลกระทบทางวัฒนธรรมด้านลบ แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมลดลงไป เนื่องจากการดำเนินวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป รูปแบบของตลาดน้ำจึงเป็นการจำหน่ายสินค้าบนบกแทนการพายเรือขาย การสัญจรทางน้ำจึงถูกลดบทบาทลงไปเป็นเพียงการจำลองวิถีชีวิตเท่านั้น จากผลการศึกษาเทศบาลตำบลไทรน้อยรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการรับผิดชอบควรมีการนำเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของตลาดน้ำมาฟื้นฟูเพื่อส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างจากชุมชนอื่นได้ โดยคงไว้ซึ่งรูปแบบการใช้ชีวิตทางน้ำให้คงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ: ผลกระทบการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, ตลาดน้ำ

ABSTRACT

Cultural tourism is a distinctive and unique type of tourism which plays an important role in travel business. It has attracted both domestic and international tourists into all

regions of the Thailand. However, with the increasing of growth in tourism, impacts and problems are unavoidable. The purposes of this Study the opinions of tourists from the effects of culture, economy, society, environment and present a solution to the effects that occur at Sainoi Floating Market, Nonthaburi. Information was assessed and analyzed to provide the solutions for the effects of tourism at Sainoi Floating Market, Nonthaburi. Survey from the sample group of tourists who travel to the Sainoi Floating Market, Nonthaburi Province, using 400 closed-end and end questionnaires to use descriptive statistics to analyze data such as frequency, percentage, mean and standard deviation. The study indicated that Tourism in the Sainoi Floating Market, on average, has a negative impact on cultural aspects. Shows that tourism has reduced cultural values because the way of life changes The pattern of the floating market is to sell products on land instead of boating. Waterway traffic is therefore reduced to only a lifestyle simulation. From the study results, Sainoi Subdistrict Municipality, including those involved in the responsibility, should have cultural identity and identity. Which is the traditional way of life of the floating market to restore and promote tourism development activities that are different from other communities by maintaining the life style of water to remain

Keywords: Impact of Tourism, Cultural Tourism, Floating market

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญและมีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว เนื่องจากในแต่ละปีมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในภูมิภาคต่างๆของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก เพราะประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีความโดดเด่นทั้งด้านธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ทั้งงดงามและทรงคุณค่า จึงส่งผลให้การท่องเที่ยวสามารถนำมาสู่ประเทศ สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น กระจ่ายรายได้ไปสู่ชุมชนทุกระดับชั้น

จังหวัดนนทบุรีเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีบทบาทด้านการท่องเที่ยว โดยมีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญๆ ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตจำนวนมาก เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตภาคกลาง แต่เดิมประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนผลไม้ และทำไร่ ทำนา ด้วยพื้นที่ที่ตั้งอยู่ใกล้เมืองหลวง การคมนาคมทางบกและทางน้ำจึงมีความสะดวกสบาย ทำให้มีผู้คนมาตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนมาตั้งแต่อดีต เกิดเป็นวิถีชีวิตริมน้ำ ที่เป็นเอกลักษณ์จนทำให้จังหวัดนนทบุรีกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอไทรน้อย ที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นของคนในชุมชนคือ ตลาดน้ำไทรน้อย บริเวณริมคลอง

พระพิมลราชซึ่งยังคงมีรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตเหมือนเช่นในอดีต เอกลักษณ์ที่สำคัญของตลาดน้ำไทรน้อย คือ การสักการะ "หลวงพ่อดำ" ที่วัดไทรใหญ่ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนทั่วไปในละแวกนั้น และการการนั่งรถกระบะเพื่อชมสวนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสวนผัก สวนผลไม้ สวนบอนสีเฉลิมพระเกียรติที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ และสวนกล้วยไม้ที่มีการส่งออกมากที่สุดของประเทศ อีกทั้งกิจกรรมที่สำคัญคือ การชมทัศนียภาพ วิถีชีวิตของชุมชนที่อาศัยอยู่ตามริมฝั่งคลองที่เป็นเอกลักษณ์ความเป็นธรรมชาติ การเที่ยวชมสวนต่างๆ เพื่อสัมผัสความเป็นธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ด้วยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทำให้ตลาดน้ำไทรน้อยได้รับความนิยมและมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากในพื้นที่จำกัด รูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป ความเสื่อมโทรมของชุมชนริมน้ำ ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและชุมชนได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหาเหล่านี้ ดังนั้นการศึกษาผลกระทบด้านต่างๆ เพื่อหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขตลาดน้ำไทรน้อยให้คงอยู่ต่อไปทั้งในปัจจุบันและอนาคต จึงจำเป็นต่อการศึกษานุรักษ์ตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรีให้คงอยู่ต่อไป และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ต่อไป

บททวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นฐานความรู้สำหรับใช้ในการศึกษาโดยมีประเด็นการค้นคว้าเป็นดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับด้านการท่องเที่ยว

คำว่า “การท่องเที่ยว” (Tourism) ในปัจจุบันเป็นภาพใหญ่ที่เห็นถึงการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นกิจกรรมสำคัญที่นารายได้มาสู่ประเทศและมีแนวโน้มจะมีความสำคัญขึ้นเรื่อยๆ โดยที่ไม่ได้มีความหมายเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ แต่หมายถึง การเคลื่อนย้ายประชากรจากแห่งหนึ่งไปอีกแห่งหนึ่งทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีกิจกรรมร่วมกัน การดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป เศรษฐกิจมีความเจริญก้าวหน้า การพัฒนาและขยายแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปในทางด้านธุรกิจโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับ(พิงพิศ ลักษณะลิขิตกุล 2554)กล่าวว่า การท่องเที่ยวแม้ว่าจะไม่ใช่สิ่งจำเป็นพื้นฐานหรือปัจจัย 4 ของการดำรงชีวิต แต่การท่องเที่ยวมีศักยภาพสูง ส่งผลให้เกิดความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในด้านการบำรุงรักษาวัฒนธรรมและประเพณี การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ การสร้างความสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นและการการอนุรักษ์ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยววัฒนธรรม

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีความพิเศษตรงที่นักท่องเที่ยวจะเน้นพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สถานที่ดังกล่าวจะมีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทาง

เศรษฐกิจ สังคม หรือชนบทรรมนิยมประเพณี (กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรีนยา แสงลิ้มสุวรรณ 2555)

การศึกษาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สิ่งจะได้รับประโยชน์จากบรรพบุรุษที่ได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมาจึงเป็นส่วนสำคัญในการอนุรักษ์เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งประกอบไปด้วยประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ มีการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ โดยการนำเงินตราเข้าประเทศมากที่สุด วางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาคต่างๆ เพื่อรองรับการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทย และการประชาสัมพันธ์ไปสู่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น และประโยชน์ทางสังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวช่วยเผยแพร่เอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติกับผู้คนในท้องถิ่นได้มีโอกาสรู้จักกันนั้น ผลก็คือ เกิดความสามัคคีสามัคคีสมานฉันท์ของคนในชาติ และการท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีที่จะนำไปสู่ความเป็นเพื่อนร่วมโลกและเกิดสันติภาพขึ้นแก่โลก(ชนัญ วงษ์วิภาค, 2545)

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีการเจริญเติบโตและขยายตัวไปอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นอุตสาหกรรมที่ถูกส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญระดับหนึ่งของประเทศ สามารถที่จะดึงดูดให้มีปริมาณของนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศได้อย่างมากขึ้นด้วยเช่นกัน แต่ความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นเรื่อยๆ ก็ย่อมส่งผลในทางด้านลบทั้งปัญหา อุปสรรค และการทำลายตามมา

ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม ในด้านบวกแสดงถึงความภาคภูมิใจของคนในชาติ การเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและการรู้สึกหวงแหนในวัฒนธรรมของตนเอง การร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่นเพื่อให้ทุกคนเห็นคุณค่าและเกิดการยอมรับ แต่ในทางด้านลบการท่องเที่ยวทำลายสภาพแวดล้อม ศาสนาและโบราณวัตถุสถาน เพราะการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยว การทำความสกปรก และจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังศาสนสถานคับคั่งเกินไป ตลอดจนคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมลดลงไป เนื่องจากการยอมรับความเจริญที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย

ผลกระทบการท่องเที่ยวทางด้านเศรษฐกิจ ในด้านบวกการท่องเที่ยวเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ และชุมชนท้องถิ่น จากเข้าเข้ามาท่องเที่ยวตามภูมิภาคต่างๆ การจับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว จนเกิดการสร้างงานสร้างอาชีพเพิ่มมากขึ้น กระตุ้นแหล่งท่องเที่ยวให้มีการลงทุนในด้านต่างๆ มีการบริการและผลิตสินค้าเพื่อจะตอบสนองต่อนักท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจสถานที่พัก โรงแรม สถานที่นำเที่ยว ร้านอาหาร สินค้าประเภทต่างๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวไปในทางที่ดีขึ้น ในด้านลบ การเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าและบริการค่าครองชีพต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆสูงขึ้น วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ทั้งในเรื่องของการกิน การอยู่ มีความฟุ่มเฟือยมากขึ้น อีกทั้งปัญหาการกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง มีรายได้ที่ไม่แน่นอน จากการที่เศรษฐกิจมีการปรับขึ้นและลดลงอยู่เสมอ

ผลกระทบการท่องเที่ยวทางด้านสังคม ในด้านบวก การมีสัมพันธอันดีต่อกันระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ก่อให้เกิดความรักและหวงแหนแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง สร้างความสามัคคี ความภาคภูมิใจ และตระหนักในคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

จากการนำสินค้าที่เป็นภูมิปัญญาของตนเอง มาผลิตเป็นสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพเพื่อสร้างเอกลักษณ์ เช่น ผลผลิตทางเกษตรกรรม สินค้า OTOP จะช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนได้นำผลผลิตของตนเองมาจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง ในด้านลบ ขาดการดูแลเอาใจใส่จากคนในชุมชน ส่งผลให้การดำเนินวิถีชีวิต ทรัพยากรภายในชุมชนมีความเสื่อมโทรมลง ก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่างๆของสังคม เช่น ความแออัดในแหล่งที่มีความเจริญ ด้านอาชญากรรม การค้ายาเสพติด การพนัน เป็นต้น อีกปัญหาคือความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น เกิดจากความแตกต่างในการเข้าใจในวัฒนธรรมที่ต่างกัน การแต่งกายไม่สุภาพเข้าไปในบริเวณศาสนสถาน การทำลายทรัพยากรทางวัฒนธรรม การปิ่นขึ้นไปถ่ายรูปกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา

ผลกระทบการท่องเที่ยวทางด้านสิ่งแวดล้อม ในด้านบวก การตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม กระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ มีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม รักษาสภาพภูมิทัศน์ให้อยู่ในสภาพที่ดี โดยเฉพาะการจำกัดของเสีย อาทิ น้ำเน่าเสีย ผักตบชวา ขยะมูลฝอย บริเวณที่พักอาศัย และร้านอาหารในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว การกำหนดแนวทางในการรักษาสภาพแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการปรับปรุงแก้ไขทั้งมาตรการ ระเบียบ ตลอดจนปฏิบัติตามกฎหมายการรักษาสภาพแวดล้อมอย่างเคร่งครัด เพื่อควบคุมป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้เสื่อมโทรมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว ในด้านลบ เกิดการทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติ เพื่อตอบสนองกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ทั้งการสร้างเป็นที่พักแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร หรือบริการอื่นๆ จนเกิดปัญหาด้านมลภาวะและสภาพแวดล้อม ปัญหาการทำลายภูมิทัศน์ จากสิ่งปลูกสร้างแบบดั้งเดิมที่ขัดต่อสภาพธรรมชาติ ไม่กลมกลืนและไม่เป็นระเบียบ และทำให้เกิดความเสื่อมโทรมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากการรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากเกินไป นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม หรือการที่นักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามตามคำแนะนำ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว

การจัดการการท่องเที่ยวควรที่จะมีการกำหนดหลักการและมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มีความสอดคล้องกันในทุกระดับ มิฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไร้ทิศทางและประสบความสำเร็จ(วันใหม่ แดงแก้ว,2554)

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยว ควรมีแนวทางที่สำคัญต่อการพัฒนา ดังนี้ (จรินทร์ อาสาทรงธรรม , 2554)

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน คือชุมชนควรที่จะได้รับความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีทักษะการจัดการและการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก โดยขั้นตอนการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว มีดังนี้ 1) ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนตนเอง 2) ควรมีการวางแผนและควบคุมการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยว และการได้รับผลประโยชน์จากการให้บริการนักท่องเที่ยวที่มาเยือน และ 3) ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

2. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตของชุมชนอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิต ชุมชนควรมีการรวมตัวกันเพื่อปกป้องรักษา ฟื้นฟูแม่น้ำ ลำคลอง วัฒนธรรม และวิถีชีวิต การพัฒนาการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการยกฐานะความเป็นอยู่ของชุมชนให้สูงขึ้นและลดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้ลดน้อยลง

3. การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว นอกเหนือจากแหล่งท่องเที่ยวจะเป็นเป้าหมายหลัก ชุมชนละแวกใกล้เคียงจะมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่สามารถนำมาเป็นจุดขายได้อีก เช่น พื้นที่การเกษตรที่เป็นสวนผัก สวนผลไม้ สวนกล้วยไม้ วัด สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนริมน้ำ เป็นต้น และยังรวมถึงวิถีชีวิตการประกอบอาชีพของชาวบ้านในชุมชน เช่น การสานกระเปาะผักตบชวา การทำผลไม้แช่อิ่ม การทอผ้า การดำข้าว หากสิ่งเหล่านี้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวจะถือได้ว่าเป็นการเพิ่มอรรถประโยชน์และคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น

4. การให้ความสำคัญกับการตลาดท่องเที่ยว แนวทางของการพัฒนาส่วนประสมการตลาด 4 Ps ประกอบด้วย 1) การกำหนดมาตรฐานสินค้า/บริการ ให้มีคุณภาพดี 2) การกำหนดราคาที่ยุติธรรม ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว 3) การกำหนดพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย มีการจัดวางและบอกตำแหน่งร้านค้าที่ชัดเจน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อสินค้าได้อย่างสะดวก ไม่เสียเวลา 4) การส่งเสริมการตลาด เพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวที่ได้มาท่องเที่ยวแล้วมีความประทับใจและกลับมาท่องเที่ยวอีกอย่างต่อเนื่อง

5. การพัฒนาขีดความสามารถในการให้บริการ เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถของชุมชนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว เช่น ถนน/ป้ายบอกทางที่เข้าถึง ลานจอดรถที่เพียงพอ ห้องน้ำสะอาด ถึงขยะมีกระจายทั่วไป มีเสียงตามสายสำหรับประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่สำคัญต่อนักท่องเที่ยว เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวจากผลกระทบด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อนำเสนอแนวทางแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นที่ตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Questionnaire Research) โดยใช้การวิจัยแบบสำรวจ มีการใช้แบบสอบถามที่มีโครงสร้าง (Structured Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากร โดยฐานข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าในปี พ.ศ. 2560 นักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดนนทบุรีมีจำนวนทั้งหมด 1,229,735 คน จากนั้นจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการแทนค่ากลุ่มประชากรโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน ใช้วิธีเลือกแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวและจับจ่ายซื้อสินค้าในบริเวณตลาดน้ำไทรน้อย จ.นนทบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี โดยแบบสอบถามสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงของผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ ในด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ผู้วิจัยใช้ลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกคำตอบดังนี้

- 5 หมายถึง ผลกระทบอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ผลกระทบอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ผลกระทบอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ผลกระทบอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยระดับคะแนนความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบด้านบวกและด้านลบต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์และแปรผลได้ตามระดับค่าเฉลี่ย ดังต่อไปนี้

- ช่วงค่าเฉลี่ย ระหว่าง 1.00 – 1.50 แปลผลว่า ผลกระทบในระดับน้อยที่สุด
- ช่วงค่าเฉลี่ย ระหว่าง 1.51 – 2.50 แปลผลว่า ผลกระทบในระดับน้อย
- ช่วงค่าเฉลี่ย ระหว่าง 2.51 – 3.50 แปลผลว่า ผลกระทบในระดับปานกลาง
- ช่วงค่าเฉลี่ย ระหว่าง 3.51 – 4.50 แปลผลว่า ผลกระทบในระดับมาก
- ช่วงค่าเฉลี่ย ระหว่าง 4.51 – 5.00 แปลผลว่า ผลกระทบในระดับมากที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ เพื่อประมวลผลข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยการหาค่าร้อยละ(Percentage) จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ภูมิลำเนา ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อผลกระทบที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านบวกและด้านลบ โดยหาค่าเฉลี่ยจากด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากผลสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.80 อยู่ในช่วงอายุ 21-30 คิดเป็นร้อยละ 34.80 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 56.50 มีภูมิลำเนาภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 67.00 มีการศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 65.00 ประกอบอาชีพค้าขาย/รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 32.30 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 คิดเป็นร้อยละ 43.30

ตารางที่ 1: ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลง

รายละเอียดผลกระทบ	ระดับความคิดเห็น		ความหมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
ด้านบวก			
ด้านวัฒนธรรม - ตลาดน้ำไทรน้อยและวิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิม มีเสน่ห์ดึงดูดให้เดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด	4.29	0.70	มาก
ด้านเศรษฐกิจ - การเที่ยวตลาดน้ำ, นั่งรถกระบะ, ชมสวนเกษตร สามารถสร้างรายได้เพิ่มให้คนในชุมชน	4.33	0.74	มาก
ด้านสังคม - พ่อค้า-แม่ค้าในตลาดน้ำมีอัธยาศัยดี ยิ้มแย้มแจ่มใส	4.18	0.78	มาก
ด้านสิ่งแวดล้อม - บริเวณตลาดน้ำมีจำนวนถังขยะเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	4.03	0.86	มาก
รวม	4.20	0.77	มาก
ด้านลบ			
ด้านวัฒนธรรม - รูปแบบของตลาดน้ำเปลี่ยนเป็นการจำหน่ายสินค้าบนบกแทนการพายเรือขาย	3.93	0.81	มาก

ตารางที่ 1: ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลง (ต่อ)

รายละเอียดผลกระทบ	ระดับความคิดเห็น		ความหมาย
	$\bar{x}$	S.D.	
ด้านเศรษฐกิจ - สภาพเศรษฐกิจที่มีการปรับตัวขึ้น-ลงอยู่เสมอ ส่งผลให้ตลาดน้ำเกิดความซบเซาลง	3.91	0.80	มาก
ด้านสังคม - ปริมาณของนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากส่งผลให้พื้นที่ในตลาดน้ำเกิดความแออัด	3.81	0.83	มาก
ด้านสิ่งแวดล้อม - การใช้ภาชนะที่จำหน่ายอาหารส่วนใหญ่เป็นกล่องโฟมหรือถุงพลาสติก	3.88	0.77	มาก
รวม	3.88	0.80	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบต่อการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมด้านบวก ($\bar{x} = 4.20$) และด้านลบ ($\bar{x} = 3.88$) อยู่ในระดับมาก

จากการวิเคราะห์ปัญหาผลกระทบทั้ง 4 ด้านของการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาในภาพรวมด้านลบทางด้านวัฒนธรรม ควรหยิบยกมาวิเคราะห์และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา โดยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.93$) เมื่อพิจารณาพบว่าความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยรูปแบบของตลาดน้ำถูกลบบทบาทในการสัญจรทางน้ำ จึงกลายเป็นการจำหน่ายสินค้าบนบกและใช้วิถีชีวิตบนบกมากขึ้น

สรุป

ผลการสรุปข้อมูลจากการศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านวัฒนธรรม

ผลกระทบด้านบวก จากการศึกษผลกระทบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพบว่าตลาดน้ำไทรน้อย และวิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิม มีเสน่ห์ดึงดูดให้เดินทางมาท่องเที่ยว โดยตลาดน้ำไทรน้อยเป็นตลาดเพื่อการท่องเที่ยวที่คงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน มีการนำสินค้าของชุมชนมาจำหน่าย การขายอาหารบนแพริมน้ำ มีการ

ร่องเรือชมธรรมชาติและวิถีชีวิตริมน้ำ รวมถึงความเป็นวัฒนธรรม ที่มีประเพณี ศาสนสถาน และงานสำคัญต่างทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นเสน่ห์และเป็นจุดขายของการมาท่องเที่ยวยังตลาดน้ำไทรน้อยแห่งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ(กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไว, 2561) ที่นำความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ ทั้งความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดได้ ความผูกพันต่อท้องถิ่น และ ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์มาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ผลกระทบด้านลบ รูปแบบของตลาดน้ำเปลี่ยนเป็นการจำหน่ายสินค้าบนบกแทนการพายเรือขาย ซึ่งในปัจจุบันตลาดน้ำไทรน้อยไม่มีรูปแบบการใช้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมแล้ว การใช้ชีวิตที่ต้องใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทางหรือแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าระหว่างกันลดลงไปตามความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย จึงมีแต่การสร้างแพบนน้ำเพื่อจำหน่ายสินค้าและเป็นร้านอาหารเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวแทน และร้านค้าส่วนมากจะเป็นการขายสินค้าบนบกในบริเวณตลาดน้ำที่ได้สร้างไว้ในการจำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยวการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ(ธีราภรณ์ นกแก้ว, 2554) ที่พบว่าความเจริญที่เข้ามาในพื้นที่ทำให้สภาพแวดล้อม วิถีชีวิตในชุมชนตลาดน้ำวัดไทร กรุงเทพมหานคร ได้เปลี่ยนแปลงไป จากอดีตที่วิถีชีวิตของคนไทยผูกพันกับสายน้ำเป็นหลัก มีตลาดน้ำเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนสินค้า แต่ในปัจจุบันตลาดน้ำถูกลดบทบาทลงไปพร้อมกับการสัญจรทางน้ำถูกแทนที่ด้วยการสัญจรทางบก ซึ่งสะดวกและรวดเร็วกว่า คนจึงเปลี่ยนมาค้าขายกันทางบกแทน

2. ด้านเศรษฐกิจ

ผลกระทบด้านบวก การเที่ยวตลาดน้ำ, นั่งรถกระแทะ, ชมสวนเกษตร ถือเป็นกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามายังตลาดน้ำไทรน้อย ซึ่งการนั่งรถกระแทะชมสวนเป็นเอกลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของตลาดน้ำไทรน้อย ในการพานักท่องเที่ยวชมการดำเนินวิถีชีวิตโดยรอบของชุมชนในตำบลไทรน้อย ได้ชมสวนเกษตรที่ปลูกพืชผัก สวนกล้วยไม้ต่างๆ ทำให้สามารถสร้างรายได้เพิ่มให้คนในชุมชน พ่อค้าแม่ค้าได้นำสินค้าที่ปลูกจากสวนของตนเองมาจำหน่ายในราคาที่เหมาะสมและมีคุณภาพ เพราะเป็นสินค้ามาจากสวนของชุมชนเอง นักท่องเที่ยวก็จะได้รับผลผลิตที่สดใหม่ และราคาถูก สอดคล้องกับงานวิจัยของ(ศุภวรรณ เจริญชัยสมบัติ, 2554) ที่การท่องเที่ยวส่งเสริมให้ชุมชนในเกาะเกร็ดหันไปประกอบอาชีพดั้งเดิมอันได้แก่ การทำเกษตรกรรมและการใช้ผลผลิตภูมิปัญญาที่มีอยู่ในพื้นที่มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เช่น ขนม เครื่องปั้นดินเผา เป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับชุมชน และเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยว

ผลกระทบด้านลบ สภาวะเศรษฐกิจที่มีการปรับตัวขึ้น-ลงอยู่เสมอ ส่งผลให้ตลาดน้ำเกิดความซบเซาลง เนื่องจากในปัจจุบันปัญหาด้านเศรษฐกิจมีความสำคัญมากโดยเฉพาะ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหารายได้เป็นฤดูกาล ธุรกิจไม่สามารถมีรายได้สม่ำเสมอตลอดปี เป็นเหตุทำให้ชุมชนตลาดน้ำไทรน้อยไม่สามารถพึ่งพิงรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักได้ เพราะจะมีความเสี่ยงสูง หรือความนิยมของนักท่องเที่ยวตามกลุ่มเป้าหมาย และมีคู่แข่งในตลาดอื่นๆด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ(ธีราภรณ์ นกแก้ว, 2554) พบว่าการ

เกิดขึ้นของตลาดใหม่ๆ จึงเป็นการเพิ่มทางเลือกให้ประชาชนมากขึ้น การขายสินค้าให้นักท่องเที่ยวจึงมีราคาสูง เป็นผลให้นักท่องเที่ยวมีจำนวนลดลงไปเรื่อยๆ พ่อค้าแม่ค้าสู้ราคาไม่ไหวทยอยถอนตัวออกไปทีละราย ประกอบกับการพัฒนา ฟันฟุตตลาดน้ำวัดไทรขึ้นมาใหม่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ในปัจจุบันจึงยังไม่มีโครงการ ฟันฟุตตลาดน้ำวัดไทรขึ้นมาอีก

3. ด้านสังคม

ผลกระทบด้านบวก พ่อค้า-แม่ค้าในตลาดน้ำมีอัธยาศัยดี ยิ้มแย้มแจ่มใส โดยคนในชุมชน และพ่อค้า-แม่ค้าตลาดน้ำไทรน้อยมีการดำเนินวิถีชีวิตแบบชาวบ้านที่ยังใช้ชีวิตเรียบง่ายแบบในสมัยก่อน จึงทำให้คนในพื้นที่มีความเป็นกันเอง พูดคุยกันง่ายๆ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกันมาตลอดจึงทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงการต้อนรับที่ดี การมีน้ำใจและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จากคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ(รัตนกร จุฑามณี และคณะ, 2546) พบว่านักท่องเที่ยวพอใจกับการมีอัธยาศัยไมตรีและความเป็นกันเอง การพูดจาไพเราะอ่อนหวานของคนในพื้นที่ อีกทั้งพ่อค้า-แม่ค้าที่มาจำหน่ายสินค้าในตลาดน้ำวัดลำพญาก็เป็นเจ้าบ้านที่ดี ในการต้อนรับและช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาดน้ำ เพราะทุกคนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการร่วมแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และพัฒนาตลาดน้ำวัดลำพญาไปในทางที่ดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ(มธุรา สวนศรี , 2559) พบว่า ตลาดบางน้ำผึ้งมีจุดเด่นด้านอัตลักษณ์ในความมีมิตรภาพและไมตรีจิตที่ดีจากผู้ประกอบการร้านค้า มีความเป็นกันเองและอัธยาศัยดี สร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างสูง

ผลกระทบด้านลบ ปริมาณของนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากส่งผลให้พื้นที่ในตลาดน้ำเกิดความแออัด เพราะด้วยการที่พื้นที่มีจำกัดและร้านค้าที่มาจำหน่ายสินค้ามีจำนวนมาก ประกอบกับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจมาเดินเลือกซื้อสินค้ามีจำนวนมาก พื้นที่ภายในตลาดน้ำไทรน้อยจึงไม่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกับงานวิจัยของ(อัญญรัตน์ ธีรารณ, 2557) ชุมชนเชียงคานเป็นชุมชนขนาดเล็กมีประชากรอาศัยหนาแน่น เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาจึงเกิดความแออัดขึ้น ที่พักไม่เพียงพอจนทำให้เกินขีดจำกัดของการรองรับพื้นที่ จึงส่งผลในด้านปัญหาค่าครองชีพที่สูงไปด้วย สินค้าและบริการต่างๆขึ้นราคาจึงทำให้คนในท้องถิ่นต้องบริโภคสินค้าที่มีราคาแพงมากขึ้น

4. ด้านสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบด้านบวก บริเวณตลาดน้ำมีจำนวนถังขยะเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ภายในตลาดน้ำไทรน้อยมีการจัดการเพื่อดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโดยรอบของพื้นที่ จึงทำให้มีการนำถังขยะมาจัดวางตามพื้นที่ที่มีความเหมาะสม เพื่รองรับและป้องกันนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่จะมีการทิ้งขยะไม่เป็นที่ สอดคล้องกับการศึกษาของ (ศุภวรรณ เจริญชัยสมบัติ, 2554) ซึ่งชุมชนเกาะเกร็ดมีการบริหารจัดการควบคุมการเก็บขยะอย่างเป็นระเบียบ โดยมีการกำหนดถังขยะสีเขียว สีเหลือง ให้วางไว้ตามจุดสาธารณะทั่วไป เพื่รองรับขยะจากนักท่องเที่ยว ส่วนถังขยะสีชมพูจัดวางไว้ตามบ้านเรือน และมีการจัดเจ้าหน้าที่เก็บขยะตามที่ต่างๆ เพื่อนำไปกำจัดต่อไป

ผลกระทบด้านลบ การใช้ภาชนะที่จำหน่ายอาหารส่วนใหญ่เป็นกล่องโฟมหรือถุงพลาสติก ซึ่งภายในตลาดน้ำไทรน้อยยังขาดการรณรงค์ในการลดการใช้ถุงพลาสติกและกล่องโฟม เพราะพบเห็นได้จากร้านส่วน

ใหญ่ที่ยังมีการใช้กันอย่างมาก จึงทำให้เป็นปัญหาต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน และคุณภาพสิ่งแวดล้อมของตลาดน้ำไทรน้อย และหากไม่ดำเนินการดังที่ชุมชนท่าคา อำเภอมัญพวา จังหวัดสมุทรสาคร ได้จัดการเรื่องความสะอาดและการจัดระเบียบสังคม โดยให้ความสำคัญกับสุขอนามัย ลดปริมาณการใช้บรรจุภัณฑ์ประเภทโฟมและพลาสติกเป็นอย่างมาก จากความร่วมมือและความสามัคคีในการพัฒนาชุมชนท่าคา (พิมณภัทร์ พันทนา, 2555)

แนวทางแก้ไขผลกระทบ

จากการวิเคราะห์ปัญหาผลกระทบทั้ง 4 ด้านของการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาในภาพรวมด้านลบทางด้านวัฒนธรรม ควรหยิบยกมาวิเคราะห์และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา เนื่องจากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ความคิดเห็นในระดับมากคือ 3.93 อันเกิดจากรูปแบบตลาดน้ำเปลี่ยนแปลงไปเป็นการจำหน่ายสินค้าบนบกแทนการพายเรือขาย เนื่องจากในปัจจุบันการสัญจรทางน้ำไม่ได้สะดวกเหมือนในอดีต มีถนนตัดผ่านทางน้ำอย่างสมบูรณ์ ผักตบชวาขวางทางเดินเรือ อีกทั้งบางจุดมีแพยื่นออกมาขวางทางน้ำ จึงทำให้ความนิยมในการสัญจรทางเรือลดลง ในขณะที่การสัญจรทางบกได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น ทว่าการจะรื้อฟื้นหรือนำวิถีชีวิตในอดีตกลับมา เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอาจไม่สามารถทำได้เท่าที่ควร แต่นับเป็นสิ่งที่อำเภไทรน้อยจำเป็นต้องดำเนินการ รมรณรงค์ปลูกจิตสำนึกคนในชุมชนและละแวกใกล้เคียงริมน้ำให้หันกลับมาอนุรักษ์วัฒนธรรมและวิถีชีวิตริมน้ำให้กลับมาเป็นที่นิยม

ภาพที่ 2: แสดงแนวทางการแก้ไขผลกระทบตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

การดำเนินการเพื่อแก้ไขผลกระทบการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรม และสามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาตลาดน้ำให้ไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ โดยให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. สินค้า บริการ จัดกิจกรรม โดยตลาดน้ำไทรน้อยจะต้องมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่มีความพร้อมทั้งด้านสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงสินค้า บริการ และกิจกรรมต่างๆ ไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาตลาดน้ำไทรน้อย โดยต้องเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำ เช่น การชมวิถีชีวิตของชาวบ้าน การสาธิตวิธีการทำผลิตภัณฑ์ของชุมชน การนำผลผลิตของชุมชนมาจำหน่าย รวมถึงกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านต่างๆ

2. เครือข่ายการท่องเที่ยว ควรมีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณใกล้เคียง ในลักษณะความร่วมมือทางการท่องเที่ยวเพื่อคอยสนับสนุนและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การรวมกลุ่มกันจัดทำโปรแกรมเส้นทางทางการท่องเที่ยวให้มีความเชื่อมโยงกันกับพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้สะดวกและประหยัดเวลา โดยกำหนดเวลาและโปรแกรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

3. อัตลักษณ์ ตลาดน้ำไทรน้อยมีอัตลักษณ์ของตนเองที่แตกต่างไปจากแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำแห่งอื่น คือ มีการจัดล่องเรือบริเวณคลองพระพิมลราชาเพื่อชมสวนเกษตร การดำเนินวิถีชีวิตของชุมชนที่อยู่ริมน้ำ การเรียนรู้ด้านภูมิปัญญา และจุดเด่นที่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นคือ รถกระแทะ ที่พาชมสวนเกษตรของคนในชุมชน ซึ่งความแตกต่างของอัตลักษณ์นี้จะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยที่แหล่งท่องเที่ยวต้องคงรูปแบบเดิมของวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้และดัดศักยภาพภายในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์

4. การมีส่วนร่วม เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกๆ ในการดำเนินการของแหล่งท่องเที่ยว ในการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว กล่าวคือ

ภาครัฐและภาคเอกชน ควรเข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนาด้านงบประมาณซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญและมีความจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินการต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมาย โดยหลักสำคัญคือการรักษาแหล่งน้ำ ที่เป็นปัจจัยหลักของการเป็นตลาดน้ำ ในการเข้ามาช่วยขุดลอกคลอง เก็บขยะที่อยู่ก้นคลอง กำจัดสิ่งปฏิกูลในแหล่งน้ำ และงบประมาณในการซื้อเรือ เพื่อเป็นการช่วยเหลือชุมชนให้มีแรงกระตุ้นในการสืบสานเอกลักษณ์ชุมชนริมน้ำ

ชุมชนมีส่วนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม ไม่ละทิ้งความเป็นอยู่ดั้งเดิมให้ความร่วมมือในทุกขั้นตอนตั้งแต่การดำเนินการ การติดตามผล และการประเมินผล ในการแสดงความคิดเห็นและบทบาทในการเป็นเจ้าของพื้นที่จากความภาคภูมิใจและความห่วงแหนในแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง อีกทั้งการปลูกฝังเยาวชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของตลาดน้ำ เช่น การช่วยเหลือพ่อแม่ในการขายสินค้าหรือเป็นมัคคุเทศก์พายเรือพานักท่องเที่ยวชมกิจกรรมบริเวณตลาดน้ำเพื่อเป็นการหารายได้ให้ครอบครัวและปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ท้องถิ่นของตนเอง

นักท่องเที่ยว มีส่วนในการส่งเสริมและอนุรักษ์ตลาดน้ำไว้ให้คงอยู่ จากการเรียนรู้หรือฝึกทักษะด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น การอุดหนุนสินค้าของชุมชนเพื่อเพิ่มอาชีพให้ชุมชน และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อสะท้อนมุมมองของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว เพื่อที่จะนำข้อมูลมาปรับใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

5. การบริหารจัดการ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดผลสำเร็จได้จากการบริหารจัดการที่ดี จึงควรมีโครงสร้างของการบริหารที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากที่สุด โดยต้องมีการแบ่งหน้าที่ผู้รับผิดชอบในแต่ละฝ่าย เช่น 1) ผู้นำชุมชนมีหน้าที่กำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานต่างๆของตลาดน้ำให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ 2) ฝ่ายอำนวยการ วางแผนเพื่อบริหารจัดการตลาดน้ำในการควบคุม กำกับดูแล และแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้เกิดความเรียบร้อย 3)ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดน้ำและสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว สร้างบรรยากาศให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ 4)ฝ่ายวัฒนธรรม ดำเนินการส่งเสริมและเผยแพร่ผ่านกิจกรรมภายในตลาดน้ำ และกิจกรรมตามประเพณีและเทศกาลต่างๆ 5)ฝ่ายสถานที่ มีหน้าที่จัดทำแผนผังของตลาดน้ำ ความสะอาดของแหล่งน้ำและสิ่งปลูกสร้างภายในตลาดน้ำ ทั้งนี้ผู้รับผิดชอบควรมีการหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนไปตามวาระจาก 4-5 ปี เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถดำเนินงานต่างๆให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และเพื่อมีแนวทางใหม่ๆในการพัฒนาตลาดน้ำให้คงคุณค่าต่อไป

6. วัฒนธรรมชุมชน มีความสำคัญในการรักษาวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการนำสิ่งสำคัญเหล่านี้มาปรับประยุกต์ใช้ในกิจกรรม การแสดง สินค้าหรือบริการต่างๆได้ เช่น การนำวัสดุจากชุมชนมาพัฒนาเป็นสินค้าจำหน่ายนักท่องเที่ยว การกำหนดให้พ่อค้าแม่ค้าแต่งกายด้วยชุดพื้นบ้าน การตกแต่งร้านค้าให้สื่อถึงรูปแบบในสมัยก่อน รวมไปถึงความสัมพันธ์ของชุมชนในการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะ

1. นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในด้านราคาเป็นส่วนใหญ่ โดยมีความเห็นว่าราคากับสินค้าบางชนิดยังมีความไม่เหมาะสม ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และบางร้านไม่มีการติดป้ายแสดงราคาที่ชัดเจน ทางผู้ดูแลตลาดน้ำจึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว

2. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายในตลาดน้ำควรให้ความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมในการดูแล รักษาบริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยวและบ้านเรือนของชุมชนให้อยู่ในสภาพที่มีความสมบูรณ์ คงคุณค่าความเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมให้มากที่สุด เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนเพิ่มมากขึ้น

3. สำนักงานเทศบาลหรือผู้ดูแลภายในตลาดน้ำไทรน้อย ควรมีการจัดประชุมพ่อค้า-แม่ค้าให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การวางแผนการจัดการ การออกกฎระเบียบภายในตลาดน้ำ เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการร่วมกันพัฒนาตลาดน้ำให้มีความยั่งยืนต่อไป

4. มีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ จากพื้นที่ใกล้เคียงหรือค้นหาเส้นทางใหม่ๆ เพื่อเชื่อมโยงให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างกิจกรรมร่วมกันได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาด้านความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในตลาดน้ำไทรน้อย
2. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อยและตลาดน้ำบริเวณใกล้เคียง เพื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่าง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกัน
3. การศึกษาศักยภาพในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แสงลัมสุวรรณ และศรัณยา แสงลัมสุวรรณ. (2555). *การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน*. วารสารนักบริหาร, 32(4), (น.139-146). นักบริหาร:มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- กิตติคุณ ศิริจันทร์. (2552). *โครงการจัดตั้งศูนย์ท่องเที่ยววัฒนธรรม จังหวัดสมุทรปราการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วิทยาลัยนวัตกรรม, สาขาการบริหารงานวัฒนธรรม.
- จรินทร์ อาสาทรงธรรม. (2554). *การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำอย่างยั่งยืน*. วารสารนักบริหาร, 31(1), (น.204-209). นักบริหาร:มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชนัญ วงษ์วิภาค. (2545). *ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. เอกสารการสอนชุดวิชา ประสบการณ์วิชาชีพการจัดการการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธีราภรณ์ นกแก้ว. (2554). *การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดน้ำวัดไทร กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วิทยาลัยนวัตกรรม, สาขาการบริหารงานวัฒนธรรม.
- พิงพิศ ลักษณะลิขิตกุล. (2554). *ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณชายหาดบางแสน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พินนภัทร์ พันทนา. (2555). *ผลกระทบการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนท่าคา อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยนเรศวร, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว.
- มธุรา สวนศรี. (2559). *แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ตลาดบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ*. วารสารกระแสวัฒนธรรม (มกราคม-มิถุนายน 2559).
- รัตนกร จุฑามณี, นิดา บัวงาม, สุดาพร ดอนม่วง, สุธิดา บุญมาก, และสุบงกช ครุฑทะยาน. (2546). *รายงานวิจัยเรื่องการจัดการตลาดน้ำวัดลำพญา จังหวัดนครปฐม*. สถาบันราชภัฏนครปฐม, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- วันใหม่ แต่งแก้ว. (2554). *ศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเมืองเชียงคาน อำเภอ*

เชียงใหม่ จังหวัดเลย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง.

ศุภวรรณ เจริญชัยสมบัติ (2554) การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว กรณีศึกษา
เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.

อัญญารัตน์ ธรรมวรรณ. “การศึกษาผลกระทบทางสังคม และวัฒนธรรม จากการจัดการท่องเที่ยว
กรณีศึกษา เมืองเชียงใหม่ ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย.” รายงานการ ประชุม
วิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 15 ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 28 มีนาคม 2557.

ศักยภาพและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็น
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา
ในชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่า

THE COMMUNITY POTENTIALITY AND PARTICIPATION IN IMPLEMENTATION OF
COMMUNITY LEARNING RESOURCES ABOUT LOCAL WISDOM OF EDUCATIONAL
MANAGEMENT IN COMMUNITY AND OLD CHAO PHRAYA RIVER

ปรีชา ธนะวิบูลย์^{1*}, นงเยาว์ อุทุมพร²
Preechar tanawiboon^{1*}, Nongyao Utoomporn²

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
Education Faculty, Dhonburi Rajabhat University

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
Education Faculty, Dhonburi Rajabhat University

*Corresponding author, E-mail: unongyao@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา 2) เปรียบเทียบศักยภาพและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่าจำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษาและระยะเวลาที่อาศัย กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในเขตบางกอกใหญ่และเขตบางกอกน้อย 400 คนใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเที่ยง .87 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับสูงที่สุด คือ ชุมชนมีการวางแผนบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษาโดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับสูงที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อยู่ 2) ผลการเปรียบเทียบศักยภาพของชุมชนพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกันมีศักยภาพในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกนั้นไม่แตกต่าง ส่วนผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ วุฒิการศึกษาและระยะเวลาที่อาศัยต่างกันมีส่วนร่วมในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ศักยภาพของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่า

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study community potentiality and participate in implementation of community learning resources about local wisdom for educational management 2) compare community potentiality and participate in implementation of community learning resources about local wisdom for educational management in community at Old Chao Phraya River classified by age, educational background and duration of residence. The samples group consisted of 400 people of Khet Bangkok Yai and Khet Bangkok Noi and selected by stratified random sampling. The research tool was questionnaire. The data were analyzed by mean, standard deviation and F-test.

The results showed that 1) the community potentiality in using learning sources about local wisdom to use education the overview picture and each listed item were medium level. The item with the highest average value at “very” was community is planning to manage local learning resources. For community participate in using learning sources to use education management, the overview picture and each listed item were medium level. The item with the highest average value at “very” was participation in current situation analysis and the problem of using local wisdom resources. 2) the comparison shows that the most respondent from different age had different in the community potentiality in using local wisdom at the statistical significant level of 0.05. Outside there were no statistical difference.

Keywords: potentiality of community, participation of community, local wisdom in community at old Chao Phraya River

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญอย่างหนึ่ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรมและความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์ (สำนักงานคณะกรรมการศึกษา แห่งชาติ, 2541: 11-26) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเป็นการเชื่อมโยงความรู้จากคนรุ่นหนึ่งสู่ คนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิต ผ่านกระบวนการทางปัญญาจนตกผลึกเป็นองค์ ความรู้ ซึ่งความรู้ดังกล่าวจัดว่าเป็นพื้นฐานของความรู้ใหม่ๆ ในปัจจุบัน การที่จะอนุรักษ์และดำรงไว้ซึ่ง ภูมิปัญญาไทยให้สามารถคงอยู่ได้ต่อไปวิธีการหนึ่งคือการนำเข้ามาจัดการศึกษาแก่คนในชาติเพราะการศึกษา เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังสูญหายไปกลับคืนเข้ามาสู่คนไทยและสังคมไทย การนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำคัญเหล่านี้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะเป็นการช่วยให้องค์ความรู้เหล่านั้นไม่เกิดการสูญ หายและทำให้เด็กรุ่นใหม่ได้มีโอกาสเรียนรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเองที่สืบทอดต่อกันมาและเป็นแนวทาง ที่จะช่วยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นความภาคภูมิใจของชาติกลับคืนสู่สังคมไทยจากพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไล กันทะใจ (2550: 88) ได้กล่าวถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนและชุมชนมีความพึงพอใจ ต่อการจัดการศึกษาตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และ วรพจน์ อาหารัฐ (2550: 39) กล่าว ว่า ภูมิปัญญากับการพัฒนาเด็กของไทยที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อที่สั่งสมมา และส่งผ่าน ออกมาเป็นกิจกรรม หลายฝ่ายเห็นความสำคัญของการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่า ตั้งแต่คลองบางกอกน้อย คลองชักพระ คลองบางกอกใหญ่ เป็น ชุมชนที่มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เนื่องจากในอดีตคนในชุมชนส่วนใหญ่ผูกพันกับสายน้ำ สายน้ำจึงมี ความสำคัญต่อการดำรงชีพของคนในชุมชนและท้องถิ่น การสัญจรทางน้ำจึงเป็นวิถีชีวิตและใช้เป็นเส้นทางใน การสัญจรไปมาระหว่างกัน แม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักที่ใช้ในการคมนาคมสัญจรเดินทางของคนใน กรุงเทพมหานครตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงมีชุมชนที่มาอาศัยอยู่ในพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากสะดวกในการเดินทางและทำการค้าขาย แม้ในปัจจุบันจะมีการตัดถนนเพื่อความสะดวกในการ เดินทางแต่ก็ยังมีการเดินทางทางน้ำอยู่ การที่มีชุมชนมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากตลอดริมทั้งสองฝั่งแม่น้ำ เจ้าพระยา เป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งนอกจากนั้นแล้วยังมีวัดวาอาราม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนจึงเป็นแหล่งที่เกิดของแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นของคน ที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นแหล่งเรียนรู้อย่างหนึ่ง ซึ่งมีผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นหลากหลายสาขา ทั้งสาขา ศิลปกรรม ด้านหัตถกรรม งานประดิษฐ์ สาขาหัตถกรรม ด้านอาหารและการประดิษฐ์เครื่องนุ่งห่ม สาขา สาธารณสุข ด้านสมุนไพรต่างๆ รวมทั้งด้านศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและภูมิ ปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ ถือเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชน ที่ควรมีการอนุรักษ์และถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง ใน การถ่ายทอด ซึ่งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่า ดังกล่าวปัจจุบันได้ สูญหายหรือไม่มีให้เห็นในชุมชนในปัจจุบันในหลายภูมิปัญญา ดังนั้นถ้าต้องการให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ ยังคงอยู่คู่สังคมหรือชุมชน คนในท้องถิ่นหรือชุมชนต้องร่วมมือกันในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ไว้

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง ศักยภาพและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่าเพื่อให้ผู้เรียน ผู้สอน และผู้ที่สนใจสามารถมีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ ในชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่าและสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่าจำแนกตามอายุ วุฒิกการศึกษาและระยะเวลาที่อาศัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตบางกอกใหญ่และเขตบางกอกน้อย จังหวัดกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 7 แขวงคือ วัดอรุณ วัดท่าพระ ศิริราช บ้านช่างหล่อ บางขุนนนท์ บางขุนศรี และอรุณอมรินทร์ รวมทั้งสิ้น 179,814 คน (<http://th.wikipedia.org/> สืบค้นวันที่ 30 พฤศจิกายน 2560)

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตบางกอกใหญ่และเขตบางกอกน้อย จังหวัดกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 7 แขวง คือ วัดอรุณ วัดท่าพระ ศิริราช บ้านช่างหล่อ บางขุนนนท์ บางขุนศรี และอรุณอมรินทร์ รวมทั้งสิ้น 400 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาโดยการสุ่ม มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

2.1 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดย การเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 : 1088 – 1089) ที่ระดับความเชื่อมั่นประมาณ 95 % ความคลาดเคลื่อน 5 % ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามแขวง โดยให้แต่ละแขวงมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนเท่าๆ กัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม เกี่ยวกับศักยภาพและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ศักยภาพของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่าเพื่อใช้ในการศึกษา

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่าเพื่อใช้ในการศึกษา

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการเพิ่มศักยภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้เพื่อในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จะนำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ทุกชุดและนำมาลงรหัสประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ F – test ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ ความถี่ ร้อยละ
2. วิเคราะห์ศักยภาพและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบศักยภาพและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาโดยใช้ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test) และตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของ LSD (Fisher's Least Significant Difference)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่า โดยการใช้แบบสอบถาม การนำเสนอมีลำดับดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: จำนวนและร้อยละของข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 400)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	181	45.25
1.2 หญิง	219	54.75
2. อายุ		
2.1 ต่ำกว่า 30 ปี	83	20.75
2.2 30-40 ปี	86	21.50
2.3 41-50 ปี	78	19.50
2.4 51-60 ปี	92	23.00
2.5 61 ปีขึ้นไป	61	15.25
3. วุฒิการศึกษา		
3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี	291	72.75
3.2 ปริญญาตรี	63	15.75
3.6 สูงกว่าปริญญาตรี	33	8.25
3.7 อื่นๆ (กำลังศึกษาต่อ)	13	3.25
4. สถานภาพในสังคม		
4.1 ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น	5	1.25
4.2 ประธานชุมชน	20	5.00
4.3 ผู้นำชุมชน	15	3.75
4.4 ผู้นำทางศาสนา	1	0.25
4.5 ประธานกลุ่มแม่บ้าน	3	0.75
4.6 คณะกรรมการชุมชน	25	6.25
4.7 ผู้บริหารสถานศึกษา	8	2.00
4.8 ครูผู้สอน	30	7.50
4.9 ผู้ปกครองนักเรียน	75	18.75
4.10 คณะกรรมการสถานศึกษา	25	6.25
4.11 สมาชิกชุมชน	193	48.25

ตารางที่ 1: จำนวนและร้อยละของข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 400) (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
5. ระยะเวลาที่อาศัย		
5.1 ต่ำกว่า 10 ปี	37	9.25
5.2 10-20 ปี	105	26.25
5.3 21-30 ปี	79	19.75
5.4 31-40 ปี	65	16.25
5.5 41-50 ปี	42	10.50
5.6 51 ปีขึ้นไป	72	18.00

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 219 คนคิดเป็นร้อยละ 54.75 มีอายุ 51-60 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.00 รองลงมาคืออายุ 30-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.50 มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/เทียบเท่ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.50 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่าคิดเป็นร้อยละ 20.50 สถานภาพในสังคมเป็นสมาชิกชุมชนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.25 รองลงมาคือผู้ปกครองนักเรียนคิดเป็นร้อยละ 18.75 และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตบางกอกใหญ่และเขตบางกอกน้อยจำนวน 10-20 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.25 รองลงมาคือ 21-30 ปีคิดเป็นร้อยละ 19.75

2. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา(n = 400)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.ชุมชนมีการวางแผนบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.10	0.76	ปานกลาง
2.ชุมชนได้ตั้งผู้แทนให้มีการจดบันทึก/สำรวจเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.93	0.81	ปานกลาง
3.ชุมชนมีการให้ข้อมูลซึ่งกันและกันเกี่ยวกับแหล่งที่อยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.88	0.82	ปานกลาง
4.ชุมชนได้นำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นจุดสร้างความสนใจให้กับคนในชุมชน	2.93	0.79	ปานกลาง
5.ชุมชนมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงพาณิชย์	2.84	0.80	ปานกลาง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพของ
ชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา(n=400) (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
6.ชุมชนได้มีการแบ่งหน้าที่ให้คนในชุมชนช่วยกันดูแลแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.91	0.85	ปานกลาง
7.ชุมชนได้ช่วยกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่โดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คนรุ่นหลัง	2.88	0.84	ปานกลาง
8.ชุมชนเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้	2.94	0.86	มาก
9.ชุมชนอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น การเดินทาง ไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.87	0.82	ปานกลาง
10.ชุมชนมีการติดตามการดำเนินการของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นระยะๆ	2.85	0.80	ปานกลาง
11.ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.88	0.82	ปานกลาง
12.ชุมชนได้เชิญผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการวางแผนและปรับปรุงผลงานของภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.87	0.80	ปานกลาง
13.ชุมชนมีการบันทึกผลงานของภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ เช่น ซีดี วีดีทัศน์ เป็นต้น	2.72	0.87	ปานกลาง
14.ชุมชนมีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับชุมชนใกล้เคียง	2.93	0.83	ปานกลาง
15.ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในช่องทางต่างๆ	2.85	0.82	ปานกลาง
16.ชุมชนเต็มใจและสนับสนุนด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่คู่กับชุมชน	2.85	0.87	ปานกลาง
17.ท่านสามารถแนะนำเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้สนใจได้	3.07	0.78	ปานกลาง
18.ท่านสามารถบอกเส้นทางการเดินทางไปยังแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นได้	2.97	0.80	ปานกลาง
19.ท่านมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.87	0.80	ปานกลาง
20.ท่านมีการติดตามเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่เสมอ	2.92	0.78	ปานกลาง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา(n=400) (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
รวม	2.90	0.64	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูงที่สุด คือ ชุมชนมีการวางแผนบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.10$) รองลงมาคือ ท่านสามารถแนะนำเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้ที่สนใจได้ ($\bar{X} = 3.07$) และท่านสามารถบอกเส้นทางการเดินทางไปยังแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ($\bar{X} = 2.97$)

3. ผลการวิเคราะห์สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา(n = 400)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1.มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้	3.05	0.77	ปานกลาง
2.มีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้	2.88	0.73	ปานกลาง
3.มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้	2.90	0.76	ปานกลาง
4.มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับสถานศึกษา	2.84	0.81	ปานกลาง
5.มีส่วนร่วมในการจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้	2.88	0.77	ปานกลาง
6.ร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้	2.84	0.74	ปานกลาง
7.ร่วมในการกำหนดวิธีการในการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้	2.85	0.83	ปานกลาง
8.ร่วมกำหนดช่วงเวลาในการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้	2.89	0.83	ปานกลาง

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา(n = 400)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
9.ร่วมในการติดต่อประสานงานในการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้	2.82	0.80	ปานกลาง
10.ร่วมในการสนับสนุนและจัดหางบประมาณในการดำเนินการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้	2.88	0.82	ปานกลาง
11.ร่วมในการจัดหางบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ในการอบรมให้ความรู้กับนักเรียน	2.82	0.76	ปานกลาง
12.ร่วมอำนวยความสะดวกกรณีที่ต้องพานักเรียนมาศึกษาเรียนรู้นอกสถานศึกษา	3.02	0.67	ปานกลาง
13.ร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา	2.91	0.75	ปานกลาง
14.ร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้	2.82	0.80	ปานกลาง
15.ร่วมในการรับคำชม คำติ รางวัลต่างๆ ที่เกิดจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้	2.84	0.80	ปานกลาง
16.ร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้	2.82	0.77	ปานกลาง
17.ร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงเกี่ยวกับการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้	2.86	0.76	ปานกลาง
18.ร่วมนำผลการประเมินที่ประสบความสำเร็จในการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เผยแพร่สู่สาธารณชน	2.83	0.80	ปานกลาง
รวม	2.88	0.61	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูงที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.05$) รองลงมาคือ ร่วมอำนวยความสะดวกกรณีที่ต้องพานักเรียนมาศึกษาเรียนรู้นอกสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.02$) และมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.90$)

3. ผลการเปรียบเทียบศักยภาพและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษาและระยะเวลาที่อาศัย ปรากฏดังตารางที่ 4 – 7

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ความแปรปรวนของศักยภาพและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาจำแนกตามอายุ($n = 400$)

รายการ	ต่ำกว่า 30 ปี		30 - 40 ปี		41 - 50 ปี		51 - 60 ปี		61 ปีขึ้นไป		F	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ศักยภาพของชุมชน	3.05	0.63	2.79	0.59	2.77	0.44	2.90	0.80	3.03	0.62	2.42*	0.49
2. การมีส่วนร่วมของชุมชน	3.00	0.65	2.81	0.45	2.74	0.44	2.84	0.78	3.02	0.63	2.16	0.07

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีศักยภาพในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาจำแนกตามอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนสภาพการมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถามในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน เมื่อพบความแตกต่างจึงทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการ LSD ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การทดสอบความแตกต่างรายคู่ศักยภาพของผู้ตอบแบบสอบถามในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาจำแนกตามอายุ($n = 400$)

อายุ	ต่ำกว่า 30 ปี	30 - 40 ปี	41 - 50 ปี	51 - 60 ปี	61 ปีขึ้นไป
	$\bar{X} = 3.05$	$\bar{X} = 2.79$	$\bar{X} = 2.77$	$\bar{X} = 2.90$	$\bar{X} = 3.03$
ต่ำกว่า 30 ปี		0.26*	0.28*	0.15	0.02
30 - 40 ปี			0.02	0.11	0.24
41 - 50 ปี				0.14	0.26*
51 - 60 ปี					0.12
61 ปีขึ้นไป					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปีมีศักยภาพในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาแตกต่างจากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 30 - 40 ปีและ 41 - 50 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีศักยภาพในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาสูงกว่าอายุ 30 - 40 ปีและ 41 - 50 ปี ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 41 - 50 ปีมีศักยภาพในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาแตกต่างจากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 61 ปีขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 61 ปีขึ้นไปมีศักยภาพในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษามากกว่าอายุ 41 - 50 ปีส่วนคนอื่นๆ ไม่แตกต่าง

ตารางที่ 6 วิเคราะห์ความแปรปรวนของศักยภาพและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาจำแนกตามวุฒิการศึกษา(n = 400)

รายการ	ต่ำกว่าปริญญาตรี		ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี		อื่นๆ (กำลังศึกษาต่อ)		F	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ศักยภาพของชุมชน	2.92	0.66	2.73	0.56	2.94	0.54	3.29	0.42	2.43	0.11
2. การมีส่วนร่วมของชุมชน	2.90	0.64	2.72	0.54	2.84	0.55	3.11	0.38	1.58	0.29

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีศักยภาพและมีสภาพการมีส่วนร่วมในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาจำแนกตามวุฒิการศึกษาไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 7 วิเคราะห์ความแปรปรวนของศักยภาพและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัย(n = 400)

รายการ	ต่ำกว่า 10 ปี		10 - 20 ปี		21 - 30 ปี		31 - 40 ปี		41 - 50 ปี		51 ปีขึ้นไป		F	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ศักยภาพของชุมชน	3.03	0.62	2.93	0.54	2.79	0.56	2.80	0.48	2.75	0.61	3.08	0.91	2.05	0.07
2. การมีส่วนร่วมของชุมชน	2.93	0.61	2.91	0.52	2.80	0.46	2.77	0.48	2.74	0.61	3.04	0.89	1.67	0.14

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีศักยภาพและมีสภาพการส่วนร่วมในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ศักยภาพของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูงที่สุด คือ ชุมชนมีการวางแผนบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น รองลงมาคือ ท่านสามารถแนะนำเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ผู้ที่สนใจได้ และท่านสามารถบอกเส้นทางการเดินทางไปยังแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะคนในชุมชนในเขตบางกอกใหญ่และเขตบางกอกน้อย ซึ่งเป็นชุมชนเมืองเวลาส่วนใหญ่ก็ต้องนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวทำให้เวลาที่จะมีช่วยเหลือหรือจัดการดูแลชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ข้างจำกัด ยกเว้นกลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาจริงๆ ถึงจะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการหรือในกิจกรรมต่างๆ แต่เมื่อตนเองและครอบครัวอยู่ในชุมชนนั้นมาเป็นเวลาหลายปีก็จะพอรู้ว่าในชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเองมีอะไรบ้างที่เป็นภูมิปัญญา และสามารถบอกได้ว่าแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ที่ใดบ้าง รวมทั้งวิธีในการเดินทางไปได้ ชุมชนมีการวางแผนบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่บ้าง ส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องจริงๆ เช่น ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งก็จะหาวิธีการที่จะทำให้คนในชุมชนร่วมมือกันที่จะพัฒนาชุมชนของตน ซึ่งโดยทั่วไปคนในชุมชนเองเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มานานก็คาดหวังอยากให้ชุมชนท้องถิ่นของตนเองมีความเจริญก้าวหน้าและเป็นที่รู้จักของคนอื่นๆหรือผู้ที่มาท่องเที่ยว ยิ่งถ้ามีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงหรือเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เมื่อเป็นที่รู้จักและมีคนเข้ามามากขึ้นก็ทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้คนภายนอกเข้ามาในชุมชนอยากรู้จักชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าคนในชุมชนช่วยอำนวยความสะดวกต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบอกแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น การเดินทาง และคนในชุมชนร่วมมือกันดูแลและอนุรักษ์แหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงไว้ก็จะยิ่งทำให้คนเข้ามาศึกษาและเรียนรู้มากขึ้นและถ้ามีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลในสื่อต่างๆ จะทำให้เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงมากขึ้นตามมาด้วย สอดคล้องกับบทล สมแสน (2546: 10) ให้แนวคิดที่ว่า ศักยภาพของชุมชนเป็นขีดความสามารถหรือความพร้อมของกลุ่มบุคคลในชุมชนเดียวกันที่จะกระทำการใดๆ ให้เป็นผลสำเร็จ รวมถึงการแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน รวมไปถึงความสามารถในการประสานความร่วมมือภายในชุมชนโดยสามารถแก้ไขปัญหาที่มีมาจากภายนอกด้วยเพื่อประโยชน์โดยรวมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับสูงที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือ ร่วมอำนวยความสะดวกกรณีที่ต้องพานักเรียนมาศึกษาเรียนรู้นอกสถานศึกษา และมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ คนในชุมชนเขตบางกอกใหญ่และเขตบางกอกน้อยเองต้องประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวส่วนใหญ่ก็จะมีเวลามากในการให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานราชการจัดขึ้นไม่ว่าจะเป็นร่วมในการวางแผนกำหนดเป้าหมาย ร่วมให้ข้อมูล ร่วมดำเนินการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ร่วมจัดทำงบประมาณในการดำเนินการ ร่วมประเมินผลการดำเนินงานหรือให้ข้อคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษา ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ต้องใช้เวลา ซึ่งในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นถ้าจะให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลควรต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นไปจนถึงขั้นสุดท้ายจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุดซึ่งสอดคล้องกับ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2539) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในช่วงต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนาดังนี้ 1) ร่วมในการค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหาและตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหา 2) ร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมพัฒนา 3) ร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการพัฒนา 4) ร่วมประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาสอดคล้องกับ Cohen and Uphoff (อ้างถึงใน จริญญา บันเทิง, 2548: 37) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมเป็น 4 ด้านคือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สำหรับการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ นี้ นักวิชาการสาขาต่างๆ มีจุดเน้นของการมีส่วนร่วมแตกต่างกันออกไปและงานวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกัน นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527, อ้างถึงใน ชินรัตน์ สมสืบ, 2539: 12) ที่สรุปว่า การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือร่วมใจโดยกระทำการดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพคือถูกจังหวะและเหมาะสมกับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือได้แสดงว่าการมีส่วนร่วมเป็นผลของความร่วมมือร่วมใจ การประสานงานและความรับผิดชอบดังนั้นองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องคิดหาวิธีการที่จะสร้างความศรัทธาและชี้แนวทางให้เห็นว่าถ้ามีการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาจะเกิดผลที่ดีอย่างไรกับคนในชุมชน ลูกหลานคนรุ่นใหม่จะได้ประโยชน์อย่างไรกับการกระทำของคนใน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจียมพดล ไชยยาลักษณ์ (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาพบว่าด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่นและสาระเพิ่มเติมอยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลการเปรียบเทียบศักยภาพและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาจำแนกตามอายุ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีศักยภาพในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาจำแนกตามอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 ส่วนสภาพการมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถามในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะคนในชุมชนเขตบางกอกใหญ่และเขตบางกอกน้อยที่มีอายุมากซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัย 60 ปีขึ้นไปจะมีเวลามากขึ้นกว่าคนที่อยู่ในวัยทำงาน ทำให้มีเวลาที่จะมาพัฒนาชุมชนที่ตนเองอาศัยมากกว่าคนที่อายุน้อยที่ต้องทำมาหากินเลี้ยงครอบครัวมีการวางแผนบริหารจัดการภูมิปัญญาในท้องถิ่น การให้ข้อมูล การแบ่งหน้าที่กันดูแลรับผิดชอบรวมทั้งอำนวยความสะดวกให้คนที่เข้ามาท่องเที่ยวหรือศึกษาฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นได้แก่ นักเรียน นักศึกษา รวมทั้งช่วยกันประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้คนทั่วไปได้รู้จักและมีการอนุรักษ์ให้ภูมิปัญญายังคงอยู่ชุมชนของตนเอง เช่น การทำซันลงหินบ้านบุ เครื่องแสดนเลส การทำมะตูม สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาและระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนมีศักยภาพและมีสภาพการมีส่วนร่วมในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการวิจัยเพื่อหาวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างจริงจังเพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงอยู่เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไป
2. ควรมีการวิจัยต่อยอดศักยภาพและการมีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับการท่องเที่ยวหรือพัฒนาในเชิงพาณิชย์ เพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

เอกสารอ้างอิง

- จรัญญา บันเทิง. (2548). *การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร: โอ เอ พรินติ้งการพิมพ์.
- เจียมพดล ไชยาลักษณ์. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการปฏิรูปโรงเรียนแล*
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่. ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2539). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นภดล ฮมแสน. (2546). *การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนท้องถิ่นกับการจัดการอุทยานแห่งชาติกรมศึกษา*
อุทยานแห่งชาติเฉลิมรัตนโกสินทร์ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรพจน์ อาษารัฐ. (2550). *การเล่นพื้นบ้าน: ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาเด็ก*. *วารสารครุศาสตร์*
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. 1(1), 36-40.
- วิไล กันทะใจ. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสาระการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี*
เรื่องภูมิปัญญาไทยในตุ่งล้านนา โรงเรียนบ้านร่องกวาง(จันทิมาคม) อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต(สาขาหลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. (2539). เอกสารการสอนชุดวิชา โรงเรียนกับชุมชนหน่วยที่ 1
– 7.พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร:ชวนพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัด
การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.